

Tuuli Mirola (toim.)

PROJEKTISTA POTKUA PEDAGOGIIKKAAN

Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja
Saimaa University of Applied Sciences Publications

**KAMK • University
of Applied Sciences**

Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja

Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 83

ISBN 978-952-7055-51-9 (PDF)

ISSN 1797-7266

Esipuhe

Ammattikorkeakouluopetus on työelämälähtöistä. Opetuksen suunnittelu ja toteutus perustuvat työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Projektityöskentely osana korkeakouluopintoja tuo hyötyä sekä opiskelijoille, oppilaitoksille että yrityksille. Ammattikorkeakoulut ovat aktiivisesti mukana alueidensa työelämän ja toimintaympäristön muutoksissa ja kehittämisessä. Projektit tarjoavat myös opiskelijoille mahdollisuuden osallistua tähän kehittämistoimintaan osana opintojaan.

Tutkimus- ja kehityshankkeet sekä projektityöt tuovat monipuolisuutta opetukseen. Opiskelijoiden yhteydet työelämään vahvistuvat käytännön projekteissa sekä opintoihin kuuluvilla harjoittelujaksoilla. Merkittävä osa opinnäytetöistä tehdään työelämän projektitoimeksiantoina. Ammattikorkeakouluopiskelijat osallistuvat myös tutkimus- ja kehityshankkeisiin, jotka tuottavat opiskelijoille vahvaa käytännön osaamista sekä auttavat opiskelijoita verkostoitumaan ympäröivään yhteiskuntaan luomalla työelämäkontakteja. Ammattikorkeakoulujen opiskelijat suorittivat tutkimus- ja kehityshankkeissa tuhansia opintopisteitä vuosittain. Tämä on henkilötyövuosina laskettuna merkittävä panos opiskelijoiden tekemää työtä hankkeissa.

Tässä Saimaan ammattikorkeakoulun ja Kajaanin ammattikorkeakoulun yhteisjulkaisussa esitellään monipuolisesti, miten projektiopintoja voidaan integroida opetukseen. Artikkelit nostavat esiin, miten projektiopinnot toimivat osana opetusta opintojaksoilla, opinnäytetöissä sekä tutkimus- ja kehityshankkeissa. Artikkeleissa kuvataan erilaisia pedagogisia ratkaisuja, menetelmiä, toteutuksia, ohjausta ja arviointia sekä opiskelijoiden että opettajien näkökulmista. Julkaisu esittelee oppimista niin paikallisissa kuin kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa ja projekteissa. Artikkelien esimerkit liittyvät paitsi ammattikorkeakoulujen ja työelämän väliseen toimintaan, myös ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten väliseen yhteistyöhön. Projektista potkua pedagogiikkaan -julkaisun tarkoitus on herättää keskustelua, jakaa kokemuksia ja levittää hyviä käytänteitä.

Tuuli Mirola

Yliopettaja

Saimaan ammattikorkeakoulu

SISÄLTÖ

ESIPUHE	3
Samuli Nikkanen ja Alexander Matrosov Portti työelämän ja oppilaitosten välille	5
Kirsi Viskari Projektioppimista projektijohtamisessa	10
Sami Räsänen Konetekniikan projektioinnit KAMKissa	16
Susanna Tella ja Arja Sara-aho Jaettua oppimista kansainvälisissä ympyröissä – Potilasturvallisuus- kokemuksista on moneksi	23
Eija Mertanen ja Pekka Saikko Yhdessä oppien infra-alan digiloikkaan	29
Kaisa Merilahti TTrain-hanke antoi uusia eväitä matkailualan henkilöstön kouluttamiseen	37
Sanna-Maria Klemetti Projektiovetus asiantuntijuuteen kasvamisen työvälineenä juridiikan opetustyössä – käytännön haasteet opettajalle ja opiskelijoille	43
Emmi Maijanen Monialainen yhteisö luo lasertaidetta	49
Marita Pirkka Opiskelijat valmiimpana työelämään – työhyvinvoinnin koulutusta kehittämässä	55
Leena Tynninen ja Marianne Viinikainen Digitalous 2025 -hankkeessa etsittiin ratkaisuja taloushallinnon digitalisointiin	61
Elina Jääskeläinen ja Maarit Vuorinen Sukella talveen – sukella projektioopintoihin	67
Anu Nuutinen Hankkeesta harjoitus opintojaksolle – vaikuttiko panostus opiskelijoiden kokemuksiin?	72
Tuuli Mirola Tutkimusprojekti osana opintoja	79
Sanna-Leena Mikkonen Oppia, osallisuutta ja oivalluksia Jobi-hankkeessa	85

Portti työelämän ja oppilaitosten välille

Samuli Nikkanen, lehtori
Saimaan ammattikorkeakoulu

Alexander Matrosov, projektiasiantuntija
Saimaan ammattikorkeakoulu

Lehtori Samuli Nikkanen ja projektiasiantuntija Alexander Matrosov pohtivat tässä artikkelissa projektityöskentelyn sopivuutta korkeakouluopintojen osana ja toisaalta hyötyjä, joita projektityöskentelystä on opiskelijalle, oppilaitokselle ja yritykselle. Yhteistyö korkeakoulun kanssa tarjoaa yritykselle tuoreita, uusia ideoita ja hyvin kohdistettuja resursseja. Opiskelijoiden tietotaito lisääntyy projektityöskentelyssä, sillä projekteissa vaaditaan moniosaamista, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja. Ohjaavalta opettajalta projektit vaativat moniosaamista ja kokemusta projektimaisesta työskentelystä. Aidoissa yritys yhteistyöprojekteissa avautuvat ovet työelämään, jolloin opiskelija solmii tulevaisuutensa kannalta hyödyllisiä yritys elämäsuhteita ja korkeakoulu voi pitää yllä arvokkaita yritys yhteyksiään.

1 Projekti-caset osana opintojaksoja

Samuli: Projektityöskentely ei ole uusi asia korkeakouluopetuksessa. Tavallisimmin projektitöitä tehdään siten, että opiskelijoille annetaan osana opintojaksoa tarkasteltavaksi jokin tapaus (case), joko kirjallisuudesta tai todellisesta elämästä. Kirjallisuus-caset on haettu alan oppikirjoista tai muista julkaisuista, kuten lehdistä. Ongelmaksi muodostuu näissä tapauksissa se, että tapaukset ovat jo "historiaa" ja useimmiten eivät sovellu suomalaiseen tai etenkin paikalliseen elinkeinoelämään.

Alexander: Yliopistossa käydään paljon läpi isomman luokan yritysten liiketoimintaa ja pienille yrityksille jää vähemmän roolia. Pienemmillä yrityksillä ongelmat ovat yleensä eri tasoisia ja pienikin virhe korostuu eri tavalla kuin isolla yrityksellä. Yliopiston kurssin opettajalle jää paljon vastuuta, koska oppilaiden pärjääminen ja ongelmanratkaisukyvyyn kehittyminen riippuvat paljon kurssin

pitäjän omista resursseista ja kokemuksista, joita hän käyttää suoritusten arvostelussaan. Opintojen alkuvaiheen case'ien tarkoitus on ennen kaikkea itsensä kehittäminen; opitaan metodeja, tiimityöskentelytaitoja ja työnjako, jotta jokaiselle tulee sopiva tehtävänkuva.

Samuli: Ammattikorkeakoulun odotetaan lisäävän nimenomaan alueellista vaikuttavuutta, jolloin Pepsi-Cola-case ei tunnu kovin relevantilta. Kirjallisuuden tapaukset ovat lisäksi varsin persoonattomia ja niistä on riisuttu tarkkaan pois yksityiskohdat, jotka saattaisivat vahingoittaa kyseistä yritystä. Paikallisesta yrityselämästä peräisin olevat tapaukset ovat sekä yrityksen että tutkimusta tekevän tahon kannalta kiinnostavampia ja antoisampia. Tarkemmin kohdistetut caset ovat myös syvällisempiä, mikä tekee niistä opintojakson osina usein liian laajoja. Toimeksiannon osittaminen on mahdollista esim. opintojaksolle osallistuvien kesken, mutta se vaatii opettajalta huomattavan paljon ohjaamista ja projektinjohtamistaitoja.

2 Projektityö opinnäytetyönä

Samuli: Ammattikorkeakouluissa opinnäytetyö on erinomainen paikka tehdä tutkimusta tai kehitystyötä yritykselle. Hyvin määriteltynä ja ohjattuna opinnäytetyö palvelee sekä oppilaistosta, opiskelijaa että toimeksiantajaa. Kuinka hyvä valmius amk-opiskelijalla on tehdä työnsä yritykselle, vaihtelee hyvin paljon. Mikäli tehtävä on selkeästi rajattu ja aikataulutettu, saavutetaan kaikkia tyydyttävä lopputulos. Usein toimeksiantaja ei kuitenkaan pysty sitoutumaan työn laajuuteen ja sujuvaan loppuunsaattamiseen. Syyt moiseen johtuvat useimmiten yrityksen muista intresseistä, opinnäytetyön ohittavista aikatauluista tai resurssipulasta, tai yksinkertaisesti kiinnostuksen lopahtamisesta. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ei ole kovin laaja, joten mittavaan toimeksiantoon ei yleensä kannata edes ryhtyä.

3 Opiskelija tutkimus- ja kehitystyön resurssina

Samuli: Miten korkeakoulunopintojen antama osaaminen soveltuu tutkimus- ja kehitys projekteihin? Omasta kokemuksestani olen havainnut, että

opintojaksojen yhteydessä teetetyt projektimaiset toimeksiannot vaativat perusteellisen ja täsmällisen ohjeistuksen. Opiskelijoilla saattaa olla varsin puutteellinen tausta ryhtyä käsittelemään tutkimuksen kohteena olevaa aihetta johtuen siitä, että esim. teknisten asioiden ymmärrys on liian vähäistä. Erilaiset tiedon haut ja tiedon prosessointi ovat tyypillisesti sopivia tehtäviä osana opintojaksoja, mutta mikäli tiedonhaun ehtona on riittävä taustatietojen hallinta, haku saattaa jäädä varsin puutteelliseksi. Useimmiten asiasta paremmin perillä oleva projektissa työskentelevä henkilö pystyy tekemään haun huomattavasti tehokkaammin ja nopeammin. Siinä missä opiskelijaryhmältä kuluu haun tekemiseen ja prosessointiin useita kuukausia, osaava projektihenkilö tekee sen viikon sisällä.

4 Milloin projektityöskentely onnistuu parhaiten osana opintoja

Samuli: Tutkimus- ja tuotekehitysprojekti saattaa tarjota opiskelijalle mielekkään oppimismenetelmän, jossa on mukana yrityksiä, joihin avautuu yhteyksiä. Parhaimmillaan opiskelija tekee projektimaista työskentelyä useampaan otteeseen tai pidempänä rupeamana, jolloin tulokset ovat paremmin hyödynnettävissä ja yrityksen ja opiskelijan välille syntyy yhteys, joka palvelee tulevaisuudessa toivottavasti kumpaakin tahoa. Edellytyksenä suhteen muodostumiselle on, että yritys kokee opiskelijan työpanoksen aidosti hyödyttävän sitä.

Alexander: Opiskelijan kannalta paras ajankohta tehdä projektityötä yrityksessä on opintojen loppuvaihe. Silloin puuttuvat suoritukset eivät jää roikkumaan ja opiskelija pystyy keskittymään työhönsä yrityksessä useimmiten palkallisessa työsuhteessa.

Samuli: Yrityksen kannalta opinnäytetyötä tekevä opiskelija on oiva resurssi, joka voi keskittyä yhteen projektiin kerrallaan – yrityksen omalle välle harvinainen tilanne. Mikäli yritys sitoutuu opiskelijaresurssin käyttöön ja tarjoaa mielekäästä tekemistä tälle, molemmat osapuolet hyötyvät tilanteesta. Ohjaavan opettajan tulee varmistua siitä, että opiskelija tekee työnsä laadukkaasti ja saa tarvittavan tuen sekä oppilaitokselta että ohjaavalta opettajalta. Ammattikorkeakoululle

yrittäjäyhteistyö on merkittävä etu jatkossa, kun se täyttää sille asetettua alueellista tehtäväänsä ja aidosti hyvin toimivia yrittäjäyhteyksiä ei voi liikaa korostaa.

Alexander: Jokaisen osapuolen on huolehdittava, että projektin kannalta tarvittavat resurssit ovat käytettävissä. Kaikista parasta tulosta syntyy, kun sekä yrityksestä että opiskelijoista löytyy riittävästi henkilöitä, jotka osaavat toimia sitoutuneesti kohti ongelman ratkaisua. Näin yrityksen kokemukset siirtyvät parhaiten opiskelijoille ja yritys saa ajankohtaisimman tiedon parhaista menetelmistä.

5 Mitä erityistä tulee ottaa huomioon, kun korkeakouluopinnot sisältävät projektityöskentelyä

Alexander: Projekti on aina parempi kuin luentomainen opetus. Tekemällä oppii, ongelmanratkaisutaidot kehittyvät, projektit ovat monipuolisia ja luovat kuvaa oikeasta työelämästä. Ongelmien ratkaisukyky pitää kuitenkin ensin hioa kuntoon luentomaisissa tilaisuuksissa, joissa tunnistetaan eri menetelmät ja erilaiset tilannekohtaiset strategiat. Tämän vaiheen jälkeen voidaan aloittaa varsinainen projektityöskentely. Yritysten kanssa tehtävissä projekteissa opitaan oikeanlainen asiakastyöskentely, miten asiakas kohdataan, miten ongelma määritellään, miten myydään ideat ja oma kompetenssi. Projektit vaativat sekä kaupallista että teknistä moniosaamista. Opintojen loppuvaiheessa oleva opiskelija tai vastavalmistunut ei voi osata kaikkea sitä, mitä työelämässä oleva tietää ja osaa. Tällöin korostuu ohjaamisen tarve, tai mentoroiva ote, jolloin tuore tekijä pääsee kasvamaan tehtävässään.

Samuli: Riittääkö osaaminen ja resurssit opettajien puolella? Suurella osalla amk-opettajista on yritystausta, mutta projektien aihepiiri saattaa silti olla vieras. Mistä silloin löytyy apua? Saadaanko yritysten puolelta tarvittaessa substanssiosaamista esim. hyvin teknisiin kysymyksiin? Omana kokemukseni voin kertoa onnistuneesta yhteistyöstä Lappeenrannan teknillisen yliopiston (LUT) kanssa. Yliopiston väki yleensä huolehtii teknisen kehittämisen osuudesta ja me amk:n puolella huolehdimme kaupallistamisen ja liiketoiminnan osuudesta.

Kirjoittajat:

Samuli Nikkanen on Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden lehtori ja toiminut opetustyönsä ohella useissa tutkimus- ja kehitysprojekteissa viimeisen neljän vuoden aikana. Projektit ovat olleet pääasiallisesti Tekes-rahoitteisia Tutkimuksesta liiketoimintaan –hankkeita, joissa yhteistyökumppanina on ollut Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Alexander Matrosov on vuonna 2016 valmistunut LUT:n tuotantotalouden diplomi-insinööri ja hän on työskennellyt samoissa projekteissa kuin lehtori Nikkanen sekä ennen valmistumistaan että sen jälkeen. Alexander on toiminut projektityöntekijänä työsuhteessa Saimaan ammattikorkeakouluun.

Projektioppimista projektijohtamisessa

Kirsi Viskari
Saimaa University of Applied Sciences
kirsi.viskari@saimia.fi

Projektijohtamisen oppiminen toteutuu parhaiten aitojen projektitoteutuksien ja projektiryhmänä toimimisen kautta yhdistettynä työkalu- ja menetelmäoppeihin. Projektijohtamisen osaaminen sisältää paljon osaamiskokonaisuuksia, taitoja ja työkaluja, jotka ovat yli alojen samanlaisia. Lisäksi projektijohtamisen oppimista syntyy parhaiten projekteja johtamalla, jolloin työkalujen ja taitojen käyttö yhdistyy käytännön tekemisessä kohdattaviin tilanteisiin. Tästä taustasta lähti ajatus sosiaali- ja terveystieteiden, liiketalouden alan sekä hotelli- ja ravintola-alan YAMK-tutkintoihin sisältyvän Projektijohtamisen opintojakson yhteisen, monialaisen toteutusmuodon kehittämiseen. Tämä artikkeli käsittelee ensimmäisen Projektijohtamisen opintojakson toteutuksen taustaa ja kokemuksia.

Avainsanat: projektioppiminen, projektijohtaminen, monialaisuus

1 Taustaa

Projektijohtamisosaaminen on yleistaitona tarpeellinen lähes kaikilla aloilla, erityisesti kehittämis- ja esimiestehtävissä toimittaessa. Projektijohtamista – kuten muutakaan johtamista – on vaikea oppia ilman sen harjoittelua tai harjoittamista. Työkalujen, projektointimenetelmien ja projektityöskentelyn teoriaa voi oppia, mutta vain käytännön toiminnan kautta niiden syvin olemus avautuu. Tämän vuoksi projektijohtamisen opetuksessa yleisesti opintojakson sisältöön kuuluu projektityön toteutus. Lisäksi käytännön projektitoteutus tuo oppimiseen opiskelijälähtöisyyden, joka mahdollistaa omakohtaisen asioiden työstämisen paremmin (González-Marcos et al, 2016).

Itsekseen tehdyssä toteutuksessa jää johtamisen kokeminen usein kovin kapeaksi, ja aidon projektityöskentelyn näkökulmasta toisiaan täydentävät osaamiset luovat hyvän pohjan projektitiimille. Virtuaalisen organisaation (projektiryhmä) johtaminen ja monialaisessa tiimissä toimiminen kuvaavat

projektitoiminnan ydinelementtejä, ja mm. Córdoba et. al. (2012) korostaa ryhmässä toisiltaan oppimisen merkitystä projektijohtamisen oppimisen yhteydessä. Projektijohtamisen opit liittyvät yleisiin johtamisen teemoihin, kuten ihmisten, poikkeustilanteiden ja kehittämistyön johtamiseen, ja nämä nk. siirrettävät osaamiset ovat opiskelijoiden näkökulmasta yksi tärkeimmistä projektijohtamisen opeista (Ashleigh et. al, 2012).

Saimaan amk:n sosiaali- ja terveystieteiden YAMK-tutkinnon opetussuunnitelmassa on ollut Verkosto- ja projektijohtamisen opintojakso ja pitkään, ja se on tärkeä osa kehittämisosaamisen opintoja. Myös liiketalouden YAMK-koulutuksen opetussuunnitelmassa Projektijohtaminen on samassa roolissa. Hotelli- ja ravintoalan YAMK-opiskelijat voivat poimia Projektijohtamisen valinnaisiin opintoihinsa. Rakennustekniikan YAMK-tutkinnossa tämä teema esiintyy kehittämis- ja menetelmäosaamisen kautta. Aiemmin nämä pidettiin erillisinä toteutuksina sekä aikataulu- että ryhmäkokosyistä. Kuitenkin nähtiin, että monialaisuus toisi lisää sisältöä, kun reaali maailmassakin projektitoiminta liittyy useimmiten eri alojen osaajat yhteisen haasteen pariin.

2 Suunnittelu

Syksyllä 2016 ensimmäisen kerran toteutettu yhteinen Projektijohtamisen kolmen opintopisteen laajuinen kokonaisuus toteutettiin kahden opettajan yhteistyönä. Yhteisten toteutuksien perinteisiä suunnitteluhaasteita ovat ajoitus, ryhmäkokoa ja sitä kautta toteutuksen muoto ja tietenkin opintojen laajuus. Ajoituksen ja opintojen laajuuden osalta asiat ovat järjestelykysymyksiä, mutta kun yhdistetään useita opiskelijaryhmiä, pitää toteutustapa miettiä sopimaan ryhmän koostumukseen.

YAMK-opinnoissa lähiopetuskertoja on vähän, ja pääpaino oppimisesta tapahtuu verkossa. Tämä soveltuu hyvin myös projektijohtamisen oppimiseen, koska virtuaaliset projektitiimit toimivat verkkopohjaisten työkalujen avulla myös työelämässä (Ashleigh et. al., 2012). Lisäksi lähikertojen roolia haluttiin korostaa tässä toteutuksessa tekemisen, interaktiivisuuden ja tiimityön kautta. Kun samaan aikaan oli tiedossa, että ryhmän koko on lähes 100 henkeä, piti

lähipäivien rakenne muodostaa kokoavien ja hajautetusti tehtävien vaiheiden kautta.

Jotta erilaiset oppimistavat ja –tilanteet sekä opiskelijoiden työnantajien tarjoamat mahdollisuudet suorittaa opintojakso muilla tavoin, tarjottiin vaihtoehtona myös tapaa, jossa opiskelija työsti opintojakson ohjeistuksen mukaisesti itsenäisen (tai työpaikan tarjoaman projektiryhmän kanssa yhteisesti toteutetun) projektoinnin ja projektitoteutuksen. Ja tietenkin jo kokeneiden projektitoimijoiden osalta käytettiin myös AHOT-prosessia osaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi.

3 Toteutusmalli

Opintojakson työkalu-, teoria- ja menetelmäsällöt työstettiin lyhyiksi, noin 5-10 minuutin mittaisiksi videoiksi, jotka teemoitettiin projektoinnin vaiheiden mukaan. Kuhunkin videoon liittyi oma verkkotehtävä, joka palautettiin keskustelualustalle joko uuden keskustelun käynnistämällä tai aiempiin keskusteluihin osallistumalla tai molemmilla tavoilla. Keskustelumuotoisen työskentelyn avulla toisiltaan oppiminen nostettiin myös näiden tehtävien yhteyteen.

Opintojakson varsinainen suoritus oli projektitoteutus, jossa videoiden oppeja vietiin käytäntöön. Ryhmätyöhön osallistuvilla opiskelijoilla (ensisijainen suoritusmuoto) projektitekemisen sisältö rakentui monialaisiksi opettajien toimesta rakennettujen ryhmien valitsemalla aiheella. Gonzales-Marcosin et. al. (2016) mukaan ryhmätyöskentely on olennainen osa oppimista aidosta projektityöskentelystä, ja ryhmässä toimiminen sekä fyysisen läsnäolon kautta, että virtuaalisten työkalujen avulla tuottavat myös opiskelijoiden mielestä parhaat oppimiskokemukset. Opettajien muodostamat ryhmät ovat Ojako et. al. (2014) mukaan myös varmistavat ryhmän heterogeenisuuden ja tuottavat monipuolisempia oppimiskokemuksia.

Ensimmäinen lähikerta keskittyi kahteen pääteemaan: ryhmätyön dynamiikan tunnistamiseen ja rakentamiseen sekä ryhmän kehittämisen idean testaamiseen. Belbine-testin avulla tunnistettiin omia ryhmätyörooleja ja näistä rakennettiin kullekin ryhmälle oma ryhmän roolikartta. Roolikartan avulla pyrittiin myös

tutustuttamaan ryhmän jäsenet toisiinsa, mutta ennen kaikkea sen funktio oli piirtää kunkin ryhmän dynamiikan elementit jäsenten erilaisuuden kirjon kautta.

Ryhmät kehittivät päivän aikana projektilleen teeman, johon sai sparrausapua opettajilta. Opettajien tehtävä oli haastaa ryhmät miettimään teeman projektoinnin keinoja, tavoiteasetantaa ja toteutuksen jäsentämistä. Sinänsä projektin teemaa ei haluttu rajata, vaan luotettiin siihen, että opiskelijaryhmät löytävät yhdessä teemat, joihin kaikkien ryhmäläisten on mahdollista tuoda oma panoksensa ja osaamisensa. Koska opiskelijat tulevat maantieteellisesti laajalta alueelta, haluttiin lähikertojen aikaa antaa myös varsinaisen ryhmätyön tekemiseen.

Toisena lähipäivänä pidettiin ns. projektitori. Ryhmät jaettiin kahtia, ja puolet ryhmistä esitteli torilla omaa projektiaan toisen puolen kiertämässä toria kysellen, haastaen ja palautetta antaen. Esittelevien ryhmien ohjeena oli myös systemaattinen palautteen keruu, jotta oman projektin onnistumiseen saataisiin myös ulkopuolista antia. Ryhmät olivat panostaneet projektien esittelyyn erilaisin oheismateriaalein, ja toritapahtuma oli värikäs, keskusteleva ja mukaansatempaava. Myös opettajat kiersivät asiakasroolissa toriesittelyt.

Torien jälkeen ryhmät työstivät palautteet kokoon, ja tekivät arvion oman työnsä onnistumisesta. Lisäksi ryhmäparit tekivät vertaiskoonnin töidensä onnistumisesta. Lopuksi järjestettiin yhteiskeskustelu, jossa nostettiin merkittävimmät oppimiset, kompastukset, kokemukset ja muu vastaava esille.

Kirjallinen suoritus projektitoteutuksesta tehtiin muokatun Business Model Canvas- mallin mukaisena dokumentaationa. Se pakotti tiivistämään olennaisen projekteista ja näin myös jälleen pohtimaan projektin syvintä olemusta. Ryhmän palauttaman työn arviointi oli yhtenäinen koko ryhmälle, mutta halutessaan opiskelijat saivat tehdä lisätehtävän arvosanansa korottamisen pohjaksi. Lisätehtävä oli oppimispäiväkirja, joka piti tuottaa kuvana, videona tai äänitiedostona.

4 Tulokset

Vaikka projektijohtamista on jo aiemminkin opetettu projektoinnin tekemisen kautta, sisältäen projektisuunnittelun, toteutuksen ja raportoinnin, tässä toteutuksessa projektityöskentely nostettiin opintojakson ytimeen. Onnistuneen projektin edellytykset olivat lähtökohta toteutuksen suunnittelulle, ja siinä erityisesti ihmisten toiminta projektiryhmässä ja ryhmän dynamiikka korostuivat. Toki työkalu- ja menetelmäosaaminen ovat tärkeitä osaamisalueita, mutta niiden oppiminen omatoimisesti ja verkko-ohjatusti mahdollisti sen, että lähikerrat voitiin keskittyä niihin asioihin, joiden oppimisessa läsnäolo on tärkeää. Osa opiskelijoista oli tutustunut työkaluihin ja menetelmiin perusteellisemmin kuin toiset, ja osa saikin oppia näihin projektitiimeissä työskentelyn myötä.

Opiskelijoiden itsenäisesti tuottamat oppimispäiväkirjat olivat opettajan näkökulmasta opintojakson parasta antia. Niissä näkyi halu vaikuttaa omaan arvosanaansa, eikä niitä oltu raapaistu hetkessä kokoon. Toteutukset vaihtelivat jääkaapin oveen tehdystä seinätaulusta otetusta valokuvasta itse sanoitettuun ja esitettyyn räppiin, ja jokainen oli aidosti tekijän näköinen myös sisällöllisesti, ts. formaatti tuki sisältöä ja opiskelijan omaa tyyliä luontevasti.

Itsenäisten oppimistehtävien suoritusten laatu vaihteli. Opintojakson alussa tehtävät suorittaneiden kohdalla näkyi opiskelijoiden halu panostaa oppimiseen tarjotussa järjestyksessä. Lähikertojen ja ryhmätyön jälkeen yksilötehtävät suorittaneiden osalta vastauksissa näkyi puolestaan sekä halu saada opintojakso suoritettua ("opintopisteiden metsästäjät"), mutta myös oivallukset siitä, mitä projektityössä käytännössä tuli vastaan ("ahaa-elämyksien saajat").

5 Palaute, kokemukset ja yhteenveto

Opiskelijoiden välitön palaute toisen lähipäivän kokoavassa keskustelussa nosti esille sekä oppimisen kohokohtia, että toteutusmuodon tuomia haasteita. Ryhmädynamiikka, oman ryhmätyöroolin ymmärtäminen ja suhteuttaminen muuhun ryhmään sekä yhdessä tekeminen olivat yleisimmin nousseet merkittävät oppimiskokemukset. Koska ryhmien kokoonpano oli opettajien

käsialaa, niissä oli sekä toisilleen tuttuja, että tuntemattomia jäseniä, ja roolityyppien kirjo oli vaihteleva.

Eri alojen opiskelijoita sisältävät ryhmät toivat oman lisämausteensa, kun alojen toimintakulttuurit törmäsivät yhteisen projektiaiheen parissa. Koska ohjeistus projektin valintaan ja toteuttamiseen oli tarkoituksella annettu melko ympärööröällä tavalla ja tasolla, joutuivat ryhmät itse miettimään sääntöjä, malleja ja muotoja projektin toteutukselle. Tämä oli erityisesti sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden palautteissa mainittu haaste, koska alan työelämä nojaa pitkälti vahvasti ohjeistettuun ja valvottuun tapaan tehdä työtä. Myös eri alojen opiskelijoiden taustaosaamisen merkitys ryhmätyöskentelylle nousi esille, mikä sinänsä on projektityöskentelylle yleisestikin ominainen piirre.

Lähteet

Ashleigh, M.; Ojiako, U.; Chipulu, M.; Wang, J.; "Critical learning themes in project management education: Implications for blended learning". *International Journal of Project Management*, Feb 2012, Vol.30(2), p.153-161.

Córdoba, J.; Piki, A.; "Facilitating project management education through groups as systems". *International Journal of Project Management*, January 2012, Vol.30(1), pp.83-93.

González-Marcos, A.; Alba-Elías, F.; Navaridas-Nalda, F.; Ordieres-Meré, J.: "Student evaluation of a virtual experience for project management learning: An empirical study for learning improvement". *Computers & Education*, November 2016, Vol.102, pp.172-187.

Ojiako, U.; Chipulu, M.; Ashleigh, M.; Williams, T.; "Project management learning: Key dimensions and saliency from student experiences". *International Journal of Project Management*, November 2014, Vol.32(8), pp.1445-1458.

Konetekniikan projektiopinnot KAMKissa

Sami Räsänen, opettaja, insinööri (ylempi AMK)
Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy

Kajaanin ammattikorkeakoulun konetekniikan koulutukseen on jo pitkän aikaa kuulunut työelämän toimeksiantoina tehtäviä projektiopintoja. Projekti-sana esiintyy KAMKin konetekniikan koulutuksen opinto-oppaassa 83 kertaa ja perusopinnoissa on jollain tavalla projektityöskentelyyn liittyviä opintojaksoja kymmenen kappaletta. Pakollisissa opinnoissa opiskelijalla tulee kaikkiaan 27 jollain tavalla projektityöskentelyyn liittyvää opintopistettä ja vaihtoehtoisissa ammattiopinnoissa projektityökurssija on yhteensä 33 opintopisteen edestä. Tässä artikkelissa olen kertonut KAMKin konetekniikan projektiopinnoista projektityökurssien osalta sekä omia kokemuksiani projektitöiden ohjaamisesta.

1 Projektit ovat tekemällä oppimista

Termi tekemällä oppiminen on ollut oppimismallina jo pari vuosikymmentä. Korkeakouluissa tekemisen ja tekemällä oppimisen tulee yhdistää tiedon hankintaa, uuden kehittämistä ja asioiden soveltamista. (Niskanen 2012, 1.) Projektityökurssit ovat tekemällä oppimista parhaimmillaan. Opiskelijan vastuuna ja roolina on etsiä ja soveltaa annettuun ongelmaan liittyvää teoriatietoa ja pyrkiä sen avulla ratkaisemaan ongelma. Opettajan roolina on toimia suunnannäyttäjänä ja ohjaajana, ei niinkään perinteisenä opettajana. (Niskanen 2012, 4.) Oman kokemuksen perusteella tekemällä oppiminen ja käytännönläheisyys on yleensä paras oppimistyyli konetekniikan opiskelijoilla.

Ammattikorkeakoululaki (L 932/2014) määrittää, että ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Lisäksi ammattikorkeakoulun tehtävänä on soveltava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Projektityökurssit ovat hyvä tapa tehdä TKI-työtä opiskelijavetoisesti.

Tutkimus- ja kehitystyön lähtökohtana ammattikorkeakouluissa on aito työelämän tarve. Tarve voi liittyä tämän hetkiseen tilanteeseen tai se voi olla valmistautumista tulevaisuuteen. Tekemällä oppiminen ja työelämäyhteistyö on parhaimmillaan sitä, että opiskelijat, opettajat, työelämäkumppanit ja muut asiantuntijat toimivat yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi ja oppivat toisiltaan. (Toivola 2010, 6.)

Yrityksille toimeksiantoina tehtävät projektiopinnot lisäävät opiskelijan motivaatiota opiskelua kohtaan. Verkostojen luomisen lisäksi viralliset toimeksiannot lisäävät uskottavuutta ja tuovat ajankohtaista sisältöä opetukseen. Toimeksiantojen avulla opiskelijat saavat ratkaistavakseen oikeita ongelmia ja vastuu oppimisesta siirtyy opiskelijoille. (Melin 2010, 80.) Opiskelija on motivoituneempi, jos hänellä on mahdollisuus vaikuttaa tekemänsä projektityön valintaan. Motivaatiota lisää myös se, että opiskelijalla itsellään on vastuu projektin toteuttamisesta. (Salakari 2007, 115.)

2 Miten projektityöaiheita saadaan?

Projektityökursseilla pyritään siihen, että opiskelijat hakevat aiheita itse yrityksistä. Joillakin opiskelijoilla saattaa olla kontakteja yrityksiin aikaisemman työelämän kautta. Kenen tahansa on mahdollista ehdottaa aihetta joko opinnäytetyötä, työharjoittelua tai opintoihin kuuluvaa projektityötä varten KAMKin internet-sivuilla osoitteessa <http://www.kamk.fi/Oparipakki-2014/Opinnaytetyo/Ehdota-aihetta>.

Jotkin yritykset käyttävät kyseistä sivua, mutta usein yritykset ottavat suoraan yhteyttä KAMKin henkilökuntaan. Konetekniikan henkilökunta tuntee alueen teknologiayritykset hyvin ja suurimpaan osaan yrityksistä henkilökunnalla on myös henkilökohtaisia kontakteja, joten yhteydenpito ja ajatustenvaihto suuntaan sekä toiseen on erittäin helppoa.

Joidenkin yritysten kanssa pidetään heidän toiveesta palavereja, joissa käydään projektityöaiheita läpi. Yksi puhelinsoitto voi johtaa pitkäaikaiseen yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. Esimerkiksi eräästä paikallisesta yrityksestä otti puhelimitse yhteyttä KAMKista muutama vuosi sitten valmistunut opiskelija ja hän tiedusteli,

että voisiko opiskelijat tehdä yhden projektityön heille. Yrityksen ja konetekniikan henkilökunnan kanssa sovittiin palaveri, jossa aiheeseen pureuduttiin tarkemmin. Palaverissa alkuperäinen projektityöaihe pilkottiin neljään pienempään projektityöhön, jotka toteutettiin suuntaavien opintojen projektityökursseilla. Yhteistyö kyseiseen yritykseen on jatkunut näiden ensimmäisten projektitöiden lisäksi usealla muulla projektityöllä, työharjoitteluilla, opinnäytetöillä ja valmistumisen jälkeisillä työsuhteilla.

Projektityöaiheita löytyy myös opintojen aikana tehtävien yritysvierailujen kautta. KAMK on tehnyt pitkään yhteistyötä myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen kanssa ja projektityöaiheita saadaan myös sitä kautta. Työaiheita opiskelijaprojekteihin löytyy myös KAMKilta ja ne voivat olla esimerkiksi erilaisia suunnittelutöitä ja kehitystehtäviä liittyen konetekniikan laboratorioihin ja koulutuksessa käytettäviin laitteisiin. Myös KAMKissa käynnissä olevista henkilökunnan voimin tehtävistä TKI-hankkeista löytyy pienempiä kokonaisuuksia, joita opiskelijat voivat tehdä projektitöinä projektityökursseilla.

Joskus opiskelijoilla itsellään on projektityöaiheita, joita he haluavat työstää projektiopinnoissa. Ne voivat olla esimerkiksi sellaisia tuotekehitykseen liittyviä projekteja, jotka mahdollisesti auttavat opiskelijaa oman tuotteen suunnittelussa ja markkinoille tuomisessa. Monimuotoryhmissä projektityöaiheet löytyvät pääsääntöisesti opiskelijan työpaikalta.

3 Projektityön tekeminen

Oppimisprojektissa mukana olevien opiskelijoiden ja ohjaajien tulee osata projektihallinnan perusteet. Opetussuunnitelman tulee olla riittävän väljä ja joustava ja mahdollistaa projektiopinnot. (Vesterinen 2003, 86.) KAMKin konetekniikan perusopinnoissa opiskelijoille tulee tutuksi projektitoiminnan perusteet ja suuntaavien projektityökurssien sisällöt on määritetty väljästi, joten aiheet voivat vaihdella hyvinkin paljon. Esimerkiksi robotiikan projektityö –kurssi ei ole kohdennettu mihinkään tiettyyn robotiikan osa-alueeseen ja näin ollen projektityön aihe voi olla melkein mitä tahansa robotiikka-termiin liittyvää. Riittää, että aihe on mielekäs kokonaisuus ja se palvelee toimeksiantajan tavoitteita sekä opiskelijan oppimista aihepiiriin liittyen.

Työn alkuvaiheessa opiskelijaryhmä ja toimeksiantaja tekevät toimeksiantosopimuksen johon määritellään toimeksiannon kuvaus, tavoitteet, keskeiset tuotokset, aikataulu sekä kustannusarvio- ja vastuu. Hyvin usein toimeksiantaja vaatii opiskelijoilta myös salassapitosopimuksen allekirjoittamisen. Työprossin aikana opiskelijat huolehtivat itse yhteydenpidosta toimeksiantajaan. Varsinaisen työn opiskelijat suorittavat joko toimeksiantajan tiloissa tai kampuksella.

Projektityökurssit ovat laajuudeltaan pääsääntöisesti 3 opintopistettä. Jos aihe on laajempi, opiskelija voi yhdistellä projektityötä eri projektikursseihin. Jos työn aihe on niin laaja, että varsinaisten projektityökurssien opintopistemäärät tulevat täyteen, voidaan projektityöstä kirjata opintopisteitä myös vapaasti valittaviin opintoihin.

Opiskelijat ovat projektissa sekä työntekijöitä että tekemisen organisoijia ja he ovat myös vastuullisia työn tuloksesta. Opettajan roolina on toimia tekemisen mahdollistajana ja ohjaajana. Toimeksiantajan rooli ja aktiivisuus projektitöissä vaihtelee hyvinkin paljon toimeksiantajan ja projektityön luonteen mukaan. Joissakin projektitöissä toimeksiantaja ei itse välttämättä ota yhteyttä opiskelijaryhmään, kun taas joissakin projekteissa toimeksiantaja vaatii säännöllisiä palavereja projektiryhmän kanssa. Eräs monimuotoryhmä teki yhden kevätlukukauden ajan tuotekehitysprojektia paikalliselle yritykselle. Työtä tehtiin yhtenä iltana viikossa klo 17:30 – 20:45 ja projektityön toimeksiantaja oli lähes joka kerta mukana opiskelijoiden kanssa työskentelemässä.

4 Projektiopintojen lopputuotos

Opiskelijaprojektin lopputuotoksiin kuuluu aina projektin raportti, työajanseuranta ja projektin esitys muille opiskelijoille. Projektin luonteesta riippuen lopputuloksena voi lisäksi olla esimerkiksi kirjallinen selvitys, 3D-mallinnettu tuote, prototyyppi, kehitysehdotus tai valmis tuote.

Opiskelijoiden kannalta tärkeimpiä lopputuloksia projektitöissä on yrityskontaktit, projektimaiseen työskentelyyn tutustuminen ja uuden oppiminen. Toimeksiantajan näkökulmasta tärkein lopputulos on tehty työ. Opettajan

näkökulmasta tärkeää on myöskin uuden oppiminen ja opiskelijan opintojen etenemisen varmistaminen.

Opiskelijoiden ja toimeksiantajan tulee ymmärtää ja hyväksyä se, että projektitöissä on aina se mahdollisuus, että lopputulos ei ole onnistunut tai toimeksiantosopimuksen mukainen. Aina toki pyritään määritettyyn lopputulokseen, mutta erinäisistä syistä johtuen se ei aina ole mahdollista. Joskus syynä voi olla työn liian suuri haastavuus, joskus vastaan on tullut se, että fysiikan lakeja ei voi kumota.

5 Arviointi

Opittu taito voidaan todeta vasta sitten, kun oppija tekee suorituksen itse (Salakari 2007, 182). Projektiopiintojen arviointi voi koostua monista eri osa-alueista, siihen voi kuulua itse- ja vertaisarviointia sekä palautteen antamista ja saamista. (Vesterinen 2003, 90.) Itsearviointitaito on oppimisen perusedellytys ja itsearvioinnin tulisi olla osa arviointia (Salakari 2007, 182). Opettaja osallistuu koko opiskeluprosessin ajan rakentavan dialogin avulla opiskelijan itsearviointiin auttamalla opiskelijaa löytämään tiedonpuutteensa ja kehittymishaasteensa ja antamalla palautetta. Projektitiimi arvioi myös yhteistä toimintaa, vastuunjakamista ja yhteisten tavoitteiden saavuttamista. (Vesterinen 2003, 90-91.)

Projektiopiinnoissa arvioinnin tulisi olla jokaiselle opiskelijalle yksilöllinen. Jos projektin arviointi on ryhmäkohtainen ja kaikki projektiryhmän opiskelijat saavat saman arvioinnin, silloin arviointi ei ole yksilöllinen eikä mielestäni oikeudenmukainen. On yleistä, että opiskelijaryhmät ilmoittavat ohjaavalle opettajalle työmäärän ja työpanoksen epätasapainosta ryhmän jäsenten kesken.

Arviointi voidaan perustaa projektiryhmän arviointiin, projektityön loppuraporttiin ja itsearviointiin. Etenkin itsearviointi mahdollistaa yksilöllisen arvioinnin opiskelijalle ja itsearvioinnista käy kaikista parhaiten selville se, mitä opiskelija on oikeasti projektityötä tehdessään oppinut. Kuitenkin tärkeimpänä ohjaus- ja arviointitapana pidän koko projektityöprosessin ajan käytävää rakentavaa dialogia opiskelijoiden, opettajan ja toimeksiantajan kanssa.

Opiskelijaprojektin loppuraportit on aikoinaan pyritty yhtenäistämään kaikissa projektityökursseissa. Käytössä on ollut projektitöihin räätälöity dokumenttipohja. Itse olen rohkaissut opiskelijoita tekemään raportin eli opitun asian julkaisun vapaamuotoisemmin, kunhan mukana on dokumenttipohjassa määritetyt asiat. Ainakin konetekniikan opinnoissa opiskelijat ovat kuitenkin pääsääntöisesti pitäytyneet perinteisessä kirjallisessa raporttimuotoisessa dokumentoinnissa.

6 Projektiopintojen ohjaaminen

Trendinä tällä hetkellä on se, että opettaja ei ole perinteinen opettaja vaan ohjaaja ja valmentaja ja tekemisen mahdollistaja. Etenkin projektiopinnoissa tämä toteutuu hyvin ja tämän tyyppistä toimintaa on KAMKin konetekniikan opinnoissa ollut jo kauan.

Mielestäni projektityökurssit ovat oppimisen kannalta parhaita opiskelijoille ja erittäin hyödyllisiä toimeksiantajille. Ohjaavalle opettajalle projektityökurssit ovat sekä haastavia että antoisia. Ohjaaminen on haastavaa silloin, kun projektityön aihe tai kohde on itselle vieras. Kun projektityö on haastava ja ollaan oman mukavuusalueen ulkopuolella, projektityön loppuun saattaminen on erittäin palkitsevaa.

Parhaimmillaan opiskelijoiden tekemät projektityöt siis kasvattavat myös ohjaavan opettajan osaamista. Vastaan tulee hyvin paljon uusia asioita, kokonaisuuksia ja ilmiöitä sekä uusia yrityskontakteja myös oman maakunnan ulkopuolelta. Monesti opiskelijoiden tekemä projektityö liittyy johonkin uuteen ja ajankohtaiseen teknologiaan. Tällaisten projektien tuotoksia voidaan ainakin osittain hyödyntää myös konetekniikan perusopinnoissa.

LÄHTEET

L932/2014, Ammattikorkeakoululaki,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>

Melin K. 2010, Yritysklinikka T&K-toiminnan ja opetuksen integraation muotona, teoksessa Tuija Toivola (toim): Yhdessä tekemällä – 11 tapaa linkittää T&K ja oppiminen

Niskanen A. 2012, Tekemällä oppimisen sytyttäjä

Salakari H. 2007, Taitojen opetus

Toivola T 2010, Yhdessä tekemällä – 11 tapaa linkittää T&K ja oppiminen

Vesterinen P. 2003, Projektiopiskelu ja -oppiminen ammattikorkeakouluissa, teoksessa Kotila H. (toim): Ammattikorkeakoulupedagogiikka

Jaettua oppimista kansainvälisissä ympyröissä – Potilasturvallisuuskokemuksista on moneksi

Susanna Tella, TtT, lehtori
Saimaan ammattikorkeakoulu

Arja Sara-aho, TtM, lehtori
Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan (sote) opiskelijoiden kokemukset ja oppiminen ovat käyttämätön voimavara sote-organisaatioiden ja alan koulutusorganisaatioiden oppimisessa. Opiskelijat oppivat omista ja muiden kokemuksista niin virheistä kuin hyvistä käytännöistäkin (Steven ym. 2014, Tella ym. 2014). Oppimisen jakaminen kansainvälisessä kontekstissa voi tuottaa hyötyä monella tasolla. Kolmivuotisessa EU-projektissa, Sharing Learning from Practice to improve Patient Safety (SLIPPS) pyritään edistämään moniammatillista ja kansainvälistä potilasturvallisuuden jaettua oppimista virtuaaliympäristössä.

1 Tavoitteet

SLIPPS-projektin tavoitteena on parantaa potilasturvallisuuden oppimista jakamalla moniammatillista oppimista osallistujamaiden välillä ja laajemmin. Potilasturvallisuuden aktiivinen varmistaminen vaatii uusia innovatiivisia keinoja. On tärkeää oppia systemaattisesti kaikkien sosiaali- ja terveys(sote)-alan toimijoiden kokemuksista. Tarvitaan jaettua oppimista esimerkiksi inhimillisten tekijöiden ymmärtämiseksi, virheistä oppimiseksi ja käytäntöjen muuttamiseksi.

2 Menetelmät

SLIPPS-projektissa tuotetaan kansainvälinen potilasturvallisuuden tutkimus- ja oppimisinfrastrukturi, johon tallennetaan sote-alan opiskelijoiden potilasturvallisuuden merkityksellisiä oppimiskokemuksia heidän harjoittelujaksoiltaan. Projektiin osallistuu opiskelijoita monilta eri koulutusaloilta kuten sairaanhoitaja-, ensihoitaja-, fysioterapeutti-, sosionomi- ja kättilöopiskelijoita sekä lääketieteen- ja farmasian opiskelijoita eri

osallistujamaista. Näin tullaan tuottamaan erittäin monesta näkökulmasta kokemusperäistä tietoa potilas- ja asiakasturvallisuudesta. Konsortio koostuu viiden maan seitsemästä korkeakoulupartnerista. Projektia koordinoi Northumbrian yliopisto Iso-Britanniasta. Saimaan ammattikorkeakoulun, Itä-Suomen yliopiston ja Lappeenrannan teknillinen yliopiston lisäksi mukana on Alicanten yliopisto Espanjasta, Genovan yliopisto Italiasta ja Østfoldin korkeakoulu Norjasta. Jokaisella sote-alan korkeakoululla on yhteistyöparinaan terveydenhuollon organisaatiot. Tutkimus- ja oppimisinfrastruktuuri rakennetaan yhteistyössä korkeakoulujen monialaisen henkilökunnan ja eri alojen opiskelijoiden sekä terveydenhuollon organisaatioiden henkilökunnan kanssa.

Potilasturvallisuuden merkitykselliset oppimiskokemukset kerätään Learning Event Recording Toolilla (LERT), joka alun perin kehitettiin Tellan (2015) väitöskirjassa. LERT-kyselylomake sisältää kolme osiota: Ensimmäisessä osiossa opiskelijoita pyydetään kertomaan joku merkityksellinen, joko positiivinen tai negatiivinen, potilasturvallisuuden oppimistilanne. Toisessa osiossa opiskelijoita pyydetään kuvaamaan, mitä he ovat oppineet, millaisia tuntemuksia tapahtuma heissä herätti ja mitä he tekisivät jatkossa toisin. Kolmas osio sisältää strukturoituja kysymyksiä kuten minkä alan opiskelijasta oli kyse, millä harjoittelujaksolla tapahtuma oli ja oliko kyseessä opiskelijan mielestä hyvä käytäntö vai vaaratapahtuma.

Eri maiden ja alojen opiskelijoiden oppimiskokemuksia tullaan hyödyntämään tutkimuksessa ja opetuksessa. Aineistoa hyödynnetään opinnäytetöissä, tutkimuksissa ja opetuksessa. Tutkimustuloksia tullaan raportoimaan niin kaikille avoimissa virtuaaliseminaareissa kuin myös Norjassa ja Iso-Britanniassa järjestettävissä monialaisissa potilasturvallisuuden oppimisen tapahtumissa. Näihin tapahtumiin osallistuu sote-alan opettajia, tutkijoita, opiskelijoita ja ammattilaisia sekä teknisen alan tutkijoita ja opiskelijoita.

3 Tuotokset

SLIPPS-projektissa on viisi keskeistä potilasturvallisuuden jaetun oppimisen tuotosta: 1) Kansainväliset potilasturvallisuuden merkitykselliset oppimiskokemukset tallennetaan SLIPPS aineistotietokantaan. Osa

oppimiskokemuksista tulee olemaan vapaasti saatavilla ja osa taas rajoitetusti. Ennen aineistotietokantaan tallentamista kaikki oppimiskokemukset anonymisoidaan. Niitä voidaan käyttää erilaisten tutkimusten ja opetuksen aineistona. 2) Analysoitujen potilasturvallisuuden oppimiskokemusten perusteella kehitetään kansainvälisessä työryhmässä SLIPPS simulaatioskenaariot, joita tullaan testaamaan Norjassa ja Iso-Britanniassa järjestettävissä monialaisissa potilasturvallisuuden tapahtumissa. Lisäksi merkityksellisistä oppimiskokemuksista kehitetään 3) SLIPPS potilasturvallisuuspelejä perusta simulaatioskenaarioita käyttäen. Itse peliä ei vielä tässä projektissa tuoteta. 4) SLIPPS virtuaaliseminaareissa eri alojen ja maiden opiskelijat, opettajat ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset voivat yhdessä oppia analysoiduista potilasturvallisuuden oppimiskokemuksista eri teemojen mukaisesti. Virtuaaliseminaareissa on tarkoitus esitellä eri maiden, alojen ja tasojen opiskelijoiden opinnäytetöiden tuloksia, joissa aineistona on ollut merkitykselliset oppimiskokemukset. 5) Kaiken edellä kuvatun yhdistää SLIPPS virtuaalioppimiskeskus. Oppimiskeskuksen kautta tulee olemaan pääsy eri maiden potilasturvallisuuden oppimiskokemuksiin. Saataville tulee myös kehitetyt simulaatioskenaariot ja pääsy virtuaaliseminaareihin.

4 Yhteenveto

SLIPPS-projekti on kohta puolivälissä ja kaikkia tuotoksia ei vielä ole valmiina vaan aktiivisesti kansainvälisessä ja monitahoisessa yhteistyössä tekeillä. Jo tässä vaiheessa voi todeta, että opiskelijat on otettu ja he ovat olleet aktiivisesti mukana alusta asti. Merkityksellisten oppimiskokemusten LERT-kyselylomaketta on kehitetty eteenpäin. Se on käännetty eri kielille. Opiskelijat ovat esitestanneet kyselylomaketta mm. ääneen ajattelun tekniikkaa käyttäen. Mittari on pilotoitu eri maiden ja eri alojen opiskelijoilla. Kaiken kaikkiaan LERT-kyselylomake on osoittautunut laajan mielenkiinnon ja innostuksen kohteeksi korkeakouluissa kuin kentälläkin.

Uusia innovatiivisia tapoja kehitetään SLIPPS-projektissa. Opiskelijat pääsevät refleктоimaan omia kokemuksiaan ja oppivat ajattelemaan kriittisesti. Potilasturvallisuuden kannalta on erittäin tärkeää, että opiskelijat oppivat myös

tekemään itse- ja vertaisarviointia. Palautteen antaminen kollegalle voi helpottaa ja virheistä pystytään oppimaan paremmin. Läheltä piti -tilanteita on todennäköisesti jatkossa helpompi tunnistaa, kun niitä on harjoitellut aktiivisesti havaitsemaan ja refleктоimaan.

SLIPPS-projektissa kehitetään simulaatio-pedagogiikkaa kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä antaa loistavat mahdollisuudet kansainvälisen opetuksen edistämiseksi. Kun opiskelijoiden todellisista sote-alan kokemuksista luodaan simulaatio-caseja, ovat koululla harjoiteltavat tilanteet ajantasaisia, monialaisia ja –kulttuurisia sekä kansainvälisen tuulahduksen sisältäviä.

Opetussuunnitelmaa on mahdollista kehittää jatkuvasti, kun opiskelijoiden ajantasaisia kokemuksia analysoidaan ja saadaan ymmärrystä siitä, mitkä ovat tämän ajan vahvuuksia ja heikkouksia. Opiskelijat kulkevat kouluympäristön ja sote-alan organisaatioiden välillä. Heidän oppiminen on koko SLIPPS-projektin ja laajan kansainvälisen verkoston jaetun oppimisen ydin.

5 Johtopäätökset

SLIPPS mahdollistaa avoimen kansainvälisen potilasturvallisuuden oppimisympäristön kehittämisen ja eri maiden välisen luovuuden ja hyvien käytäntöjen jakamisen. Eri alojen ammattilaiset oppivat potilasturvallisuutta koulu- ja sote-organisaatioissa. Tämä voi aiheuttaa haasteita terveydenhuoltojärjestelmän turvallisuudelle ja opiskelijoiden oppimiselle. Eri organisaatioissa oppimisessa on omat haasteensa eikä potilasturvallisuutta ole välttämättä sisällytetty opetussuunnitelmiin (Cresswell ym. 2013). SLIPPS helpottaa koulujen ja käytännön välistä oppimista luomalla digitaalisia välineitä esim. virtuaaliseminaarit. Korkeakoulujen ja terveydenhuollon organisaatioiden henkilökunta tulee todennäköisesti saamaan oivalluksia eri maiden välisestä yhteistyöstä ja tämän voidaan olettaa johtavan laajempaan yhteistyöhön. Aiemmissa tutkimuksissa on löydetty eroja potilasturvallisuuden oppimisen kokemuksista ja arvioista (Tella ym. 2015, Tella 2015). SLIPPS-projekti mahdollistaa uusien innovatiivisten tapojen hallita riskiä kehittämisen ja turvallisemman terveydenhuollon kehittämisen. Pitkällä aikavälillä SLIPPS-projektin työkalut ja hyödyt tullaan jakamaan kansainvälisen potilasturvallisuuden

opettamisen verkoston välityksellä muidenkin korkeakoulujen ja terveydenhuollon organisaatioiden käyttöön Euroopan laajuisesti ja laajemmin. Jatkossa tavoitteena on ylläpitää virtuaalioppimisympäristö ja tallentaa opiskelijoiden oppimiskokemuksia jatkuvan oppimisen varmistamiseksi ja viime kädessä, lisätä potilasturvallisuutta. Näin projektin tärkeimmät hyötyjät ovat terveydenhuollon palvelujen käyttäjät ja ammattilaiset halki Euroopan.

SLIPPS-yhteistyöverkosto muodostaa kansainvälisen potilasturvallisuuden opettamisen verkoston. Projektissa edistetään näyttöön perustuvan potilasturvallisuuden opettamista, joka perustuu sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden oppimiseen käytännön työssä.

SLIPPS-projektin jälkeen tullaan jatkamaan opiskelijoiden merkityksellisten oppimiskokemusten systemaattista keräämistä, analysointia ja hyödyntämistä niin simulaatioskenaarioiden kuin potilas- ja asiakasturvallisuuden opetuksen sekä oppimisen kehittämiseksi. Merkityksellisten oppimiskokemusten kerääminen ja hyödyntäminen tullaan myös tekemään kiinteäksi osaksi opetussuunnitelmaa. LERT-kyselylomakkeen avulla voidaan löytää niitä haasteellisia potilasturvallisuutta uhkaavia tekijöitä, jotka ovat ehkä vielä pysyneet pimennossa. Kyselylomake ohjaa opiskelijaa pohtimaan syvällisesti omaa kokemusta ja haastaa hänet pohtimaan omaa oppimistaan ja tuntemuksiaan sekä sitä, mitä jatkossa tulisi tehdä toisin.

Tärkeää on lisäksi luoda systemaattinen järjestelmä, jonka avulla SLIPPS-projektin kautta saatu osaaminen siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden käyttöön. Jatkotoimista tullaan sopimaan jo tämän projektin aikana. Vaaratapahtumien raportointi on ollut jo pitkään sosiaali- ja terveydenhuollossa vakiintunut käytäntö. Sosiaali- ja terveysministeriö painottaa Potilas- ja asiakasturvallisuusstrategiassaan vuosille 2017- 2022 avoimuutta henkilöstön raportoidessa vaaratapahtumista. Tämän tiedon perusteella pyritään kehittämään toimintaa. (STM 2017.) Kuitenkin olisi tärkeää oppia myös hyvistä käytännöistä ja levittää oppia näistä tilanteista. Näitä hyvin menneitä tilanteita on tärkeää alkaa tutkia ja oppia myös niistä. SLIPPS-projektin kautta tämä tieto on nyt tuotettavissa suuren joukon tietoisuuteen sekä implementoitavissa niin sote-perusopetukseen kuin täydennyskoulutukseenkin.

Lähteet

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Potilas- ja asiakasturvallisuus strategia 2017-2021. Luettavissa:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80352/09_2017_Potilas-20ja%20asiakasturvallisuusstrategia%202017-2021_suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Steven, A., Magnusson, C., Smith, P. & Pearson, P.H. 2014. Patient safety in nursing education: Contexts, tensions and feeling safe to learn. *Nurse Education Today* 34 (2), 277-284.

Tella, S., Smith, N.-J., Partanen, P. & Turunen, H. 2015. Work placements as learning environments for patient safety: Finnish and British preregistration nursing students' critical incidents. *Journal of Vocational Education & Training* 68 (1), 51-69.

Tella, S. 2015. Learning About Patient Safety in Pre-registration Nursing Education: Comparing Finnish and British Nursing Students' Evaluations. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Health Sciences 303. Tampereen yliopistopaino, Tampere.

WHO (World Health Organization). 2011. Patient safety curriculum guide. Multiprofessional edition. Luettavissa: http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789241501958_eng.pdf.

Yhdessä oppien infra-alan digiloikkaan

Eija Mertanen, lehtori
Saimaan ammattikorkeakoulu

Pekka Saikko, tuntiopettaja
Saimaan ammattikorkeakoulu

Yhteinen Digi-Infra -koulutushanke

Saimaan ammattikorkeakoulu ja Saimaan ammattiopisto Sampo toteuttavat yhdessä Euroopan kehitysrahaston rahoittamaa Digi-Infra –hanketta, jossa on tavoitteena luoda infra-alan toimijoille ammatillinen osaamisverkosto Etelä-Karjalaan, lisätä toimijoiden osaamista ja kehittää ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston välistä yhteistyötä. Tavoitteisiin pyritään järjestämällä infra-alan digitaaliseen osaamiseen liittyvää koulutusta sekä pilotoimalla uusia toimintamuotoja käytännön hankkeissa. Koulutukseen osallistuu infra-alan oppilaitoshenkilökuntaa ja opiskelijoita sekä yrittäjiä ja julkisen sektorin toimijoita. Opinnoissa hyödynnetään lähiopetuksen eri muotoja, opintokäyntejä- ja tapahtumia sekä sähköisesti jaettavia oppimisyhteisöjä. Koulutuksessa käytetään yhteisiä oppimisympäristöjä ja opetushenkilöstöä.

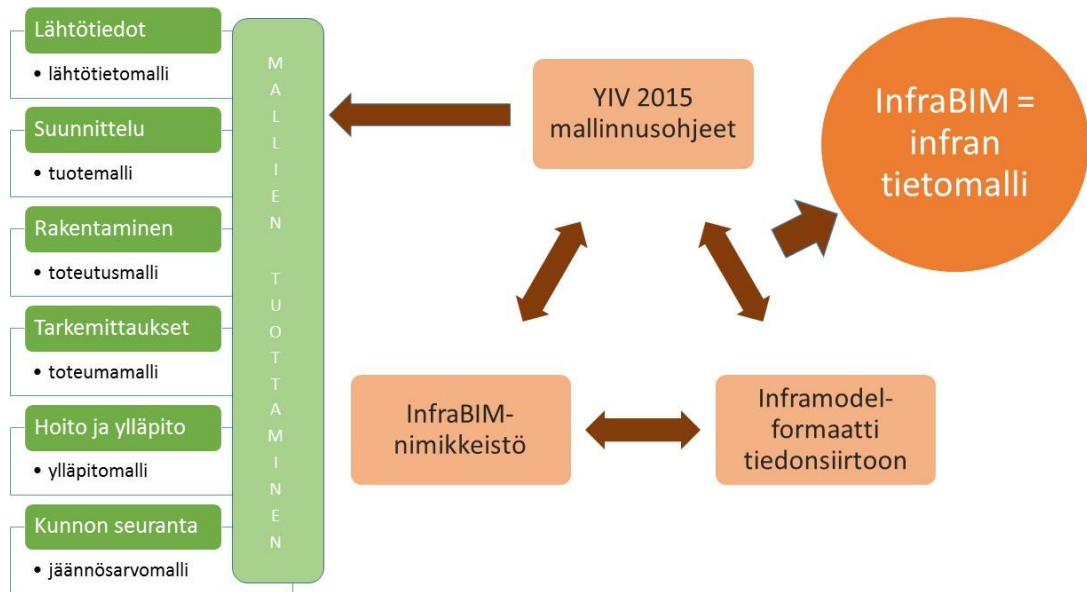
1 Koulutuksen sisältö

Keväällä 2016 alkaneen Digi-Infra –hankkeen koulutuksen suunnittelu on toteutettu yhdessä siten, että hankkeella on ollut yhteinen projektiryhmä, sekä molemmilla oppilaitoksilla omat projektiryhmät (kuva 1). Hanketta on ollut lisäksi ohjaamassa ohjausryhmä, jossa toimii alan asiantuntijoita eri organisaatioista sekä rahoittajan edustus. Koulutuksen sisältöä ja toteutusta on suunniteltu omissa projektiryhmissä ja yhteisissä tapaamisissa. Digi-Infra –koulutushankkeessa on vuosien 2016 ja 2017 aikana ollut kaikkiaan 27 koulutuspäivää, joista 8 on toteutettu ammattiopistossa ja 14 ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulussa toteutettuihin koulutuksiin on kuulunut opiskelu yleisistä inframalleihin ja 3D-koneohjaukseen liittyvistä ohjeista (Yleiset inframallivaatimukset (YIV) ja 3D-koneohjauksen perusteet) sekä

erilaiset ohjelmistokoulutukset (Tekla Civil, Novapoint ja Civil 3D) ja mittauslaitteistojen esittelyt (Novatron, Scanlaser ja Trimble). Ammattiopiston toteutettavana ovat olleet koneohjauslaitteiden käyttöön liittyvät koulutukset (Tenstar-simulaattori ja kaivinkoneet). Lisäksi on tehty viisi opintokäyntiä inframallipohjaisesti toteutettaviin kohteisiin ja aiheeseen liittyviin seminaareihin. Kevätkauden 2018 suunnitelmiin kuuluu vielä seitsemän koulutuspäivää oppilaitoksissa sekä oppilaitosyhteistyöhön liittyvä tutustumiskäynti vastaavaa yhteistyötä tekeviin oppilaitoksiin.

2 Tietomalliperustainen suunnittelu ja koneohjaus

Saimaan ammattikorkeakoulu kouluttaa insinöörejä ja rakennusmestareita, Saimaan ammattiopisto Sampo puolestaan maanrakennusalan tutkintoja. Hankkeen kannalta tämä tarkoittaa, että infra-alalle suuntautuvat insinöörit opiskelevat suunnittelua sekä rakennustyömaan hallintaa tietomalliperustaisesti eli tuottavat inframalleja (infrakohteen tietomalli) ja ammattiopiston opiskelijat vastaavasti rakentamista koneohjausta käyttäen. Tietomalliperusteisuus tarkoittaa, että suunnitelmasta on kolmiulotteinen inframalli sähköisessä muodossa. Pelkkä kolmiulotteisuus ei tee mallista vielä inframallia, vaan sen täytyy pitää sisällään eri elementtien ominaisuustietoja ja niiden linkityksiä. Kyse on myös koko rakennusprosessin elinkaaren aikaisten tietojen kokonaisuudesta digitaalisessa muodossa. Tavoitteena on tuottaa inframalli, joka sisältää kaikki rakentamisen kannalta olennaiset tiedot, esimerkiksi rakenteen materiaali, koko ja sijainti tai muu rakentamisen kannalta olennainen tieto. Tietomallien myötä mahdollistuu myös rakentamisen koneohjaus. Kun koneohjausmalli on suunniteltu, se voidaan siirtää suoraan työmaalle ja käyttää sitä maanrakennuskoneiden, esimerkiksi tiehöylien tai kaivinkoneiden ohjauksessa. Tarkoitus on, että tämän mallin tuottaa suunnittelija, mutta vieläkin on tavallista, että koneohjausmalleja tuotetaan dokumenttipohjaisesti erilaisista CAD-piirustuksista usein urakoitsijoiden toimeksiannosta. Kun tieto lisääntyy ja ohjeistus selkiytyy, mallit syntyvät suoraan suunnittelijan tuottamina ja ne voidaan siirtää työkoneille hankkeiden tietovarastoista, joihin kaikki muukin hankkeeseen liittyvä aineisto tallennetaan. Kuvassa 1 on esitetty maanrakennushankkeeseen liittyvien mallien ja nimikkeistön hierarkiaa.

Kuva 1. Inframalleja rakennushankkeen eri vaiheissa

3 Tietomalliperusteisen toiminnan ohjeistus

Inframalliin liittyy 2015 julkaistut Yleiset inframallivaatimukset (YIV), joita päivitetään tarvittaessa käytännössä ilmenneiden tarpeiden mukaan. YIV:ssa on tällä hetkellä 12 osaa, joiden lisäksi aiheeseen liittyy omaa sanastoa ja nimikkeistöä. YIV:et ovat päivittymässä selkeämpiä kokonaisuuksia sisältäviksi osioiksi, joita on viisi. Digi-Infran koulutus aloitettiin perehtymällä yleisiin asioihin, nimikkeistöön, vaatimuksiin ja yleisten inframallivaatimusten kokonaisuuteen. Koulutuspäivät suunnattiin siten, että hankkeen eri vaiheissa toimiville on omat päivänsä, mutta yleiset perusteet kuuluvat kaikkien ohjelmaan. Näiden vaatimusten yhteisellä opiskelulla tavoitellaan sitä, että kaikki koulutukseen osallistuneet voivat löytää yhteisen kielen infra-alan hankkeista puhuttaessa.

4 Tietomalliperusteinen hanke

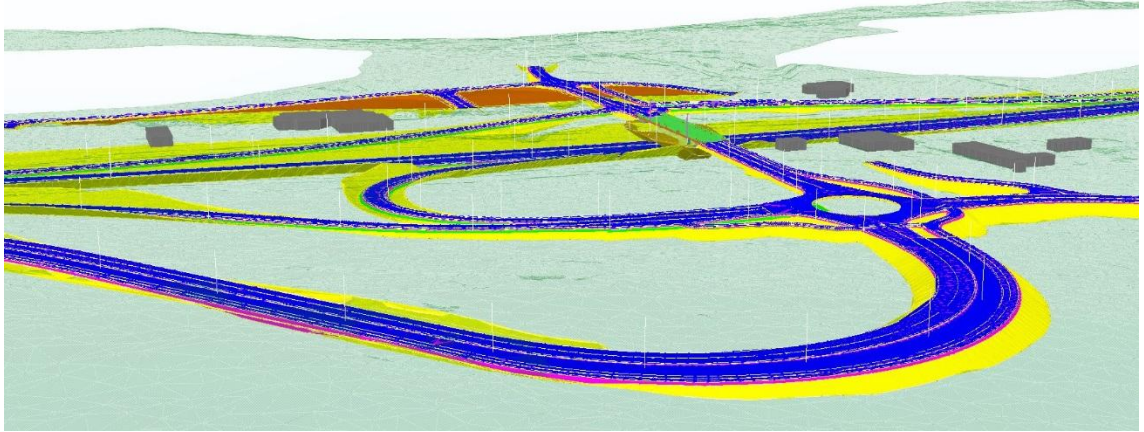
Tietomalliperusteinen hanke lähtee liikkeelle lähtötietojen selvittämisellä. Nämä tiedot haetaan lähtötietomalliin eri lähteistä ja toimivat suunnittelun pohjana. Lähtötietojen selvittäminen on suunnittelijan perustyötä ja YIV:ssa on niille oma ohjeistuksensa. Kun suunnitelmat on saatu tuotettua YIV:en mukaisesti, voidaan

hankkeen rakennuttaminen ja rakentaminen käynnistää. Tavoitteena on, että hankkeen tilaaja ja rakennusurakan tarjoaja voivat tilatessaan ja tarjotessaan rakennustyötä hyödyntää suunnittelijan tekemää inframallia esimerkiksi hankkeen määrälaskennassa. Insinööriopiskelijat valmistuvat aikanaan näihin tehtäviin. Koneurakoitsija voi myös olla urakan tarjoaja, joten inframallin hyödyt ovat hänellekin ilmeiset.

Työkoneiden koneohjaus perustuu mittauslaitteisiin, antureihin ja satelliittipaikannus-järjestelmiin sekä tukiasemiin hankkeen laajuudesta ja tarkkuustasosta riippuen. Koneohjausjärjestelmä koostuu ohjelmistosta, liike- ja kallistusantureista sekä paikannusjärjestelmästä. Paikannusmenetelmänä käytetään joko tasolaseria (2D), takymetriä, satelliittipaikannusjärjestelmää, (GPS-) kompasveja tai edellä mainittujen yhdistelmiä. Laitteiden avulla saavutetaan noin 1 - 10 cm käytännön työtarkkuus käytettäessä nykyisiä laitteita ja anturointeja. Useimmissa nykyisissä koneohjaus-järjestelmissä on mukana myös toteutumatieta automaattisesti keräävä toiminto.

Rakennushankkeen työmaa lähtee usein liikkeelle tarkan satelliittipaikannuksen tukiaseman mittauksista, mikäli ei käytetä kaupallisia paikannuksen korjauspalveluja. Rakennettavat kohteet viedään koneohjausmalleina työkoneelle, jonka kuljettaja toteuttaa kohdetta mallin ja työkoneen sijaintitietojen avulla. Esimerkkinä mainittakoon kaivannon kaivu rakennuksen pohjia varten. Maanrakennukseen suuntautunut rakennusalan opiskelija voi koulutuksessaan toteuttaa näitä insinööriopiskelijoiden tuottamia malleja rakennuskohteesta ja insinööriopiskelija voi harjoitella työmaamestarin tehtäviä vastaavassa rakennuskohteessa. Työkoneohjaus on siirtänyt vastuuta enemmän koneenkuljettajalle, jonka tehtävänä on operoida kyseisen rakennussuunnitelman mukaisesti. Kuljettajan tulee ymmärtää suunnitelmakartat ja samalla käsittää mittaustekniikan perusteita. Varsinaisen mittaustyön, jota voi tehdä joissain tapauksissa kohdemestarikin, tehtävänä on ikään kuin suorittaa pistotarkastuksia työmaalla tarkkuuden seuraamiseksi ja laadun valvomiseksi. Kaivutyöhön soveltuvia malleja joudutaan usein vielä työstämään myös rakennusvaiheessa, koska kaikki suunnitteluohjelmistot eivät ole yhteen sopivia koneohjauslaitteiden kanssa. Jos hankkeen tilaaja ei toimi vielä

tietomalliperusteisesti, ei suunnitelmia ole osattu vaatiakaan sopivassa muodossa. Kuvassa kaksi on esimerkki ison tienrakennushankkeen yhden osan inframallista, joka sisältää erilaisia väylän elementtejä, kuten rakenteiden pintoja, siltoja ja valaistusta.

Kuva 2. Esimerkki inframallista

5 Digi-Infra -hankkeen yhteiset opinnot

Saimaan ammattikorkeakoululla on tarvittavat ohjelmistot suunnitteluun sekä ammattiopistolla toteutukseen ja molemmilla maastomittaukseen. Kaikkia aiemmin mainittuja työvaiheita harjoitellaan käytännössä, mutta heti ei laitteiden ääreen päästä, vaan ensin on opiskeltava teoriaa. Teoriaopintoihin liittyy yhteisiä päiviä, joissa on Digi-Infra -hankkeen aikana ollut vierailevina luennoitsijoina alan asiantuntijoita. Käytännön työskentelyyn osallistuu myös ohjelmisto- ja laitetoimittajia, jotka perehdyttävät laitteiden toimintaan kädestä pitäen. Sähköisenä alustana toimii Moodle-oppimisympäristö, jossa jaetaan ennakkotehtäviä ja erilaisia ohjeita sekä opiskelun aikana syntyneitä aineistoja. Koulutuksella on omat kotisivut, jossa julkaistaan koulutuskalenteria, tapahtumatietoja ja yleisiä, julkisesti jaettavia aineistoja. Kaikkiin koulutuspäiviin on mahdollista osallistua molemmista oppilaitoksista.

6 Opiskeluvälineet

Molempiin oppilaitoksiin on hankittu toisen, laitehankintaan keskittyneen, EU:n sosiaali- ja aluekehitysrahoituksen avulla toteutetun Digi-Kone -hankkeen

puitteissa infra-alan digitaaliseen oppimisympäristöön tarvittavia laitteita. Näitä laitteita on käytetty ja tarkoitus jatkossakin käyttää yhteishyödyllisesti. Esimerkkinä mainittakoon ammattiopistoon hankittu Tenstar-simulaattori, jonka avulla opiskellaan erilaisten maanrakennuskoneiden käyttöä. Kun on harjoiteltu simulaattorilla, on koneiden puikkoihin helpompi astua. Ammattikorkeakoulun henkilökuntaa ja opiskelijoita käy kokeilemassa näitä laitteita, joihin suunniteltuja tietomalleja viedään. Vastaavasti ammattikorkeakoulun hankkimat mittausrakenteet ja malleihin liittyvät ohjelmat ovat ammattiopiston käytettävissä. Opetusyhteistyön toteutustavat hankkeen jälkeen suunnitellaan tulevan kevään aikana. Tavoitteena on, että oppilaitoksien opiskelijat voivat jatkossa valita kurssia molemmista laitoksista perehtyessään infra-alan digitalisointiin, mallintamiseen ja 3D-koneohjaukseen. Toisaalta kouluttajien ristiin käyttö on mahdollista oppilaitoksien välillä.

7 Käytännön harjoittelu

Kun on opiskeltu teoriaa ja tekniikan käyttöä, tuotetaan aineistoja todellisista rakennuskohteista. Hankkeessa ovat yhteistyökumppaneina Lappeenrannan ja Imatran kaupungit. Kaupungit ovat valinneet pilottikohteet, joihin opiskelijat voivat oppimaansa hyödyntää. Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijat voivat tuottaa suunnitelmia tietomalliperusteisesti ja mittauksia voidaan suorittaa mittaustekniikan opintojen harjoitustöinä. Toteutumamittauksia voidaan suorittaa myös koneohjauslaitteistolla. Saimaan ammattiopiston opiskelijat rakentavat työmaakohteita koneohjausperusteisesti eli 3D-koneohjauslaitteita Sampon työkoneissa hyödyntäen. Lisäksi opiskellaan käytännössä Infrakit-pilvipalvelun käyttöä, jossa voidaan jakaa kaikki hanketta koskeva tieto reaaliaikaisesti. Infrakit-työkalun tavoitteena on helpottaa rakennushankkeen toteutuksen ja laadunvalvonnan seuranta.

Insinööriopiskelijat esittelivät infran erikoistöitään Lappeenrannan Ruoholammelle toteutettavan kadunrakennushankkeen suunnitelmista koulutushankkeeseen osallistujille. Rakennuskohteeseen kuuluu myös kadun alle sijoitettavan kunnallistekniikan suunnittelu ja rakentaminen. Suunnitteluryhmät olivat toteuttaneet suunnittelun eri ohjelmistoilla ja esittelivät

niiden eroavuuksia ja käytettävyyttä hankkeessa. Lisäksi pohdittiin InfraKIT:in roolia hankkeella. Esittelyn avulla muut koulutushankkeeseen osallistuvat saivat konkreettisemmän kuvan inframallien käytöstä. Erikoistyötään tekevät opiskelijat osallistuivat myös Digi-Infra –koulutuksiin.

Oppilaitoksilla on tarkoituksena toteuttaa yhteinen hanke Sampon maarakennuskohteessa Lappeenrannan Monola-Kälvelässä, johon on tavoitteena suunnitella ja rakentaa tie. Ammattiopiston opiskelijat ovat suorittaneet maanrakennuskoneiden käytön harjoittelua kohteessa valmistellessaan sitä rakennushanketta varten. Myös ammattikorkeakoulun opiskelijoilla on mahdollisuus käydä kohteessa testaamassa laitteita.

8 Mitä Digi-Infra -koulutushanke tuottaa?

Digi-Infra hankkeella on aikaa 2018 toukokuun loppuun ja osa toimenpiteistä on vielä tulossa. Tavoitteena on kuitenkin kehittää alan opetusyhteistyötä ja aidosti pyrkiä jatkossakin hyödyntämään yhteisiä oppimisympäristöjä ja –välineitä. Jo tässä vaiheessa voidaan todeta, että fyysiset työkalut ovat hyviä. Niiden monipuolisemman yhteiskäytön suunnittelu on vielä kesken, eikä tällä hetkellä voida sanoa, kuinka yhteisiä välineitä ja menetelmiä lopulta opitaan hyödyntämään. On ollut kuitenkin nähtävissä, että tekemällä oppiminen on oppijalle mieluista ja siitä jää helpommin muistijälki. Hankkeen avulla on myös harjoiteltu yhteistyötä urakoitsijoiden ja työnjohdon sekä suunnittelun välillä.

Koulutuksiin osallistuminen kokonaisuudessaan ei ole toteutunut alun perin suunnitellulla tavalla: tilaajat, suunnittelijat ja urakoitsijat sekä opiskelijat. Tämä on osittain johtunut koulutusaikataulujen myöhäisestä markkinoinnista niissä tapahtuneiden suunniteltujen toteutusten muutoksien takia, mutta myös siitä, ettei alan toimijolla ole selkeää kuvaa, kuka mitäkin tarvitsee. Aihe on vielä pienemmissä työkohteissa ja kuntien hankkeissa melko uusi ja siksi on tärkeää, että alueen oppilaitokset yhdistävät voimavaransa saadakseen jaettua opiskelijoilleen viimeisimmän tiedon. Tällä pyritään mahdollistamaan sekä työvoiman saatavuus, että työpaikkojen vastaanottaminen. Pedagogisesti hanke on onnistunut niiltä osin, kuin opiskelijat ovat päässeet etenemään aiheesta toiseen sujuvasti. Osalle on ollut turhauttavaa kertaus, toiset tarvitsevat sitä

enemmän, koska asiat ovat niin uusia. Haastavinta laitteiden ja tilojen yhteiskäytön suunnittelulle on aikataulujen sovittaminen lukujärjestyksiin. Se vaatii hyvää ja riittävän varhaista ennakkosuunnittelua sekä selkeitä yhteistyösopimuksia.

TTrain-hanke antoi uusia eväitä matkailualan henkilöstön kouluttamiseen

Kaisa Merilahti, projektipäällikkö
Kajaanin ammattikorkeakoulu

Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK) osallistui kaksivuotiseen hankkeeseen ”Tourism Training the Trainers” (TTrain). Hankkeen tavoitteena oli luoda, testata ja toteuttaa uusi oppimismalli ja opetussuunnitelma matkailualan työssäoppimiseen. KAMK pilotoi hankkeessa kehitettyä koulutusta matkailualan yrityksen tarpeisiin räätälöitynä. TTrain-hanke oli Euroopan komission Erasmus+ ohjelman vuosina 2015-2017 rahoittama projekti, jossa hankekumppanit olivat vahvoista matkailumaista Islannista, Italiasta ja Itävallasta. Hyödyllisten paikallisten työelämäkontaktien ja uusien pedagogisten toimintamallien lisäksi KAMK sai partnerimaista arvokasta osaamista matkailun kehittämiseen Kainuussa.

1 Tavoitteet

Hanke sai lähtölaukauksen Islannin tarpeista, sillä maan matkailu on vahvassa kasvussa ja työvoiman tarve on suuri, joten matkailualalla työskentelee paljon ihmisiä ilman matkailualan koulutusta. Sesonkityö ja henkilökunnan vaihtuvuus on tyypillistä kaikkien partnerimaiden matkailusektorilla. Myös Suomessa on havaittu osaamiskapeikko matkailualan henkilöstön vaihtuvuuden, pätevän koulutuksen puuttumisen ja sesonkiloontoisuuden takia (Opetushallitus 2017, 5). Näistä tarpeista lähti hankkeen tavoite antaa matkailualan lähiesimiehille ja ohjaavan työn tekijöille tarvittava koulutus ja työkaluja, jotta he saavat valmiuksia kouluttaa henkilökuntaa omissa työpaikoissaan. Kouluttajien kouluttamisen tavoitteena oli kohentaa matkailualan henkilökunnan taitotasoa ja asiakaspalvelutaitoa sekä välillisenä tavoitteena oli jakaa kumppanimaiden kesken hyviä käytänteitä, lisätä kumppanimaiden matkailun vetovoimaa ja saada kasvua aluetalouteen.

KAMKin lisäksi hankkeen kumppaneita olivat Bifröst University ja Icelandic Travel Industry Association Islannista, BEST Institut für berufsbezogene Weiterbildung und Personaltraining Itävallasta sekä CESIE European Centre of Studies and Initiatives Italiasta. Kullakin partnerilla oli oma roolinsa ja ne sovelsivat hankkeessa kehitettyä oppimismallia oman kohderyhmänsä ja alueensa tarpeita vastaaviksi.

2 Menetelmät

Projektin tavoitteisiin pyrittiin vastaamaan useilla toimenpiteillä. Hanke aloitettiin tekemällä tarvekartoitus ja analyysi, jotka kartoittivat ja vertasivat kumppanimaiden tarpeita matkailualalla. Tarvekartoitukseen ja analyysiin perustuen kehitettiin yhteinen opetussuunnitelma. Useammassa maassa nousi esiin osaamistarpeet viestinnässä, laatu- ja asiakaskeskeisyydessä, palvelujohtamisessa ja ongelmanratkaisutaidoissa. Suomessa erityispiirteinä havaittiin työmoraali ja arvot sekä ympäristöasiat.

Suunnitelman opetusta koskevat ehdotukset ovat peräisin ”Stiklur-astinkivet”-koulutuskursseilta, joita on suunniteltu ja järjestetty aikuis- ja ammatillista koulutusta järjestäville kouluttajille Islannin Education and Training Service Centre -keskuksessa viimeisten 10 vuoden ajan. Lisäksi suunnitelma pohjautuu RETRAIN-nimisessä aiemmassa Leonardo-hankkeessa tehtyyn työhön.

Tämä oppimismalli on koulutusmenetelmä pääosin aikuisopiskelijoita opettaville kouluttajille. Ohjelma koostuu 19 eri moduulin yhdistelmästä, joiden pääaiheet ovat:

- Aikuisopiskelijoiden erilaiset tilanteet ja oppimisvaatimukset ja kuinka kouluttajat voivat vastata näihin vaatimuksiin
- Toimivien ammatillisten koulutusohjelmien valmistelu ja suunnittelu aikuisopiskelijoille
- Toimivien opetus-/oppimateriaalien laatiminen käytännössä
- Opetuksen/oppimisen luovat menetelmät
- Uudet lähestymistavat opetukseen (valmennus ja mentorointi) aikuisoppimisen uusien tehokkuus- ja laatunäkökohtien valossa

- Aikuisopiskelijat ja heidän erilaiset oppimistyylinsä, motivaationsa ja osaamisensa sekä näihin vastaaminen erilaisilla lähestymistavoilla
- Uudet lähestymistavat oppimisen nopeuttamisessa ja innovatiivisessa ajattelutavassa
- Yrityksen hallinnollinen vastuu työntekijöiden koulutuksesta
- Todellisen osaamisen arviointi matkailualalla Jokainen ylläolevista aiheista arvioidaan ja muokataan matkailualalla tunnistettujen tarpeiden mukaisesti.

TTrain-hankkeen aikana kukin partneri pilotoi kouluttajille suunnattua koulutusta omalla alueellaan ja kehitti sisältöjä kokemusten perusteella. Koulutuksissa testattiin opetussuunnitelman toimivuutta, kerättiin opetus- ja oppimismateriaalia ja kehitettiin opetusmenetelmiä.

Suomessa toteutettiin kaksi pilottia, jotka oli räätälöity koulutettavan ryhmän tarpeisiin. Toista pilottia ei oltu suunniteltu hankkeeseen, mutta se päätettiin järjestää, sillä ensimmäisen pilotin kohderyhmä ei vastannut hankkeeseen asetettuja tavoitteita.

Toinen pilotti räätälöitiin yhden yrityksen tarpeisiin. Kohdeyritys oli Break Sokos Hotel Vuokatti, jonka henkilöstöä koulutettiin. Koulutettava ryhmä koostui noin 10 henkilöstä, jotka toimivat tiiminvetäjinä, jonkun palvelun vastuhenkilöinä tai myyjinä. Useimmat osallistujat toimivat kouluttajina toisille työntekijöille, mikä vastasi hyvin koulutuksen tarkoitusta.

Toinen pilotti koostui neljästä kokonaisuudesta: aktiivinen yritysmatkailija, brändin jalkauttaminen, brändi digitaalisissa kanavissa ja aasialaisten matkailijoiden huomioiminen. Nämä olivat teemoja, joissa yksikkö koki tarvitsevansa lisäosaamista. Näihin teemoihin sovellettiin TTrain-kurssisisältöjä muun muassa viestinnästä ja kommunikaatiosta, monikulttuurisuudesta, yrityskulttuurista ja arvoista. Kullekin kokonaisuudelle saatiin opettajaksi alan asiantuntija, joka lisäsi kurssille kohdeyleisön tarpeita vastaavaa sisältöä.

Koulutus koostui asiakkaan eli Break Sokos Hotel Vuokatin sekä sen taustalla toimivan osuuskauppa S-Maakunnan kanssa käydystä tarpeiden esikartoituksesta, neljästä lähiopetuskerrasta ryhmän kanssa ja niiden välillä työssäoppimisesta. Kurssin jälkeen kerättiin palaute, joka oli varsin positiivista.

Koulutus oli koettu tarpeelliseksi. Varsinainen toimintamallien kehittäminen jäi kuitenkin kurssin jälkeen henkilökunnan omalle vastuulle ja olisikin ollut hyödyllistä seurata tuloksia vielä paremmin koulutuksen päättymisen jälkeen.

3 Tulokset

Koulutuksen eri osioita oli opettamassa asiantuntijat KAMKin matkailun ja liiketalouden koulutuksista. Opettajille oli antoisaa päästä kouluttamaan suoraan yrityksen henkilökuntaa ja tutustua samalla kyseisen yksikön tilanteeseen. Tällaiset mahdollisuudet auttavat opettajia ylläpitämään omaa tietotaitoaan ja saamaan ajantasaista tietoa, millaisia kehittämistarpeita yritysmaailmassa on. Opettajat saivat siis koulutuksesta ajankohtaista sisältöä opetukseensa tutkinto-opiskelijoille.

Koulutuksen palautteen perusteella KAMKilla on tavoitteena rakentaa koulutuksesta kurssipaketti, jota se voi tarjota muillekin yrityksille. Tämä levittää hankkeen tuloksia laajemmallekin ja antaa KAMKin opetushenkilökunnalle tilaisuuden hyödyntää osaamistaan työelämän tarpeisiin.

Hankkeessa kehitetystä oppimismallista ja –materiaalista luotiin vapaasti kaikkien saatavilla oleva oppimisportaali. Opetussuunnitelma, oppimismalli ja materiaali on jaettu osoitteessa trainingfortourism.eu. Nämä materiaalit ovat myös KAMKin ja muiden oppilaitosten opiskelijoiden hyödynnettävissä kurssimateriaaleina tai opiskelua tukevin materiaaleina. Oppimisportaalin materiaali on hyödynnettävissä myös englanninkielisissä koulutuksissa sekä monimuotoryhmissä.

Lisäksi TTrain-hankkeella haluttiin levittää parhaita käytäntöjä ja osaamista matkailualan menestystekijöistä muista kumppanimaista. KAMK antoi toimeksiannon matkailun opiskelija Saana Haatajalle, joka teki haastattelututkimuksen ja opinnäytetyön Islannin menestystekijöistä, joita myös Kainuu voisi hyödyntää omassa matkailun kehittämisessään.

Opinnäytetyössään Haataja tunnistaa, että ”islantilaiset ovat erittäin tietoisia erikoisuuksistaan ja osaavat viedä niitä taidokkaasti eteenpäin. He myös

jalostavat jatkuvasti uutta niin markkinoinnin kuin tuotteistuksenkin saralla” (Haataja, 2017, 1). Kainuuta varten laaditut kehitysehdotukset liittyvätkin markkinoinnin ja tuotteistuksen tuomiin mahdollisuuksiin, alueellisten erikoisuuksien tunnistamiseen ja eteenpäinviemiseen, mutta myös yhteistyöhön, houkuttelevuuden lisäämiseen ja siitä edelleen Kainuun matkailubrändin luomiseen. Myös stop-over –matkailun kehittämisessä on Kainuussa potentiaalia, mutta vaatii ensin saavutettavuuden parantamista. (Haataja, 2017, 1)

4 Yhteenveto

Ammattikorkeakouluille yhteistyö sekä työelämän että kansainvälisten kumppaneiden kanssa on ensiarvoisen tärkeää. TTrain-hanke yhdisti nämä sidosryhmät KAMKin tehtävään koulutuksessa ja alueen elinkeinotoiminnan kehittämisessä. KAMK sai hankkeen kautta uutta osaamista niin opetukseen pedagogisesti kuin matkailun kehittämiseen sisällöllisesti. Myös hankkeessa kehitetyt materiaalit ja oppimismallit jäivät KAMKin, muiden oppilaitosten sekä matkailualan yrityksissä toimivien henkilöstön kouluttajien käyttöön.

TTrain-hankkeessa kertynyttä osaamista, materiaaleja ja verkostoja käytetään myös pohjana tulevaan kehittämistyöhön.

Hankkeesta opittiin myös uutta projektinhallinnallisesti. Projektin verkkoportaalin kehittäminen oli projektisuunnitelmassa suunniteltu toteutettavaksi hankkeen aikana ja sisällöllisen työn tuloksena, joten se tuli käyttöön vasta hankkeen loppuvaiheessa. Olisi kuitenkin ollut tärkeää päästä testaamaan ja kehittämään portaalia jo pilottiryhmien koulutuksissa ja siten parantaa sitä käyttäjäkokemusten perusteella. Portaalia voisi tulevaisuudessa kehittää edelleen ja päivittää muuttuvien tarpeiden mukaan.

Matkailualalla on edelleen koulutus- ja kehitystarpeita, joihin KAMK toiminta-alueellaan pyrkii vastaamaan amk- ja yamk-tasoisilla koulutuksilla, täydennyskoulutuksella ja tiiviillä yhteistyöllä yritysten kanssa. Hankkeet ovat hyvä väline tuoda uutta osaamista ja uusia käytänteitä sekä KAMKin

henkilökunnan että matkailualan toimijoiden käyttöön. TTrain-hanke on tästä erinomainen esimerkki.

Lähteet

Haataja, S. 2017. Islannin matkailumenestyksen salaisuudet – Mallia Kainuuseen? Opinnäytetyö. Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Opetushallitus 2017. Valtakunnallinen aikuiskoulutuksen ennakointi: Lyhyen aikavälin osaamistarpeiden kehitysnäkymiä. Raportti. http://oph.fi/kehittamishankkeet/valtakunnallinen_aikuiskoulutuksen_ennakointi/103/0/lyhyen_aikavalin_osaamistarpeiden_kehitysnakymia

TTrain-hankkeen materiaalit: <http://trainingfortourism.eu/outputs/>

Projektiopetus asiantuntijuuteen kasvamisen työvälineenä juridiikan opetustyössä – käytännön haasteet opettajalle ja opiskelijoille

Sanna-Maria Klemetti, juridiikan lehtori / oikeustieteen tohtori, varatuomari
Kajaanin ammattikorkeakoulu

Korkeaa koulutusta ja pitkää työkokemusta on perinteisesti pidetty yleisinä asiantuntijuuden osoittimina (Tynjälä 1999, 160). Asiantuntija on jonkin erityisalan osaaja (esimerkiksi lääketiede, kasvatustiede, oikeustiede) ja hän hallitsee valtavaa tietomäärää taitavasti ja tavoitteellisesti, mutta asiantuntijaksi voi kasvaa myös muulla tavalla kuin opintojen ja työelämän kautta esimerkiksi intensiivinen harrastuksen myötä. Työelämä ja koulutus edustavat asiantuntijuuden hankkimisen perinteisiä ympäristöjä. Asiantuntijuus voidaan ymmärtää myös taituruutena tai huippusuorituksena, kuten shakin peluu. (Etäpelto & Tynjälä 1999, 17.)

Ekspertin tieto koostuu useista tiedon osa-alueista (Tynjälä 1999, 171). Edellä mainitun perusteella, voidaan esittää kysymys: miten projektimuotoinen opetus hyödyttää opiskelijoita matkalla oman alansa asiantuntijaksi? Erityisen korkeatasoista, osaamista, asiantuntijuutta tarkasteltaessa nousee esiin kysymys teoreettisen tiedon ja käytännöllisen tiedon välisestä suhteesta tai muodollisen opiskelun ja käytännön kokemuksen välisestä suhteesta (Lehtinen & Palonen 1999, 146). Miten projektiopetus edesauttaa opiskelijoita yhdistämään korkeatasoinen teoreettinen tieto ja käytännön tieto toisiinsa niin, että opiskelijat kykenevät analysoimaan ja ratkaisemaan vaativia juridisia kysymyksiä?

1 Projektioppiminen vaativa opetusmenetelmä

Projektiopetus on vaativaa, ei-opettajakeskeistä ja voi olla aloitteleville opettajille haasteellista. Vahervaa lainaten aloittelevat henkilöt omaksuvat mielellään opetuksessaan opettajakeskeisen toteutusmallin eli teknis-rationaalisen mallin, jossa leimaa antavina piirteinä ovat systemaattisuus, rationaalisuus, opettajakeskeisyys ja pyrkimys tehokkuuteen käytetyn ajan ja käsiteltyjen

asioiden välisenä suhteena (Vaherva 1999, 86). Edellä mainittu lähestymistapa ei sovi projektiopettamiseen, joka on oppijakeskeistä, mutta ehkä opettajakeskeinen malli se tuttu ja turvallinen, jossa opettaja ajattelee pystyvänsä mahdollisimman tehokkaasti sääntelemään opetustilannetta.

Vaherva jatkaa artikkelissaan, että perinteisen kouluttajakeskeisen työpäivän jälkeen hartiat ovat jäykät ja olo on väsynyt pitkästä puhumista ja luokan edessä olemisesta, mutta oppijakeskeisten päivien jälkeen tällaisia oireita ei ollut lainkaan. Siirtyminen perinteisestä kouluttajakeskeisestä mallista oppijakeskeiseen työskentelytapaan on työelämän aikuiskoulutuksessa monesta kouluttajasta ja kurssilaisesta vaikeaa, koska koetaan, että ei ehditä käymään läpi kaikkia opetettavia asioita (Vaherva 1999, 88.)

Näin on tilanne myös projektiopettamisessa. Jokaisen projektityyppisen kurssin alussa törmään opettajana samaan ongelmaan. Opiskelijat epäilevät kurssin toteutustapaa ja aikataulua: miten juridiikkaa voi opettaa projektiopetuksena ja miten aika riittää? Kaksi opiskelijatiimiä kommentoivat projektioppimista seuraavasti: ”Kurssin alkaessa saimme tietää, että kurssi suoritetaan teoriaopetuksen lisäksi projektiopintoina. Ensimmäiset ajatuksemme tästä olivat, että projekti tulee vaatimaan paljon työtä. Epäilimme myös sitä, että kuinka näin teoriapainotteinen opintojakso voidaan suorittaa projektiopintojen muodossa. Lisäksi huolenaiheenamme oli, että kuinka saamme kaikki osallistumaan tasapuolisesti projektin toteutukseen. Kuinka pystyisimme varmistamaan, että kaikki saavat tästä saman hyödyn oppimisen kannalta?” Toisen projektitiimin ajatukset projektin alussa olivat samansuuntaiset: ”Ryhmämme ensivaikutelma kurssin ryhmätyöstä kuulosti todella hankalalta ja haastavalta, mutta hiljalleen sekalainen joukkomme aloitti työnteon reippaasti, energisesti ja dynaamisesti.”

Projektiopetus vaatii opettajalta kuin myös opiskelijalta valtavasti paljon työtä ja itsensä haastamista. Projektiopetuksessa parhaimmillaan voidaan kytkeä tehokkaasti juridiikan teoriaopetus ja käytännön opetus toisiinsa. Kyse on siitä, että opiskelijat oppivat tunnistamaan tapaukseen soveltuvat oikeussäännökset ja tuntevat vallitsevan oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön ja osaavat soveltaa tätä teoriatietoa käytännössä ratkaistavaan juridiseen ongelmaan.

2 Projektioppiminen yhtiö- ja yhteisöoikeuden kurssilla – opiskelijoiden kokemuksia projektimuotoisesta oppimisesta

Käytän projektioppimista työvälineenä juridiikan opetuksessa erityisesti yritysoikeudessa ja yhtiö- ja yhteisöoikeudessa. Näillä kursseilla projektioppiminen yhdistää teorian ja käytännön toisiinsa. Myös asiantuntijatiedon tutkijat ovat suositelleet, että teoria- ja käytännönopetus tulisi kytkeä tiiviisti toisiinsa (Tynjälä 1999, 173).

Edellä mainittu tarkoittaa, että yhtiö- ja yhteisöoikeuden tai yritysoikeuden kurssilla tai yleensäkin juridiikan opetuksessa opiskelijoiden kannalta ei riittävä, että he osaavat sovellettavat oikeussäännökset ulkoa. Niitä pitää osata soveltaa myös käytäntöön ja myös sellaisiin oikeudellisiin ilmiöihin, joihin ei ole olemassa prejudikaatteja eli ennakkotapauksia. Projektioppimisen kautta opiskelijat saavat valmiuksia kehittyä todellisiksi asiantuntijoiksi, joilla on edellytyksiä ratkaista myös käytännön juridisia ongelmia. Bereiterin ja Scardamalian (1993) mukaan todelliset asiantuntijat eroavatkin ei-experteistä siinä, että heidän työskentelytapansa voidaan kuvata asteittain etenevänä, progressiivisena ongelmanratkaisuprosessina eli asiantuntija jatkuvasti määrittelee uudelleen tehtäviään ja toimintaansa (Tynjälä 1999, 160).

Yhtiö- ja yhteisöoikeuden opintojaksolla ja yritysoikeuden opintojaksolla kerran viikossa on teoritunnit ja toiset viikkotunnit on varattu projektille. Kurssin aluksi, opiskelijat ryhmytyvät ja valitsevat keskuudestaan projektipäällikön ja tiimeille vastuuhenkilöt/projektityöntekijät. Projektipäällikön tehtävänä on jakaa työtehtävät opiskelijatiimien kesken ja vastata projektin etenemisestä. Tiimien päälliköt raportoivat viikoittain projektipäällikölle, joka raportoi suoraan opettajalle. Kurssin alussa opiskelijat työstävät projektisuunnitelman ja tarkan aikataulun kurssin etenemiseksi. Projektipäällikkö jakaa tehtävät ryhmien kesken ja jokainen tiimi valmistelee oman osuutensa viikkotavoitteiden mukaan.

Opiskelijat laativat projektitiimeissä tehtäviä, jotka esitetään seminaaripäivinä sekä pitävät koko ajan projektipäiväkirjaa. Tehtävät keskittyvät teorian ja käytännön yhdistämiseen. Idea on, että opiskelijat selvittävät tiimeissä eri oikeushenkilöiden juridisen toimintatavan, vastuut ja velvoitteet sekä juridisen

toimintaympäristön. He käyvät myös paikan päällä valitsemissaan yrityksissä, yhdistyksissä ja muissa valtion ja kunnan organisaatioissa ja selvittävät haastattelemalla kyseisen oikeushenkilön juridista toimintaympäristöä. Keskeistä on hallita selvitettävän yritys- ja yhteisömuodon toimintaa sääntelevä oikeussäännöstö ja soveltaa kyseistä säännöstöä tutustuttavaan oikeushenkilöön. Koska opiskelijat joutuvat käyttämään edellä mainitussa opetustavassa hyväksi valtavaa tietomäärää, on kurssilla opetuksessa käytössä käsikirjoitusajattelu, joka tekee mahdolliseksi Lehtisen ja Palosen mukaan valtavan tieto- ja kokemusmäärän pitämisen mielessä. (Lehtinen & Palonen 1999, 148-149.) Erityisesti yritysoikeuden projekteissa opiskelijoiden täytyy hallita ja pystyä soveltamaan valtavaa tietomäärää yksittäisiin tapauksiin. Kansallisen lainsäädännön lisäksi tulee hallittavaksi myös Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset ja jossain tapauksissa myös Unionin oikeus sekä myös vallitseva oikeuskirjallisuus oikeuskäytäntöä unohtamatta. Edellä mainitun vuoksi, käsikirjoitusajattelun opettaminen oppilaille jäsentää heidän oppimaansa tietomäärä käytännön yritys-elämään ja yritys- ja yhtiöoikeudellisiin tilanteisiin sidotuiksi kokonaisuuksiksi, jolloin näiden tietojen palauttaminen mieleen on mahdollista joko teoriana tai käytäntöön sovellettuna oikeusohjeena. Opiskelijoille kehittyy Ericssonin ja Kintschin (1995) ajattelua lainaten eksperteille ominainen pitkäkestoinen työmuisti, jota he kehittävät yltäessään poikkeuksellisiin suorituksiin (Lehtinen & Palonen 1999, 150-151).

Aina ei ole kuitenkaan mahdollista järjestää edellä mainituille opintojaksoihin todellisen elämän kokemuksia/ yritys-, yhtiövierailuja, mutta tällöin Tynjälän (1999, 174) ajatuksia lainaten opetuksessa voidaan simuloida erilaisia käytännön ongelmia eri menetelmin. Omassa opetuksessani, jos projektitiimi jostain syystä pääsee tutustumaan johonkin yritykseen, valtion tai kunnan tai seurakunnan tai yhdistyksen toimintaan, tilanne on simuloitava. Tällöin käytän opetuksessa erilaisia verkkomenetelmiä. Edellä mainittuja tilanteita varten olen kehittänyt verkkoympäristöön erityyppisiä nauhoitettuja tehtäviä ja live-tilanteita havainnollistamaan ja käytännönläheistämään yrityksen juridista toimintaa ja toimintaympäristöä. Keskeistähän juridiikassa nimenomaan on, että opiskelija pysyisi soveltamaan oikeusohjetta arkipäivän ongelmaan menestyksellisesti.

Kun projektioppiminen onnistuu, parhaimmat kiitokset tulee opiskelijoilta, jotka ovat onnistuneet soveltamaan opetettua asiaa käytäntöön ja käytännön läheisesti. Näissä tilanteissa opiskelijat kokevat, että se ovat saaneet ”loistaa” ja kertoa juridisesti perustellun ratkaisun ongelmaan. Projektioppimisessa opiskelijat ovat kokeneet aitoja onnistumiselämyksiä eli ovat olleet asiantuntijan roolissa. Eräs projektitiimi kuvasi oppimiskokemuksiaan alkuhämmennyksen jälkeen seuraavasti: ”Alkuvaikutelma tehtävästä oli suhteellisen työläs, mutta loppujen lopuksi ryhmien sekä tehtävien onnistuneisuuden vuoksi yksittäiselle opiskelijalle jäävä työsarka oli loppujen lopuksi kohtuullinen. Meidän mielestämme lähiopetustunneilla käytiin kaikki asiat sopivalla tempolla eikä toistoa ollut paljolti – se toisto, mitä lähiopetuksessa käytiin, oli kehittävä kertausta.”

3 Yhteenveto projektioppimisesta juridiikan kurssilla

Jokainen projektityyppisesti vedetty kurssi on uusi oppimiskokemus niin opettajalle kuin opiskelijoille. Opiskelijoiden asiantuntijuus kasvaa ja kehittyy. Kun rutinoitunut ammatinharjoittaja vain suoriutuu työstään, eksperti sen sijaan investoi henkisiä resurssejaan uusiin haasteisiin vastaamiseen ja syventää näin jatkuvasti omaa pätevyyttään (Tynjälä 1999, 161). Tämä näkyy erittäin selvästi projektioppimisessa. Se on jatkuvaa oppimista ja asioiden juridista selvittelyä. Asiantuntijuus on siten jatkuvaa ongelmanratkaisuprosessia (Tynjälä 1999, 161).

Tapio Vaherva (1999) toteaa artikkelissaan, että hänellä on ollut tilaisuus toimia useilla kouluttajakursseilla kouluttajana ja eniten hänen omaan oppimiseensa on vaikuttanut se, että kursseilla hän on joutunut usein hyvin tiukille yrittäessään vastata teorioiden avulla käytännöstä nouseviin kysymyksiin (Vaherva 1999, 86). Myös opiskelijat joutuvat tiukille projektiluotoisessa oppimisessa. Vastuu oppimisesta siirtyy opiskelijalle itselleen ja ymmärrys ja taito soveltaa oikeusohjeita punnitaan käytännön tilanteissa viimeistään tutustumiskäynnillä omaan kohteeseen. Opiskelijoiden asiantuntijuus kasvaa. Asiantuntijuuden kehittyminen projektioppimisen avulla ei ole mikään staattinen tila, vaan se elää ja kehittyy koko ajan.

LÄHTEET

Etäpelto, A & Tynjälä, P. 1999. Johdanto. Teoksessa A. Etäpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Juva: WSOY, 17.

Lehtinen, E & Palonen, T.1999. Kognitio, käytäntö ja kulttuuri. Lintubongarien pidempi oppimäärä. Teoksessa A. Etäpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Juva: WSOY, 146-151.

Vaherva, T. 1999. Henkilöstökoulutuksen rajat ja mahdollisuudet. Teoksessa A. Etäpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Juva: WSOY, 86-88.

Tynjälä, P. 1999. Konsturuktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa A. Etäpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Juva: WSOY, 160-161, 171, 173-174.

Monialainen yhteisö luo lasertaidetta

Emmi Maijanen, markkinoinnin ja tuotteistamisen lehtori,
Projektipäällikkö, LARES
Saimaan ammattikorkeakoulu

1 Lasertaideresidenssi-projekti

Saimaan ammattikorkeakoulun ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston yhteinen hanke ”Lasertaideresidenssi tunnearvoa konkretisoivana työkaluna (LARES)” perehtyi lähes kahden vuoden ajan monialaiseen yhteistyöhön tuomalla ammattitaiteilijat ja lasertekniikan asiantuntijat yhteen. Skinnarilan kampukselle Lappeenrantaan, Lappeenrannan teknillisen yliopiston laserlaboratorion yhteyteen perustettiin yhden lukuvuoden ajaksi taiteilijaresidenssi, jossa yhteensä 8 eri taiteilijaa työskenteli kukin 1-2 kuukauden ajan. Projektissa pyrittiin oppimaan monialaisen yhteistyön kautta uusia työskentelytapoja, joita voitaisiin hyödyntää paitsi korkeakoulujen omassa toiminnassa ja osallistuneiden henkilöiden omassa toiminnassa myös laajemmin esimerkiksi yritysten työskentelytavoissa.

Taloudellisen kilpailun kiristyessä kilpailukykyä täytyy hakea myös perinteisen teknologiakeskeisen ajattelun ulkopuolelta. Pystyäkseen kilpailemaan kansainvälisesti huipputasolla suomalaisten yritysten täytyy kehittää löytämään uusia ja luovia työskentelytapoja ja ajatusmalleja. Monellakaan perinteiseen teknologiaan nojaavalla yrityksellä tai tutkimusorganisaatiolla ei ole kykyä ammentaa luovia ratkaisuja ainoastaan omista lähtökohdista, vaan tietoa ja osaamista täytyy kerryttää myös muiden alojen toimintatapoja soveltaen. Yhteistyö eri alojen välillä on entistä merkittävämpää myös siitä syystä, että niin yhteiskunnalliset, tekniset kuin taloudellisetkin ongelmat ovat yhä monimutkaisempia, eikä niitä voida ratkaista ainoastaan yhden tieteenalan lähtökohdista. Monialaisuus on siis välttämättömyys, joka tulee näkyä myös korkeakouluopetuksessa.

LARES-projektissa oli kyse hyvin pitkälti monialaisen ja korkeakoulurajat ylittävän oppimisyhteisön synnyttämisestä. Tähän oppimisyhteisöön kuului kaksi eri tavoin säädeltyä korkeakoulua (yliopisto ja ammattikorkeakoulu) eri osaamisaloineen, opiskelijoineen, opettajineen ja tutkijoineen, 6 eri alojen yritystä ja 8 vapaata taiteilijaa. Jokainen oppimisyhteisön jäsen oli yhteisössä paitsi oppijana myös opettajana. Jatkumona tälle jo päättyneen projektin oppimisyhteisölle toimi keväällä 2016 ensimmäistä kertaa järjestetty ”Taide ja tekniikka” –opintojakso, jolle osallistui opiskelijoita ja opettajia sekä ammattikorkeakoulusta, että teknillisestä yliopistosta, yhteensä neljältä eri koulutusalueelta.

Monialaisen oppimisyhteisön toiminnan kannalta vuorovaikutus on ensiarvoisen tärkeässä asemassa. Tässä puheenvuorossa kuvataan kokemustemme kautta sitä, mitä lasertaideresidenssin muodostaneen oppimisyhteisön vuorovaikutuksesta opittiin ja pohditaan mitä tällaisen oppimisyhteisön hyödyntäminen merkitsee opetustyön arjessa.

2 Vuorovaikutuksen kehittäminen lasertaideresidenssissä

Lasertaideresidenssin työskentelyssä vuorovaikutuksen merkitys oli keskeisessä roolissa koko projektin onnistumisen kannalta. Vaikka seuraavassa tarkastellaankin vuorovaikutusta erityisesti taiteilijan ja insinööriyhteisön välillä, niin opit ovat yleistettävissä kaikenlaiseen monialaiseen yhteisövuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen merkitys korostuu sen mukaan mitä erilaisemmista taustoista yhteisön jäsenet tulevat ja kuinka monta eri tahoa yhteisöön kuuluu.

Ensinnäkin yhteistyön suunnittelu on tärkeää. Odotukset tulee olla molemmin puolin mahdollisimman hyvin kommunikoitu: Miksi tämä on minulle tärkeää? Hyvä suunnittelu ei tarkoita sitä, että jokainen yksityiskohta on etukäteisesti sovittu, vaan sitä, että esimerkiksi odotukset, reunaehdot ja aikataulut ovat selvillä. Hyvä sopiminen ei rajoita työskentelyä, vaan lisää itsenäistä liikkumisvaraa.

Eri alojen rajapinnoilla on hyvä pyrkiä lisäämään myös molemminpuolista ymmärrystä siitä, kuinka paljon aikaa mikäkin työvaihe vaatii. Usein mitä

huonommin tunnemme toisen työn, sitä helpommaksi ja nopeammaksi sen kuvittelemme. On hyvä keskustella siitä, mikä osa prosessissa vie paljon aktiivista aikaa ja mikä puolestaan passiivista? Mikä tapahtuu nopeasti ja mikä hitaasti? Esimerkiksi taiteilijan pään sisällä voi tapahtua paljon erilaisia asioita, vaikka ulkopuolisesta näyttää siltä, että ainakaan viikkoon ei ole tapahtunut mitään. Tai koneita käytettäessä voi tuntua erikoiselta, että käytön ja piirustusten valmisteluun kuluu huomattavasti suurempi aika kuin koneelta varsinaisen tuloksen synnyttämiseen.

Kaikessa sellaisessa yhteistyössä, missä tekijät tulevat tavalla tai toisella eri kulttuureista, luottamuksen rakentaminen on tärkeää yhteistyön onnistumisen kannalta. Luottamusta ei voi pakottaa, vaan se rakentuu hitaasti sitä mukaa, kun yhteistyötä tehdään. Kasvokkainen vuorovaikutus on luottamuksen rakentamisen kannalta parempi tapa toimia kuin sähköpostiviestit, puhelut tai videoneuvottelut. Mikäli mahdollisuutta tapaamiseen ei ole, ovat videoneuvottelut ja puhelut kuitenkin parempi, kuin pelkkä kirjallinen viestintä. Mitä rikkaampaa informaatiota vuorovaikutustilanteessa voidaan esittää (äänensävyt, kasvoniilmeet), sitä oikeampana viesti välittyy.

Selkeät sopimukset yhteistyöstä ja niiden noudattaminen lisäävät luottamusta, kuten kaikki myönteiset kokemukset. Voi olla hyvä aloittaa jostakin pienestä yhdessä tehtävästä kokeilusta, jonka kautta voi oppia toisen työskentelytapoja ja ajatusmaailmaa. On myös rohkeaa saada joku yhteinen konkreettinen tulos aikaiseksi. Se luo varmuutta monimutkaisuuden, ajallisen keston tai fyysisen koon suhteen haastavampiin yhdessä tehtäviin toteutuksiin.

Erilaiset taustat ja lähestymistavat tuovat mukaan erilaiset käsitteistöt ja sen, miten niitä käytetään. Toisin sanoen, vaikka yhteistyössä käytettäisiin kaikkien äidinkieltä, voi yksityiskohtien ilmaisuissa olla suuriakin eroja. Mitä tarkoittaa "tulostaa"? Tai "kokeilla"? Entä "intarsia"? Viestiessään itse kunkin on hyvä kiinnittää huomiota käyttämiinsä termeihin ulkopuolisen silmin ja tarvittaessa varmistaa niiden tuttuus jo ennen kuin toinen joutuu miettimään kehtaisiko sitä kysyä vaikuttamatta idiootilta. Toisaalta, eri alojen asiantuntijoiden kanssa yhteistyöhön ryhdyttäessä on hyvä muistaa, että kysyessään ei vaikuta idiootilta

vaan päinvastoin. Kysyjä vaikuttaa kiinnostuneelta toisen työstä ja siltä, että on nopea oppimaan uutta.

Joskus paras tapa kommunikoida on puhumisen sijaan ryhtyä tekemään. Tiimien toimintaa ja ongelmanratkaisua tutkiva tunnettu vaahtokarkkihaaste osoittaa tämän. Haasteessa joukkueen tavoitteena on rakentaa spagetista, langasta ja teipistä mahdollisimman korkea rakennelma, jonka huipulla on vaahtokarkki. Haasteen keksijä, yhteisöllisen luovuuden edelläkävijä Tom Wujec, on havainnut, että pienet lapset pärjäävät tässä hyvin – paremmin kuin yritysjohtajat. Syy tähän on se, että lapset eivät jää keskustelemaan suunnitelmistaan ja työnjaosta, vaan ryhtyvät saman tien tekemään ja näin kokeillen yhdessä oppivat nopeasti toinen toisiltaan. Toisin sanoen, työskennellään kokeillen.

3 Monialaisen oppimisyhteisön hyödyntäminen opetustyössä

Opetustyössä on mielekästä hyödyntää tutkimushankkeiden antia paitsi sisällöllisesti, myös verkoston näkökulmasta. LARES-hankkeessa muotoutunutta yhteisöä hyödynnetäänkin osana opetusta muun muassa keväällä 2016 ”Taide ja tekniikka” – opintojakson merkeissä. Monialainen ja verkostomainen yhteistyö tuo monia sekä laadullisia, että määrällisiä hyötyjä. Ensinnäkin, resurssien käyttö on tehokkaampaa. Materiaalisten resurssien osalta hyvä esimerkki on se, että Lappeenrannan teknillisen yliopiston laser-laboratorion tutkimuskäytössä olevat arvokkaat laitteet voidaan hyödyntää myös laajemmin ja jopa toisen korkeakoulun opetuksessa. Myös osaamispääoma, esimerkiksi luovuuteen tai konepiirustukseen liittyen, saadaan yhteistyön myötä käyttöön monipuolisemmin. Myös eri alojen opiskelijoiden osaaminen saadaan hyödynnettyä, kun opiskelijat toimivat toistensa vertaisohjaajina: konetekniikan opiskelijat voivat opettaa kuvataiteilijoille digitaalista mallinnusta ja tekniikkaa ja kuvataiteen opiskelijat opettavat konetekniikan opiskelijoille luovaa ongelmanratkaisua, piirtämistä ja muita tuotekehityksessä hyödynnettäviä prototyyppi-menetelmiä.

Aktiivisessa verkostossa erilaisten resurssien jakaminen on siis tehokkaampaa ja vaivattomampaa, kuin ilman vastaavaa verkostoa. Tätä verkostoa tulee kuitenkin ylläpitää ja ruokkia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella on jotakin annettavaa verkostolle ja yhteisössä arvostetaan toisten osaamista ja

yhteistyöhön suhtaudutaan tasaveroisina oppijoina. Myös tutkimuksessa voidaan hyödyntää näitä oppimisyhteisöjä esimerkiksi uusien tutkimuskohteiden löytämiseen, tutkimuksen käytännön toteutukseen ja toisaalta tutkimuksen tulosten soveltamiseen.

Monialaisessa ja verkostomaisessa oppimisyhteisössä tapahtuvassa opetustyössä korostuu yhteisopetus, vertaisohjaus ja yhteistoiminnallinen oppiminen. Tällaiset opetusmenetelmät soveltuvat erityisesti teoreettisen perusosaamisen syventämiseen ja soveltamiseen ja esimerkiksi opintojen loppuvaiheeseen. Toisaalta, tekemällä oppiminen voi lisätä motivaatiota täysin uuden asian oppimiseen.

Opetusta suunniteltaessa tärkeää on tietynlainen joustavuus, sillä yhteisössä toimittaessa muuttujia on useampia, eikä toiminta ole aina vain itsestä kiinni. Lähtökohta opetukseen ja yhteistyöhön tulisi olla mahdollistaminen: kuinka voi helpottaa jokaisen yhteisön jäsenen pääsyä tiedon ja välineiden luo? Tähän liittyy esimerkiksi aiemmin kuvatun kaltainen vuorovaikutukseen liittyvien yhteistyön esteiden suunnitelmallinen purkaminen ja vuorovaikutuksen kehittäminen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opetettava sisältö ei muodostu pelkästään varsinaisesta substanssista, vaan esimerkiksi yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen ja oppimisen ohjaamisesta.

Yleinen kysymys ja vastaväite monialaiseen yhteistyöhön liittyen on, että ”pitääkö muka kaikkien osata kaikkea? Sehän on mahdotonta!” Vastaus on ”ei”, sillä yhteistyön kautta voidaan nimenomaan saavuttaa yhtäältä laajaa ja toisaalta syvää osaamista. Monialaisessa yhteisössä jokainen voi keskittyä omaan syvään asiantuntemukseensa, kunhan rajapinnat muihin osaamisaloihin osataan tunnistaa ja hyödyntää.

4 Opettaja verkostokutojana ja vahvistajana

Silloin, kun opetus tapahtuu yhteistoiminnallisesti oppien monialaisessa oppimisyhteisössä opettajan rooli ja tehtävät joudutaan ajattelemaan uudelleen. Siinä, missä perinteisesti ajatellen opettaja on tiedon lähde ja oppimistilanteen johtaja, yhteisömuotoisessa oppimisessä opettajan rooli on enemmänkin

yhteisötoiminnan koordinoija ja mahdollistaja. Vastuuopettaja ei välttämättä itse ole edes asiantuntijaroolissa sisällön suhteen, vaan hänen tehtävänsä on koota verkostosta sisällön kannalta parhaat asiantuntijat oppimisen tueksi.

Esimerkiksi Taide ja tekniikka – opintojaksolla kahden eri korkeakoulun opetus- ja tutkimushenkilökunnasta on pyydetty 6 eri alojen asiantuntijaa pitämään puheenvuoroja. Tällöin rooli oppimisyhteisössä on toimia konsulttina ja toisaalta esimerkkinä eri näkökulmien asiantuntemuksesta ja eri alojen välisestä yhteistyöstä. Monialaisessa oppimisyhteisössä on tärkeää tunnistaa ja myöntää myös oman asiantuntemuksen ja tietämyksen rajat.

Avoin ja joustava asenne ovat myös tärkeitä ominaisuuksia monialaisen oppimisyhteisön opettajalle. Varsinkin silloin, kun tullaan erilaisista taustoista, asioita voi joutua selittämään totutusta poikkeavilla tavoilla ja totuttuja toimintatapoja ja ohjausta voi joutua kehittämään paljon. Esimerkiksi tekniikkaa taiteilijoille opettaessa on hyvä huomioida asioiden visualisointi ja esimerkiksi fysikaalisten ilmiöiden konkretisointi muutoin kun matemaattisesti.

Monialaisessa oppimisyhteisössä opettajan täytyy pistää itsensä likoon eri tavalla, koska mukana on monta toimijaa ja muuttujaa. Täytyy elää enemmän hetkessä, ratkaista haasteet silloin kun ne kohdataan ja sitoutua kantamaan vastuuta yhteisön toiminnasta, vaikka etukäteen ei olekaan täyttä varmuutta siitä, mitä kaikkea se tulee vaatimaan. Toisin sanoen, kontrollista tulee pyrkiä luopumaan ihan tietoisestikin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita valmistautumattomuutta, vaan erilaista valmistautumista. Valmistautuminen voi tarkoittaa esimerkiksi saatavilla oloa, ajankohtaisen kirjallisuuden ja uutisoinnin seuraamista ja aktiivista viestintää yhteisössä.

Vaikka monialaisessa oppimisyhteisössä työskentely pitää sisällään monia haasteita, se on modernin maailman tapa toimia ja mahdollisuus monimutkaisten yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisemisessa. Tällaista monialaista yhteistyötä tulee myös korkeakouluissa hyödyntää ja siihen opiskelijat, opettajat ja organisaatiot kasvattaa.

Opiskelijat valmiimpana työelämään – työhyvinvoinnin koulutusta kehittämässä

Marita Pirkka

Lehtori, TtM, työterveyshoitaja, terveydenhoitaja
Saimaan Ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala

VALTE (Valmiina työelämään) –hankkeessa kehitetään opiskelijoiden valmiutta työelämään ja erityisesti heidän osaamistaan työhyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä vaikutetaan heidän asenteisiin suhtautua myönteisesti työelämään ja työhyvinvointikulttuurin luomiseen heidän tulevaisuudessa työpaikoissaan. Hankkeessa rakennetaan 11 suomalaisen oppilaitoksen välisenä yhteistyönä työelämätaitojen ja työhyvinvoinnin opintoja, jotka tukevat nuorten omaa kehitystä, voimavaroja, elämänhallintaa ja työkykyä työuran alusta alkaen.

1 Hankkeen kuvaus ja tavoitteet

VALTE (Valmiina työelämään) on valtakunnallinen hanke, jonka päätoteuttaja on Turun yliopiston informaatio-teknologian laitos ja osatoteuttajina Saimaan ammattikorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu, Oulun yliopisto ja ammattikorkeakoulu, Oulun seudun ammattiopisto, Jyväskylän yliopisto ja ammattikorkeakoulu, Vaasan yliopisto ja ammattikorkeakoulu sekä Lapin yliopisto. Hanke toteutetaan ajalla 1.11.2015-31.10.2018 ja rahoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön myöntämän Euroopan sosiaalirahaston (ESR) avustuksella.

Työhyvinvointiin liittyvä opetus on liian vähäistä ja hajanaista eikä tuota valmistuvalla opiskelijalle kokonaiskuvaa omasta työhyvinvoinnistaan tai työorganisaation eri toimijoiden ja toiminnan tuloksellisuuden näkökulmasta. Valmistuvalla opiskelijalla ei ole riittävästi keinoja kehittää omaa ja työyhteisönsä hyvinvointia eri toimijaroleissa. Eri ministeriöissä on kiinnitetty huomiota oppilaitosten vastuuseen tulevien ammattilaisten työelämävalmiuksien ohjaamisessa ja opettamisessa. Myös opiskelijajärjestöt ovat ottaneet asian valtakunnallisesti esille. Yleisten työelämävalmiuksien, kuten yhteistyötaitojen,

itsereflektiivisten taitojen ja hyvän työkäyttäytymisen ohjaus ja opetus, näyttäytyvät eri oppilaitoksissa riittämättöminä.

Hankkeen tavoitteena on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä työhyvinvoinnin kokonaisuudesta ja antaa käytännön keinoja edistää, hallita ja johtaa työhyvinvointia ja työkykyä työpaikoillaan tulevaisuudessa sekä auttaa heitä asennoitumaan myönteisesti työhön, työelämään ja sen kehittämiseen sekä työhyvinvointikulttuurin luomiseen.

Hankkeessa rakennetaan työelämätaitojen ja työhyvinvoinnin opintoja oppilaitosten välisenä yhteistyönä. Opintokokonaisuus muodostuu erilaisista ja eri laajuisista moduuleista, joita on helppo liittää eri koulutusohjelmiin joko erillisinä opintoina tai sisällyttäen ne jo olemassa oleviin opintoihin. Hankkeessa suunniteltavat opintokokonaisuudet tulevat sisältämään tietoa työhön, työympäristöön, työntekijöihin, johtamiseen ja työturvallisuuteen liittyvistä asioista. Keskeisiä teemoja työhyvinvoinnin opinnoissa ovat myönteinen suhtautuminen työelämään, oikea työkäyttäytyminen, muutoskyvyn vahvistaminen ja selkeä tietoisuus nykytyöelämän moninaisuudesta ja vaatimuksista. Hankkeessa etsitään myös ratkaisuja tukea opiskelijan henkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia voimavaroja sekä muutoskykyä siirtyä työn ja työttömyyden sekä palkkatyön ja yrittäjyyden välillä. Työelämävalmiuksia harjoitellaan tehtävien, harjoitusten, testien ja pelien avulla ja opinnoissa käytetään viimeisimpiä digitaalisen tekniikan tarjoamia mahdollisuuksia. Opintokokonaisuuden lisäksi hankkeessa järjestetään kansallisia ja alueellisia työhyvinvointiseminaareja sekä muodostetaan teeman ympärille oppilaitos- ja opettajaverkostot.

2 Työelämän haasteet työhyvinvoinnin edistämiseksi ja hankkeen taustaa

Työelämän jatkuva muutos vaatii opiskelijoilta ja tulevaisuuden työntekijöiltä uudenlaisia taitoja. He tarvitsevat valmiuksia, tietoja ja taitoja, joiden avulla he pystyvät työskentelemään voimakkaasti muuttuvissa työtehtävissä ja – ympäristöissä sekä kykyä edistää omaa työhyvinvointiaan sekä johtamaan koko

työyhteisön hyvinvointia laaja-alaisesti muuttuvassa työelämässä ja -tilanteissa. Vaadittaviin työelämätaitoihin vaikuttavat myös Suomessa työelämän muutoksen megatrendit; teknologian voimakas kehitys ja digitalisaatio, globalisaatio ja keskinäisriippuvuuden kasvu, luonnonvarojen rajallisuus, ilmaston muutos ja kestävän kehityksen vaatimus. Nämä vaativat työpaikoilla uudenlaista osaamista, joita hyvin merkittävä on elämönhallintataidot ja josta osa on psykologista pääomaa (optimismi, itseluottamus, toiveikkaus ja sitkeys) ja omasta hyvinvoinnista huolehtimista.

Vuonna 2009 hallitus ja työmarkkinajärjestöt sopivat tavoitteesta nostaa 25 vuotta täyttäneiden keskimääräistä eläkkeelle siirtymisiän odotetta 59,4 vuodesta kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä. Tätä koskevat ehdotukset sovittiin valmisteltaviksi kahdessa työryhmässä, Jukka Rantalan eläkeneuvotteluryhmässä ja Jukka Ahtelan työelämäryhmässä. Työelämäryhmän vetäjäksi nimettiin siis EK:n johtaja Jukka Ahtela ja työryhmä keskittyi miettimään keinoja työkyvyn ylläpitämiseen ja työhyvinvoinnin kohentamiseen.

Ahtelan työelämäryhmässä sovittiin myös työhyvinvoinnin palvelukeskuksen perustamisesta, joka sijoittuu Työturvallisuuskeskukseen. Työturvallisuuskeskuksen roolia siis vahvistettiin tuottamaan työpaikkatason sovelluksia, välineitä ja kehittämiskäsitteitä työhyvinvoinnin edistämiseen. Kun tavoitteena oli työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuden puolittaminen, niin nähtiin, että sen saavuttaminen on mahdollista vaikuttamalla työpaikkojen toimintamalleihin. Yrityskohtaiset esimerkit ovat osoittaneet, että systemaattisilla toimintamalleilla työkyvyn edistämiseksi on voitu huomattavasti vähentää sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuksia ja myöhentää eläkkeellesiirtymisikää. Mutta se vaatii työpaikoille lisää osaamista ja välineitä työhyvinvoinnin edistämiseen ja johtamiseen. Jos työpaikoilla ei pystytä selvittämään myös työkykyinvestointien panos-tuotos –vaikutusta, on työkyvyn edistämistä vaikea viedä osaksi työpaikan johtamisjärjestelmää.

Yhdessä Ahtelan työryhmissä oli mukana myös opetusministeriö ja työmarkkinajärjestöt. Siinä pohdittiin keinoja työkykyyn, työhyvinvointiin, työsuojeluun ja työelämäetietoutteen liittyvien asioiden lisäämiseksi

opetussuunnitelmiin ja opinto-ohjelmiin. Selvityksen mukaan tutkintoon johtavassa koulutuksessa on varsin vähän opetussisältöjä koskien työsuojelua, työhyvinvointia ja työkykyyn liittyviä asioita. Myös työelämä tietoutta, työelämän pelisääntöjä opetetaan ammatillisessa koulutuksessa ja korkea-asteen koulutuksessa liian vähän. Tehtyjen selvitysten mukaan nuorilla on selkeitä puutteita näissä työelämässä selviytymisen kannalta olennaisissa asioissa. Työryhmä totesi, että koulutuksen järjestäjien ja oppilaitoksien tulee huolehtia, että opiskelijoille annetaan opetusta työsuojeluun, työhyvinvointiin ja työkykyyn liittyvien asioiden perusteista. Lisäksi työryhmä esitti, että opetussuunnitelmiin lisätään työelämä tietoutta ja kehitetään opetuspaketit työhyvinvoinnista eri koulutusasteille. Joten Valte-hankkeella on vastattu juuri tähän tarpeeseen ja Ahtelan työelämäryhmän esittämiin toimenpiteisiin. Valtakunnallisesti opintokokonaisuus tulee olemaan kymmenien tuhansien opiskelijoiden tavoitettavissa vuosittain, minkä toivotaan heijastuvan vähitellen myönteisesti myös työelämään.

3 VALTE Saimaan ammattikorkeakoulussa

Saimaan ammattikorkeakoulussa eri koulutusaloilla työhyvinvointitaitoja opetetaan osana useita eri opintojaksoja. Valte- hankkessa selvitettiin ensin koulutusohjelmittain, mitä työhyvinvointiin liittyvää osaamista eri ohjelmista valmistuvat saavat ja mitä jää puuttumaan. Tavoitteena on, että kaikki meiltä valmistuvat saavat hyvät valmiudet sekä oman että koko työyhteisön työhyvinvoinnin edistämiseen sekä valmistuttuaan vievät mukanaan uusia ajatuksia työpaikoilleen ja edistävät myönteistä työelämän kehittämistä.

Valte-hankkeessa kehitimme Työhyvinvoinnin johtaminen –opintojakson osaksi ylemmän ammattikorkeakoulun opintoja. Opintojakson laajuus on 5 op ja se pilotoitiin kesäopintoina kesällä 2017. Opintojakson tavoitteena oli, että opiskelijat perehtyvät työhyvinvoinnin johtamisen keskeisiin käsitteisiin ja prosesseihin, ymmärtävät toimivan työyhteisön dynamiikkaa sekä psykososiaalisen ja fyysisen työhyvinvoinnin edistämisen merkityksen, pystyvät arvioimaan organisaation hyvinvoinnin merkityksen työn tuloksellisuuteen ja henkilöstön viihtyvyyteen, osaavat hyödyntää toimenpiteitä, joilla organisaation hyvinvointia voidaan

kehittää sekä pystyvät johtamaan organisaation työhyvinvoinnin edistämistoimintaa.

Opintojakso tarjottiin erityisesti liiketalouden ja hotelli- ja matkailualan ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijoille, mutta oli kesäopintoina tarjolla kenelle vain. Opintojakso alkoi 17.5. ja päättyi 31.8.2017. Opintojakso oli mahdollista suorittaa kokonaan verkossa ”etänä”, mutta alussa oli kahden tunnin aloitusluento, joka myös videoitiin ja löytyi verkkoalustalta. Opintojakson suorittaminen vaati opintopiiri työskentelyä, mutta osa opintopiireistä kokoontuivat virtuaalisesti esimerkiksi skype:n avulla.

Opintojaksossa käytettiin Työturvallisuuskeskuksen Työhyvinvointiarviota, jonka avulla opiskelijat tekivät arvioinnin kohdeyritykseen. Samalla opiskelijat perehtyivät Sykettätyöhön.fi-palveluun, jonka Työturvallisuuskeskus on kehittänyt Ahtelan työryhmän toimeksiannon jälkeen. Palvelu tukee työhyvinvoinnin johtamista, kehittämistä ja työpaikan sisäistä yhteistyötä. Työhyvinvointiarvion voi tehdä sähköisesti verkossa, jolloin saa työyhteisölle käyttöön sähköisen työalustan ja työkalun. Jokaisella opiskelijalla oli oma yhteistyö-/ kohdeyritys, johon hän teki työhyvinvointiarvion sekä -kehittämissuunnitelman. Työhyvinvointiarviossa ovat osa-alueet: työhyvinvoinnin johtaminen, toimiva työyhteisö, työn vaarojen ja kuormituksen hallinta, osaamisen kehittäminen, terveys ja työkyky sekä työhyvinvoinnin kehittäminen. Näiden teemojen mukaisesti opiskelu eteni ja olivat myös teoriaopinnot ja näitä teemoja käsiteltiin opintopiireissä. Lisäksi opiskelijat tekivät jokainen oman portfolion, johon he keräsivät oman arviointinsa, oman oppimisensa ja kohdeyrityksen kehittämissuunnitelman. Lopuksi opiskelijat miettivät, mitkä ovat kolme keskeisintä työhyvinvoinnin kehittämisaluetta tai ongelmaa kohdeyrityksessä työhyvinvointiarvion perusteella ja millaisia ratkaisuja niihin tekisi sekä mitkä asiat ovat kohdeyrityksessä erityisen hyvin. Opintopiireissä jaettiin ja vertailtiin käytäntöjä ja erityisesti hyviä käytäntöjä sekä omaa oppimista.

4 Kokemuksia Saimaan ammattikorkeakoulusta

Opintojakso sai hyvät arvioinnit opiskelijoilta ja he kokivat aiheen tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi sekä oppivat paljon uutta. Ainut kritiikki liittyi

opintopiirityöskentelyyn, joidenkin ryhmien oli vaikeaa löytää yhteisiä aikoja ja kaikki eivät sitoutuneet opintopiirityöskentelyyn. Mutta monet opiskelijat myös kokivat, että vaikka he olivat aluksi aika kriittisiä opintopiirityöskentelyä kohtaan, niin heistä ne olivat loppujen lopuksi hyviä. Opintopiirit auttoivat aikataulutamaan opintoja ja oli hyvä, että sai jakaa kohdeyritysten käytäntöjä ja varsinkin hyviä käytäntöjä. Mutta huomasimme myös, että tällaisella toteutuksella tämä opintojakso ei sovellu kovin hyvin kesäopinnoiksi, koska yrityksissäkin juuri ne avainhenkilöt, joita opiskelijat olisivat haastatelleet, olivat lomalla kesällä.

Hanketyöskentelyssä olemme huomanneet, miten haasteellista on tehdä yhteistyötä, kun mukana on monta toimijaa, vaikka meillä ei ollut edes ulkomaalaisia mukana. Hanke vaatii paljon yhteistä suunnittelua ja koordinoitua. Mutta nyt kun saamme kehitettyä opintoja ja hankkeen ”tuotteet” eli opintojaksot valmistuvat, saamme hyviä opintoja liitettäväksi opetussuunnitelmiin ja pääsemme ihan uudelle tasolle työhyvinvoinnin ja työelämävalmiuksien opetuksessa. Tässä meidän opintojaksossa kehitettiin uudenlainen tapa oppia ja nimenomaan verkko-opintoina. Seuraavaksi lisäämme myös perusopintoihin yhden 3 op:n opintojakson, joka liittyy oman työhyvinvoinnin kehittämiseen ja voimavarojen lisäämiseen. Lisäksi työturvallisuuteen liittyviä opintoja kehitetään hyödyntäen Valtessa kehitettyjä opintojaksoja.

Kirjallisuusluettelo

Manka M-L. & Manka M. 2016. Työhyvinvointi. Helsinki: Talentum pro. 20-25.

Työelämäryhmän loppuraportti. 2010. EHDOTUKSIA TYÖURIEN
PIDENTÄMISEKSI 1.2.2010. <https://ttk.fi/files/1661/TEResitys010210.pdf>.
Luettu 3.11.2017.

Työturvallisuuskeskus. 2017. Sykettä työhön - Työhyvinvoinnin kohtaamispaikka.
<https://sykettatyohon.fi/fi>. Luettu 3.11.2017.

Valte. 2017. VALTE - VALMIINA TYÖELÄMÄÄN! <http://valte.utu.fi/>. Luettu
3.11.2017.

Digitalous 2025 -hankkeessa etsittiin ratkaisuja taloushallinnon digitalisointiin

Leena Tynninen, ylipisto-opettaja, DI
Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Marianne Viinikainen, lehtori, KTM
Saimaan ammattikorkeakoulu

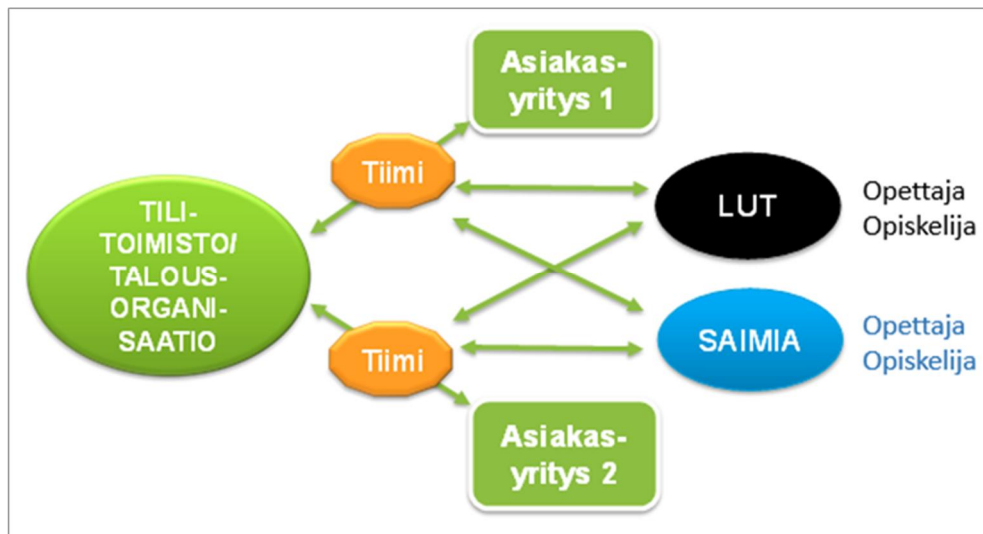
Digitalous 2025 on Lappeenrannan teknillisen yliopiston (LUT) ja Saimaan ammattikorkeakoulun (Saimaan amk) yhteishanke, joka vastaa digimurroksen tuomiin osaamishaasteisiin. Euroopan sosiaalirahaston ja oppilaitosten rahoittamassa kaksivuotisessa (1.9.2016 – 31.8.2018) hankkeessa luodaan ja käynnistetään digitaalisen taloushallinnon täydennysopinnot tilitoimistoille ja muille taloushallinnon parissa työskenteleville. Opinnot keskittyvät kahdelle osaamisalueelle: Digitaaliset liiketoiminta- ja palveluprosessit sekä analytiikka. Näiden kehittäjille on tällä hetkellä työelämässä suuri tarve.

Hankkeessa on mukana yhdeksän Etelä-Karjalan alueella toimivaa tilitoimistoa sekä näiden 15 asiakasyritystä. Lisäksi mukana on alueellisina yhteistyökumppaneina Etelä-Karjalan Ekonomit ry, Saimaan tradenomit ry, Etelä-Karjalan kauppakamari, Etelä-Karjalan Yrittäjät ry, Wirma Lappeenranta Oy ja Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy sekä valtakunnallisena kumppanina Suomen Taloushallintoliitto ry.

1 Kehittämistyöskentelyssä 95 henkilöä

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa työstiin digiprosesseihin ja analytiikkaan liittyviä kehittämiskohteita yhdessä tilitoimistojen, asiakasyritysten, opiskelijoiden ja asiantuntijaopettajien kanssa. Kehittämistyöskentelyn ideana oli saattaa yhteen kahden eri oppilaitoksen nuoret opiskelijat, talousalan opettajat ja alueen työelämäosaajat. Mukana työskentelyssä oli yhteensä 95 henkilöä; 18 henkilöä tilitoimistoista, 20 tilitoimistojen asiakasyrityksistä, 45 Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijaa sekä 12 opettajaa.

Kehittämistiimeissä yhdistyivät kauppatieteiden maisterin, tuotantotalouden diplomi-insinöörin ja tradenomin osaamisprofiilit.

Kuvio 1. Kehittämistiimien kokoonpano

Kehittämiskohteita työstettiin yhteensä 16 kpl aikavälillä lokakuu 2016 - huhtikuu 2017. Kehittämiskohteet valittiin yritysten tarpeiden mukaan, yhtä lukuun ottamatta asiakasyrityksen tarpeen mukaan.

2 Kehittämiskohteena sähköinen rahtikirja

Yksi kehittämistyöskentelyyn mukaan lähteneistä asiakasyrityksistä oli Kuljetus- ja Kuormausliike Nissinen Oy. Leena ja Jenny Nissinen kommentoivat mukaan lähtemistä.

Ongelma on ollut paperiset rahtikirjat, joista haluttaisiin päästä eroon. Manuaalisen työn poistumisen kautta myös inhimillisten virheiden mahdollisuus vähenisi.

Kehittämistyön tavoitteena oli luoda paranneltu versio yhtiön talousprosessia kuvaavasta vaihekaaviosta, tarjouspyynnöstä kirjanpitoon. Tieto on jo pilvessä, mutta tavoitteena oli saada se sinne yhdellä kuljettajan kirjauksella nykyisen kuljettajan sekä toimiston kirjaamisen sijasta. Toinen tavoite liittyy laskutukseen ja kirjanpitoon, jotka voitaisiin molemmat linkittää suoraan pilvipalveluun ilman paperisia välivaiheita. Tieto haluttiin saada pilvipalveluun, jossa se olisi näkyvillä,

mutta kuittausoikeudet olisi rajoitettu vain tietyille osapuolille. Tulevaisuudessa virtaviivaistettu vaihekaavio, siihen liittyvä teoria sekä ratkaisuehdotukset toimivat pohjana toiminnan sähköistämiseksi. Selvitettäviä kysymyksiä olivat mm. voisiko toimistossa tehtävän manuaalisen työn määrä tässä kaikessa olla mahdollisimman pieni ja voisiko asiakas hyväksyä rahdit sähköisesti muualta käsin nykyisten paperisten kuormakirjojen hyväksymisen sijaan?

Ohjaava opettaja Antti Ylä-Kujala:

Paperiset rahtikirjat ovat seurausta alan perinteistä: rahtikirjojen sähköistäminen on prosessi, joka vaatii tietoa, taitoa ja panostusta. Iso yritys voi halutessaan kehittää tarvitsemansa järjestelmän itselleen, kun taas pienet ja keskisuuret yritykset joutuvat luovimaan tarpeiden ja resurssien välillä.

Lisäksi haluttiin selvittää mahdollisuutta automatisoida laskutusta ja talouslukujen arviointia sekä näistä muodostuvien uusien sähköisten arkistojen analysointia.

On tärkeää selvittää ja löytää ratkaisuja, kuinka pienen yrityksen taloushallintoa voidaan digitalisoida mahdollisimman kustannustehokkaasti ja helposti. Hallintoa helpottavien ratkaisujen etsimisessä haetaan vaihtoehtoja, jotka helpottavat myös arkea tilitoimistossa. (Antti Ylä-Kujala)

Työskentelyä rytmittivät kehittämistiimin palaverit, joita järjestettiin talven aikana viisi: Aloituspalaveri, kolme työpalaveria ja lopetuspalaveri. Ensimmäisessä palaverissa määriteltiin yritysten kohtaamat ongelmat, joiden pohjalta koostettiin projektisuunnitelma. Suunnitelmassa määriteltiin työskentelyn tavoitteet ja selvittävät asiat sekä vastuuhenkilöt. Siitä sitten lähdettiin opiskelijavetoisesti selvittämään asioita ja etsimään ratkaisuja. Tiimi koostui Lappeenrannan teknillisin yliopiston ja Saimaan ammattikorkeakoulun opiskelijoista, opettajasta ja osallistuvista yrityksistä. Opiskelija toimi tiiminvetäjänä ja ohjaava opettaja antoi taustatukea ja tarvittaessa ohjasi työskentelyä oikeaan suuntaan.

Ensimmäisessä palaverissa päädyttiin siihen, että kehittämistyöskentelyn aikana selvitetään talousprosessin solmukohdat, jotka syövät aikaa ja joita voitaisiin

sujuvoittaa. Ratkaisuihin pyrittiin manuaalisuuden poistamiseen, ja sitä kautta virheiden ja tarkastuskertojen vähentämiseen.

Keskityimme siihen, miksi ja miten kuljetusalan yritykset voivat sähköistää toimintaansa. Sähköisen rahtikirjan osalta selvitimme, kenelle halutaan antaa oikeuksia ja mihin tieto säilötään. (Opiskelija Emmi Hasu).

Työskentelyn lopputuloksena syntyi paranneltu vaihekaavio yrityksen talousprosessista. Käytännön muutos on tässä kohtaa vielä melko näkymätöntä, mutta potentiaali isoihin muutoksiin on olemassa.

Työssä syntyneen vaihekaavion pohjalta on helpompi lähteä viemään sähköistämiprojektia eteenpäin. Uskoisin, että tehty vaihekaavio auttaa suunnittelijaa saamaan nopeasti kuvan yrityksen talousprosessista ja helpottaa kehittämistyötä, kun ongelmakohdat on jo kertaalleen selvitetty. (Leena Nissinen)

Yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö oli mielenkiintoista ja antoi kuvan siitä, missä vaiheessa digitalisaation suhteen ollaan yrityksissä. (opiskelija Emmi Hasu)

Tämä projekti opetti meille, että mahdottomaltakin tuntuva tehtävä voidaan saada suoritettua, kun siihen vain uskalletaan ryhtyä. (opiskelija Arttu Karjalainen)

Jäi käteen myös hieman masentavakin valaistuminen: Koulusta saaduilla opeilla ei vielä pitkälle pötkitä. Tulevaisuudessa on osattava hankkia ja soveltaa tietoa kunkin asiakasyrityksen tarpeisiin. (opiskelija Aleks Kinnunen).

Yrityksen sähköistymispyrkimys on tyypillinen alalle. Sen haastavuus on linjassa muihin samankaltaisiin yrityksiin, joilta puuttuvat isojen yritysten resurssit rakentaa oikeanlainen järjestelmä alusta alkaen kokonaisuutena. (Antti Ylä-Kujala)

3 Positiivinen palaute kannustaa jatkamaan

Kehittämistyöskentelyn päätteeksi osallistujilta kerättiin palaute Webropol-kyselylomakkeella. Lisäksi opiskelijat kirjoittivat blogi-kirjoitukset, joissa vastasit kysymyksiin: Mitä opit kehittämistyön aikana? Millaista oli työskentely organisaatorajat ylittävissä tiimissä? Miten kehittäisit työskentelyä?

Kyselyyn vastanneet osallistujat antoivat kouluarvosanaksi työskentelystä arvosanan kahdeksan ja 94 % suositteli osallistumista myös jatkossa. Onnistunutta työskentelyssä oli vastaajien mukaan muun muassa tiimityöskentely ja keskustelut eri yritysten ja oppilaitosten edustajien kanssa sekä todelliset yritysten ongelmat, joihin etsittiin ratkaisuja. Kehitettävää löytyi tiedottamisesta ja vuorovaikutuksesta sekä jatkotoiveena esitettiin prosessien hallinnan ja mallintamisen koulutusta. Sitä osaamista tarvittiin jokaisessa kehittämiskohteessa.

Kyselyn vastausten mukaan osallistujat käyttivät kehittämistyöskentelyyn keskimäärin 46 tuntia per kehittämiskohde ja per henkilö. Tilitoimistojen henkilöt käyttivät 18 h, asiakasyritykset 27 h, opiskelijat 69 h ja opettajat 44 h.

Opiskelijat saivat työskentelystä opintopisteitä. Lutin opiskelijat saivat opintopisteitä työharjoitteluun tai liittivät työskentelyn osaksi seminaarikurssia. Saimaan amk:n opiskelijoiden työskentely kirjattiin osaksi pakollista kolmen opintopisteen Laskentatoimen projektiopinnot -opintojakson.

Kehittämistyöskentelyn lähtökohtana ei ollut niinkään tietyn opetusmenetelmän testaaminen, vaan enemmänkin ajatuksena oli kerätä reaali maailman kehittämiskohteita, joita voidaan hyödyntää hankkeen täydennysopintojen kehittämisessä. Näin jälkeen päin voidaan todeta, että kehittämistyöskentelyssä oli piirteitä useasta pedagogisesta mallista, kuten ongelmaperusteisesta oppimisesta, case-oppimisesta, projektioppimisesta, tiimioppimisesta sekä yhteisöllisestä oppimisesta.

Kehittämistyöskentelyn hyötyjinä voidaan nähdä kaikki osallistujaryhmät. Yritykset saivat apua todellisten kehittämiskohteiden työstämisessä, opiskelija saivat käytännön työelämäkokemusta ja verkostoituivat paikallisten toimijoiden

kanssa ja opettajat päivittivät työelämäosaamistaan ja saivat tarinoita omille opintojaksoilleen. Koska palaute oli pääosin positiivista, saa kehittämistyöskentely jatkoa jo syksyllä 2017, kun seuraavat opiskelijat ja yritykset aloittavat kehittämistyöskentelyn. Kehittämistyöskentely ei ole enää osa hanketta, vaan osa oppilaitosten jatkuvaa toimintaa. Voidaankin todeta, että projekteista tuli potkua pedagogiikkaan.

4 Hanke jatkuu täydennysopinnoilla ja verkostoitumisella

Hankkeen toisessa vaiheessa kehittämistyöskentelyn pohjalta kehitetään ajasta ja paikasta riippumattomat digitaalisen taloushallinnon täydennysopinnot tilitoimistoille ja muille taloushallinnon parissa työskenteleville. Opinnot suuntautuvat kahdelle osaamisalueelle: Digitaaliset liiketoiminta- ja palveluprosessit sekä talousanalytiikka. Lisäksi rakennetaan Etelä-Karjalan talousalan osaamisverkostoa alueellisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Lopuksi järjestetään hankkeen päätöstahtumana talousalan seminaari kokemuksien ja käytäntöjen levittämiseksi. Lisää tietoa Digitalous 2025 – hankkeesta: <https://tt.eduuni.fi/sites/lut-digitalous/digitalous2025/SitePages/Home.aspx>.

Sukella talveen – sukella projektiopintoihin

Elina Jääskeläinen, HTM, markkinoinnin ja viestinnän lehtori
Kajaanin ammattikorkeakoulu

Maarit Vuorinen, FT, markkinoinnin ja viestinnän lehtori
Kajaanin ammattikorkeakoulu

Simulaatioyryyksistä, pöytälaatikkofirmoista, teoreettisista nelimalleista ja markkinoinnin automatisaatiosta on hyvä hypätä välillä käytännön työelämäprojektiin ja testata opittuja malleja tosielämässä. Sukella talveen – tapahtuma avasi Kajaanin Suomi100-juhlavuoden riehakkaat ja tarjosi markkinoinnin opiskelijoille mainion tapahtumabrändäyksen aitiopaikan.

Kajaanin ammattikorkeakoulun markkinoinnin toisen vuoden opiskelijat aloittivat integroidun markkinointiviestinnän kurssin syksyllä 2016. Joka vuosi järjestettävä kurssikokonaisuus (10 op) perustuu tiimiopettajuudelle, jossa lehtorit Elina Jääskeläinen ja Maarit Vuorinen toimivat opiskelijoille valmentajina vuorotellen, yhdessä ja limittäin. Tiimiopettajina opettajat tekevät asioita yhdessä ja rinnakkain. Vuorovaikutus on jatkuvaa ja kokemuksia ja näkemyksiä vaihdetaan sujuvasti. Dynaaminen vuorovaikutus välittyy myös opiskelijoille ja syntyy tekemisen meininki. Lopulta opiskelijat yhdessä toimeksiantajan kanssa – opettajien ohjaamina – toimivat sisällöntuottajina.

1 Kurssitavoitteet ohjenuorana käytännön tekemisessä

Kurssin keskeinen tavoite on, että opiskelija osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida eri markkinointiviestinnän keinoja sekä ymmärtää integroidun markkinointiviestinnän merkityksen. Fokuskeksi nousee niin tavoitteet, kohderyhmät, kokonaiskannattavuus kuin budjetin vaikutuksetkin. On keskeistä omaksua monipuolisesti hallitsemaan ja soveltamaan markkinointiviestinnän eri keinoja ja kanavia. Sisällön tuottamista eri välineisiin harjoitellaan myös. Käytäntöön vieni konkretisoituu lopulta todellisissa työelämäprojekteissa, joissa toimeksiantajan toiveet ja tarpeet ohjaavat projektityön etenemisessä. Opiskelijat ovat pääroolissa sisällöntuottajina ja suunnittelijoina. Opettajat toimivat

mentoreina tukien ja tarvittaessa ohjaten. Toimeksiantaja puolestaan seuraa ja arvioi, että lopputulos valmistuu sovitusti. Vuoden 2017 toimeksiantajana toimi Kajaanin kaupunki yhteistyössä Kainuun Latu ry:n ja Metsähallituksen kanssa.

2 Markkinointiviestinnän ilmiöt ja nykytrendit haltuun

Ennen käytännön toteutusta ja projektitoimeksiantoa kurssilla pohditaan sitä, mitä integroitu markkinointiviestintä ilmiönä tarkoittaa. Mikä on integroidun markkinointiviestinnän hyödyntämisen voima ja etu? Mitkä ovat käynnissä olevan vuoden digitaalisen markkinoinnin trendit ja mitä on odotettavissa tulevaisuudessa?

Tehtävissä opiskelijat pohtivat mm. nykyistä markkinointiviestintäilmastoa ja mediaympäristöä ja rakentavat muuttuvan markkinointiviestinnän mallin sekä kartoittavat nykyisiä tarinankerronnan ja markkinointiviestinnän vaikuttamiskeinojen elementtejä. a) Mikä tarina on ja miksi ne vaikuttavat niin tehokkaasti, b) Miten opitaan tuntemaan vastaanottava yleisö, c) Erilaiset tarinatyypit, d) tarinankerronta markkinoinnin ja viestinnän työkaluna, e) tarinankerronta johtamisen ja organisaatiokulttuurin työkaluna sekä f) tarinankerronnan kanavat ja keinot. Tarkastelussa tukena Rauhalan ja Vikströmin teos: 'Storytelling työkaluna. Vaikuta tarinoilla bisneksessä'. Opiskelijat myös suunnittelevat vaikuttavan viestin tiettyyn kanavaan, jossa viesti lähetetään, kuullaan, näytetään tai nähdään. Tehtävässä tulee huomioida myös esityksen visuaalisuus ja liikkuvan kuvan hyödyntämisen mahdollisuus.

Digitaalisen markkinointiviestintä jatkaa integroidun kokonaisuuden osalta verkkokaupan ja online-busineksen perusteisiin. Toisena suurempana kokonaisuutena opiskelijat saavat tehtävänannon tutustua sisältömarkkinoinnin keinoihin, ja analysoida inbound-outbound lähestymistavan eroja modernissa markkinoinnissa. Mitä digiympäristössä tarkoittaa, kun laatu korvaakin määrän?

Toinen digitaalisen markkinoinnin tehtävä sukeltaa hakukoneoptimoinnin, avainsanaviidakon ja analytiikan maailmoihin. Optimoinnin suunnittelun, toteutuksen ja mittaamisen pohjana käytetään Dodsonin nelikenttäanalyysiä,

joka kokoaa tavoitteet, kanavat, toteutuksen ja mittaamisen analytiikan tehokkaassa kampanjassa (Dodson 2016, 9).

3 Kohti käytännön tekemistä

Viimeisenä laajana teemana teoriaosuudessa on tutustuttaa opiskelijat itse integroidun markkinointiviestinnän kokonaisvaltaisen suunnittelun prosessiin ja pohtia, kuinka mediasuunnittelu tulisi käytännössä suunnitella ja toteuttaa. Laaja arvioitava kurssitehtävä keskittyy tiettyyn mediaan/alustaan/kanavaan/toimintatapaan, joiden kautta tarkastellaan koko viestintäprosessin toimintalogiikkaa. Opiskelijoiden tulee työssään pohtia mediavalinnan/markkinointiviestinnän keinon pääpiirteitä, mahdollisuuksia ja rajoitteita. Tarkasteltavana tulee myös olla kohderyhmän saavutettavuus sekä hinnoittelumalli - opiskelijoiden tulee avata toiminnan hinnoittelulogiikka. Myös onnistumisen mittausmahdollisuuksia tulisi arvioida.

Viitekehyksenä opiskelijat voivat hyödyntää mm.

- Mission
 - Myyntitavoitteet
 - Mainonnan tavoitteet
- Money
 - Miten haluamme sijoittaa rahamme
 - Miten suhteutamme rahat kaikkien käytettyjen kanavien kesken
- Message:
 - Mitä kampanjassa tulisi kertoa? Pääviesti?
 - Määritelmä, arviointi, toteutus, sosiaaliset tavoitteet
- Media:
 - Mitä mediaa tulee käyttää?
 - Ajoitus, tavoitettavuus, säännöllisyys, vaikutus, maantieteellinen sijoittuminen...
- Measurement:
 - Viestinnän vaikutus
 - Vaikutus myyntiin

Kuva 1. Viisi mainonnan M-kirjainta (Kotler, P. 2016 609)

Kuva 2. Tehokasta markkinointiviestintää (Kotler, P. 2016, 586)

Opiskelijoiden tulee suunnitella kampanja tietylle kohderyhmälle valittuun mediaan: 1) Kampanjan pääviesti ja sisältö; 2) Mittaaminen, kesto ja hinta; 3) Sisältöstrategia, markkinointiviestin saaminen kanavaan; 4) Asiakasprosessin kuvaaminen sekä 4) Realistisuus, asianmukaisuus, mittaaminen ja onnistumismahdollisuudet. Opiskelijoille tarjotaan aiheiksi laajaan tehtävään niin ”perinteisiä markkinointiviestintäkanavia” kuin myös digitaalisen markkinointiviestinnän erilaisia kanavamahdollisuuksia. Lopuksi opiskelijat arvioivat esitystilanteessa toistensa töitä. Toisten työn reflektointiosuudessa he arvioivat opiskelijoiden esittelemien suunnitelmien laatua ja sitä, miten esitys vastaa tehtävän toimeksiantoon? Heidän tulee myös arvioida, miten esitelty keino ja esimerkki toimisi heidän omassa markkinointiviestinnän välineessä tai keinossa, jonka he itse ovat esitelleet.

Sosiaalisen median kanavista tehtävä toteutetaan rinnakkaisena perinteiselle markkinoinnille. On osattava hypätä yrityksen saappaisiin ja miettiä, miten subjektina käytettävää mediaa voisikin hyödyntää maksullisena mainoskanavana ja tunnettuuden luojana. Ryhmät jakautuvat tutkimaan eri yhteisöpalveluiden, kuvapalveluiden ja videopalveluiden ominaispiirteitä, julkaisualustaa ja hinnoittelupolitiikkaa. Kanavat sponsoroidun blogin hinnoittelumallista LinkedInin ammatillisen verkostoitumisen saloihin avautuu portaittain opiskelijoille.

Ohjenuorana on ymmärtää myös kanavan hyödyntäminen omistetussa, ansaitussa ja ostetussa mediatilassa. (Dodson 2016, 156)

4 Sukellus projektiin

Sukella talveen -tapahtuman markkinointiviestintäprojekti juontaa juurensa tiiviiseen yhteistyöhön Kajaanin kaupungin ja Kainuun ammattiopiston kanssa. Useampana vuotena yhteistyössä luodun Lumimiilu-talvipuiston markkinointiviestintä on ollut ammattikorkeakoulun markkinoinnin opiskelijoiden vetovastuulla. Tänä vuonna resurssisyistä rakentamatta jäänyt Lumimiilu korvattiin Suomi100-kampanjaan pohjautuvilla tapahtumilla. Näistä Sukella Talveen oli ensimmäinen, ja juhlavuoden näkyvästi avaava tempaus. Tapahtuma oli valtakunnallinen ja eri puolilla maata Suomen Latu aktivoi suomalaisia kokeilemaan eri talviurheilulajeja ja kannusti ihmisiä suksille.

Toimeksianto saatiin juuri joululoman kynnyksellä joulukuussa 2016 ja heti oli nähtävissä, että tähän voi yhdistää integroidun markkinointiviestinnän teoreettinen viitekehys käytännönläheiseen, tosielämän projektiin. Kurssin teemat ja mallit sopivat erinomaisesti projektin tarpeisiin ja opiskelijat pääsivät heti kokeilemaan oppejaan käytännössä. Tapahtumamarkkinoinnin toteutukseen tiivistyikin markkinointiviestinnän eri elementit – integroidusti saman sateenvarjon alle, höystettynä visuaalisen suunnittelun ja brändistrategiakurssin opeilla.

Lähteet:

Dodson, Ian (2016) The Art of Digital Marketing.

Kotler, P. & Keller, K. (2016). Marketing Management. 15. painos. Pearson.

Rauhala Mervi & Vikström Tarja (2014). Storytelling työkaluna. Vaikuta tarinoilla bisneksessä. Helsinki: Talentum.

Hankkeesta harjoitus opintojaksolle – vaikuttiko panostus opiskelijoiden kokemuksiin?

Anu Nuutinen, lehtori
Saimaan ammattikorkeakoulu

Parantaako yritys-case opiskelu- tai oppimiskokemusta? Tätä kokeiltiin Saimaan ammattikorkeakoulun Degree Programme in Tourism and Hospitality management -koulutusohjelman Basics of Business -kurssilla syksyllä 2017. Motivaattorina oli Saimaan alueen digitaalinen ja verkostoitunut luontomatkailu -hanke, jossa Saimaan ammattikorkeakoulun päätavoitteena oli testata toimintamalleja, kuinka kansainvälisten opiskelijoiden osaamista saataisiin paikallisten matkailualan yritysten hyödynnettäväksi. Opiskelijoiden näkökulmasta tarkoituksena oli tehdä opiskelusta entistä mielekkäämpää. Tässä artikkelissa keskitytään opiskelijanäkökulmaan.

1 Toteutus ja sen arviointitapa

Toteutuksena opintojaksolla oli lähiopetus sekä 13-osainen mystery Shopping -harjoitus. Kokonaisuus sisälsi varsinaisen palvelutestauksen lisäksi mm. yrityksen digitaalisen löydettävyyden ja näkyvyyden arviointia, sosiaalisen median hyödyntämistä ja ennako-odotusten ja toteutuneiden kokemusten välisten erojen analysointia. Työn jälkeen kunkin ryhmän kanssa käytiin palautekeskustelu. Mystery shopping -kokonaisuuden suoritti 31 opiskelijaa. Yrityksiä tai muita palveluntarjoajia oli mukana kymmenen.

Kurssin lopussa opiskelijoilta pyydettiin arviot opetusmenetelmän sopivuudesta yleisesti. Opiskelijat kirjoittivat asioita, jotka heidän mielestään mystery shopping -kokonaisuudessa toimivat ja mitä olisi vielä syytä kehittää. Lisäksi opiskelijoita pyydettiin vertailemaan ns. perinteistä lähiopetusta sekä perinteisen lähiopetuksen ja mystery shopping -harjoituksen yhdistelmää. Artikkeleihin on poimittu lainauksia opiskelijoiden palautteesta. Lainattu teksti on merkitty kursiivilla. Mahdollisia kirjoitusvirheitä ei ole korjattu.

2 Opiskelijoiden mainitseman hyödyt yllättävät

Kun opiskelijat kirjoittivat näkemyksiään toteutuksen toimivuudesta oppimismenetelmänä, vastaukset olivat sekä odotettuja että yllättivät. Opettajan oma perusoletus oli, että opiskelijoita motivoi, kun harjoitukseen liittyy todellinen yritys, jolle tiedot lopulta tuotetaan. Käytännön harjoitus sekä sen sitominen todelliseen elämään saivatkin eniten mainintoja opiskelijoiden listauksessa toimivimmista asioita. Moni mainitsi, että ymmärtää nyt paremmin yritysmaailmaa: *"I had change to really experience what is business and a form of it in practical reality which was very useful as it allows us to see, to know, to apply theoretical knowledge in to practice."*

Lisätavoitteena oli tutustuttaa opiskelijoita Suomeen ja tarjota heille uusia kokemuksia. Tämä toinen opettajan tavoitteista ei tullut ilmi, sillä Suomen mainitsi vain yksi opiskelija: *"Understanding Finnish market environment in reality."*

Opiskelijoiden kirjallisia vastauksia oli avartavaa lukea, sillä suuri osa toimiviksi mainituista seikoista oli sellaisia, joita opettaja ei ollut erikseen miettinyt. Useampi kuin joka neljäs mainitsi toteutetun tavan eduksi kommunikoinnin harjoittelun. Kommunikointia oli eritelty sekä opiskelijoiden kesken tapahtuvaksi, opiskelijoiden ja yrityksen väliseksi sekä yrityksen ja sen asiakkaiden välille. Opiskelijoiden välisen kommunikoinnin edistäminen on tärkeää ryhmäytymisen kannalta etenkin, kun opiskelijat tulevat uuteen maahan, eri kulttuureista ja he puhuvat keskenään muuta kuin äidinkieltään. Tämä tavoite olisi kuitenkin saavutettavissa myös muilla ryhmätöillä. Sen sijaan yrityksen ja asiakkaan välisen kommunikoinnin merkityksen ymmärtäminen palveluprosessissa tuo uutta ja merkityksellistä näkemystä, joka kytkeytyy suoraan mystery shopping -menetelmään. Myös ryhmäytötaitojen sekä vastuunottokyvyn kohentuminen mainittiin useita kertoja.

Oli ilahduttavaa havaita, että osa opiskelijoista kirjoitti myös kurssin jälkeiseen aikaan liittyviä asioita. Kaksi opiskelijaa mainitsi tulevaisuuden yritystoiminnan, esimerkiksi: *"...That should help me with my future business."* Perusteluna oli parantunut ymmärrys siitä, mihin asiakkaat voivat kiinnittää huomiota ja mikä vaikutus asiakkaiden palautteella on. Osa mainitsi, että aikoo jatkossakin

havainnoida yritysten toimintaa oppimistarkoituksessa: *"...I could always use it as a change to notice some good business examples in my everyday life."* Toisaalta opiskelijat olivat kiinnostuneita näkemään, onko heidän esittämällään palautteella vaikutusta yrityksen käytäntöihin. Myös kriittisen arvioinnin oppiminen mainittiin.

Moni opiskelija kertoi positiivisista vaikutuksista oppimiseen, jos vertailukohtana olisivat pelkät luennot. *"I really appreciated this learning method. It helps me to learn more than just lectures as well as to now more about business world."* *"I got to put the things I've learnt from the lectures and put into practical form which makes me understand better."*

Opiskelijat tuntuivat määrittelevän käytännölliseksi asiat, jos he itse osallistuvat tekemiseen. Opintojakson lähiopetus ei suinkaan ole pelkkää luennointia, vaan lähes jokaisella kerralla on esimerkiksi ajankohtaisaiheiden pohdintaa. Aiemmillä opintojaksototeutuksillani olen pyytänyt yrittäjää vierailijaksi luennoille ja kertomaan tosielämän esimerkkejä. Itselleni opettajana oli tärkeä havainto, että käytännölliseksi kokeminen vaatii sen, että opiskelija osallistuu itse. Tämän aktiivisen roolin merkityksen aion muistaa jatkossakin.

Menetelmäarvioissa kirjoitettiin myös opiskelun etenemisestä. Opettajana arvostan kommenttia: *"It made you study in a very logical way."* Moniosainen harjoitus kun oli tietoisesti suunniteltu niin, että tarkastelunäkökulma kerrallaan rakennettiin isompaa kokonaisuutta sen sijaan, että olisi ollut vain yksi laaja harjoitus. Muita toteamuksia olivat: *"Studying step by step"*, *"Forced you study more"* ja *"Mystery shopping has worked to open our mind to understand business operations in easy way."*

Odottamattomin, mutta ymmärrettävä maininta mystery shopping -menetelmän hyvistä vaikutuksista oli Excel-taitojen kohentuminen. Harjoituskokonaisuudessa oli monia strukturoituja tehtäviä, joihin vastattiin Excelissä taulukkomuodon helpon systematisoinnin takia. On hyvä, jos opiskelijat havaitsivat positiivista kehitystä tällaisissakin taidoissaan.

Ensimmäisen kerran toteutettu laaja harjoitus ei tietenkään ollut heti täydellinen. Vaikka useampi opiskelija kirjoitti, että menetelmässä ei ole kehittämistarpeita,

kriittisemmin arvioineet nostivat esille prosessin pitkän eston, ajanhallinnan ja viestinnän. Realistisimman ja myöhempien toteutusten kannalta oleellisimpia asioista olivat tukiprosessin kehittäminen ja etukäteen annettavat esimerkit.

3 Kiinnostavuus lisääntyi

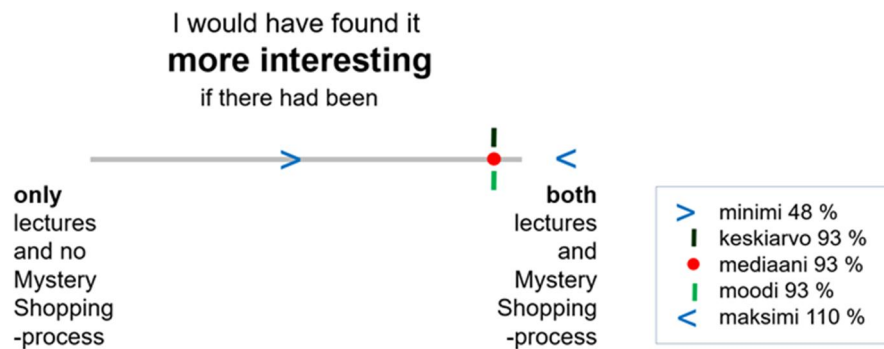
Opiskelijoilta pyydettiin myös vertailemaan hankkeen kautta tulleen, todellisuuteen kytkeytyvän harjoituksen vaikutusta perinteiseen lähiopetukseen. Vertailu tehtiin kolmesta näkökulmasta: kiinnostavuuden, viihtyvyyden ja oppimisen kannalta. Kussakin kohdassa opiskelijan tuli merkitä janelle kohta, joka kuvasi hänen kokemustaan parhaiten. Ohjeistuksena oli: *"Please compare the two options and draw "X" to that point of line that describes best your opinion."* Janan ääripäät olivat "vain luennot eikä mystery shopping -prosessia" ja "sekä luennot että mystery shopping -prosessi".

Mielipiteiden yksimielisyys yllätti. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta perinteisen lähiopetuksen ja mystery shopping -harjoituksen yhdistelmä koettiin niin kiinnostavammaksi, viihdyttävämmäksi kuin opettavaisemmaksi. Osa opiskelijoista piirsi rastinsa janan loppupisteen ulkopuolelle korostaakseen mielipidettään: *"I don't know how to show that it is very interesting work. I enjoyed it."*

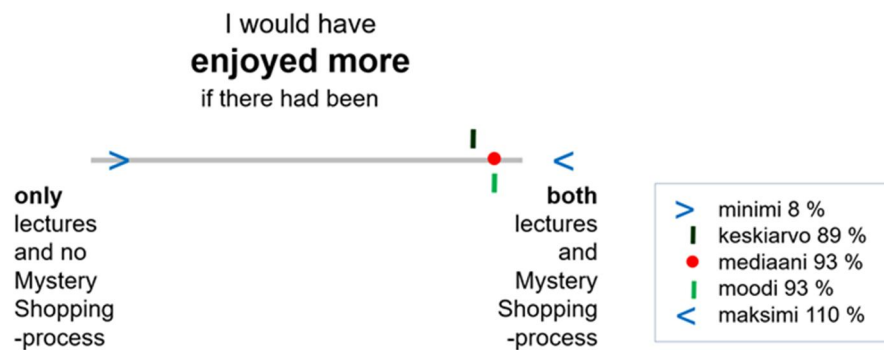
Vaikka kaikissa väittämässä yritysharjoitus koettiin toivotummaksi, erojakin oli. Jotta opiskelijoiden mielipiteet tulisivat huomioitua silmäystä yksityiskohtaisemmin, mielipiteet on tässä tarkastelussa muutettu numeeriseksi aineistoksi niin, että piirretyn rastin keskikohta saa etäisyyden nolasta, ja etäisyys on suhteutettu janan pituuteen. Seuraavissa kuvioissa 1–3 on kuvattu opiskelijoiden mielipiteiden keskiluvut (keskiarvo, mediaani ja moodi) sekä minimi ja maksimi. Mitä suurempi prosenttiluku on, sitä vahvemmin opiskelijat ovat kannattaneet kokeiltua opiskelutapaa. Tekstit ja jana on esitetty kuvioissa samoin kuin opiskelijoille. Käytettävissä on 31 opiskelijan vastaukset.

Keskiluvut olivat kaikissa väittämässä lähellä toisiaan, 89–95 %. Tasaisin mielipidejakauma liittyi kiinnostavuuteen, jossa kaikki keskiluvut saivat arvon 93

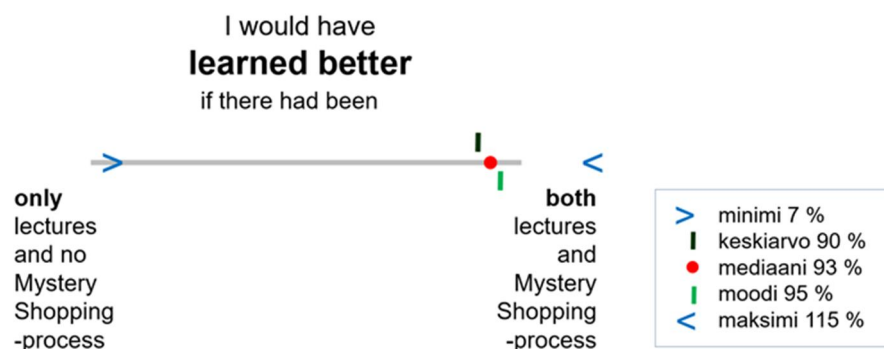
%. Suurin vaihteluväli löytyi oppimistulosväittämästä. Siinä pienin arvo oli vain 7 %, mutta suurin 115 %.

Kuvio 1. Kiinnostavuuden vertailu menetelmien välillä.

Kuvio 2. Viihdyttävyyden vertailu menetelmien välillä.

Kuvio 3. Oppimisen vertailu menetelmien välillä.

Vaikka kolme väitettä olivat keskenään erilaisia, moni opiskelija piirsi merkkinsä lähes samoihin kohtiin janoja. Kolmella opiskelijalla erot väittämien välillä ovat selkeät. Esimerkiksi kiinnostavuus saattoi olla 89 %, mutta oppimistulokset vain 7 %. Toisaalta toinen opiskelija koki kiinnostavuuden kohentumisen heikohkoksi (48 %), mutta vaikutukset oppimistuloksiin isoksi (89 %). Kolmannella viihtyminen sai pienimmät arviot (8 %), mutta muut 90 %.

Numeerisen tarkastelun perusteella voi todeta, että lähes kaikki opiskelijat kokivat mystery shopping -kokonaisuuden positiivisena lisänä. Muuta vaikutuksesta kiinnostavuuteen, viihtyvyyteen ja oppimiseen ei voi päätellä. Opiskelijoilla ei luultavasti ole riittävästi taitoa arvioida omaa oppimistaan. Tästä esimerkkinä on kirjallinen palaute, jossa toinen opiskelija mainitsee, että muistaa asiat nyt paremmin, toinen, että ymmärtää paremmin.

4 Oliko menetelmällä vaikutusta oppimistuloksiin?

Hankeeseen sidottu toteutus vei opettajalta selvästi enemmän aikaa kuin perinteinen lähiopetus. Jotta panostus olisi hyödyllinen, oppimistulostenkin tulisi kohentua. Oppimisen oli tarkoitus tapahtua pääosin opiskelijajohtoisesti, mutta oppimista haluttiin varmistaa opettajan johdolla käytävällä ryhmäkohtaisella loppukeskustelulla. Vaikka opiskelijat arvioivat oppimistuloksensa mystery shopping -menetelmällä paremmaksi kuin pelkässä lähiopetuksessa, henkilökohtaisesti kirjoitetut loppuraportit osoittivat, että ymmärryksessä oli yhä oleellisia puutteita tai virheitä.

Ilman DIVE-hanketta oppimistulokset olisivat jääneet heikommiksi. Hanke mahdollisti ajankäyttöä loppukeskusteluihin, jossa toisaalta tarkennettiin yrityksille kerrottavaa palautetta ja toisaalta käytiin läpi opiskelijoiden oppimista. Loppukeskustelussa pystyttiin konkreettisesti, esimerkkiyritykseen sidottuna, käymään läpi esimerkiksi kilpailijan ja liikeidean käsitettä. Oppimistuloksen kannalta ryhmäkohtainen loppukeskustelu on lähes välttämätön.

Yhteys opiskelijoiden motivaatioon ja kurssin kiinnostavuuteen on selvä. Jotta vaikutus oppimistuloksiin olisi todellinen, resursseja on oltava myös ohjaukseen. Tässä projektiin sidotussa toteutuksessa kohteiden valintaan, tulosten

analysointiin ja jakamiseen oli käytettävissä lisää aikaa normaaleihin valmisteluresursseihin verrattuna. Ensimmäisessä toteutuksessa lisäresurssi on ehdoton. Jatkossa menetelmää olisi luultavasti mahdollista käyttää myös normaalin työajan kurssilla.

Ilman DIVE-hanketta opintojakso olisi pysynyt samanlaisena kuin ennenkin tai siihen olisi tullut vain vähäisiä muutoksia. Hankkeen tuoma lisäresurssi mahdollistaa aikaa vaativia toteutuksia. Suurin vaikutus tulee kuitenkin siitä, että hanke nostaa esille tarpeita, joita ei muuten ehtisi huomata. Tässä tapauksessa hankkeen myötä tuli lähes pakottava syy opintojaksoilla käytettävien menetelmien kehittämiseen.

Tutkimusprojekti osana opintoja

Tuuli Mirola, yliopettaja
Saimaan ammattikorkeakoulu

Saimaan ammattikorkeakoulun matkailu- ja ravitsemisalan restonomian ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat kolmannen vuoden opiskelijat toteuttavat pienimuotoisen markkinointitutkimuksen projektin osana opintojaan. Markkinoinnin suunnittelu ja tutkimus –opintojakso yhdistää projektiopinnot perinteiseen lähiopetukseen työelämälähtöisen tutkimusprojektin avulla. Tässä artikkelissa kuvataan miten tutkimusprojekti toteutus vastaa opintojakson tavoitteiden toteutumiseen.

1 Opintojakson tavoitteet

Markkinoinnin suunnittelu ja tutkimus -opintojakson keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää markkinoinnin johtamisen ja suunnittelun perusteet sekä markkinointitutkimuksen roolin markkinoinnin suunnittelun työkaluna. Opintojakson aikana opiskelija tutustuu erilaisiin tutkimusotteisiin ja tutkimuksen tyyppeihin sekä oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan markkinointitutkimuksen käytännön yritys-casen avulla.

2 Markkinointitutkimusprojektien toteutus

Opintojaksoon kuuluvassa tutkimusprojektissa opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat pienimuotoisen markkinointitutkimuksen määrällisen survey-tutkimuksen muodossa. Kurssin käytännön toteutuksen tavoitteena on opiskelijoiden tutkimusosaamisen kehittyminen aidoissa toimintaympäristöissä todellisen yritys-casen avulla. Opintojakso on laajuudeltaan 4 opintopistettä ja kestää kokonaisen lukukauden. Tutkimusprojekti etenee vaihe vaiheelta perinteisen lähiopetuksen rinnalla siten, että tutkimuksen jokainen vaihe käsitellään ja ohjeistetaan ensin oppitunneilla, ennen kuin opiskelijat toteuttavat vaiheen käytännössä. Opettaja ohjaa ja valvoo jokaisen vaiheen toteutusta.

Vaiheistuksella varmistetaan, että tutkimusprojekti etenee loogisesti ja mahdolliset virheelliset tai huonosti suunnitellut vaiheet korjataan projektin kuluessa. Näin ne eivät estä tutkimuksen loppuunsaattamista toimeksiantajayrityksiä hyödyttävästi.

2.1 Toimeksiantajayrityksen ja tutkimusaiheen valinta

Tutkimusprojekti aloitetaan käytännössä heti kurssin alussa esittelemällä tehtävä opiskelijoille. Projekti tehdään 4-5 opiskelijan ryhmissä, jotka etsivät tutkimuksen toimeksiantajan ja sopivat tutkimusaiheen itse.

Toimeksiantaja voi olla esimerkiksi yritys, jossa opiskelija on ollut harjoittelussa, tai johon ryhmän opiskelijoilla on muu aikaisempi kontakti. Usein mukana olevat yritykset ovat niitä, joiden asiakkaita opiskelijat ovat. Lähialueen yritykset Imatralla ja Lappeenrannassa ovat tarjonneet hyvin monipuolisia toimeksiantoja.

Tyypillisesti mukana olleet yritykset ovat olleet matkailu- ja ravitsemisalalan yrityksiä: hotelleja, kahviloita, baareja, yökerhoja, pikaruokapaikkoja, lounasravintoloita, henkilöstöravintoloita tai oppilaitosten ravintoloita. Oman opiskelualan yritysten lisäksi opiskelijat ovat tehneet markkinointitutkimusprojekteja myös päivittäistavarakaupoille, liikunta- ja terveysalan yrityksille sekä elokuvateatterille. Kurssia on nykymuodossaan toteutettu 5 vuotta ja joillekin yrityksille on tehty kurssin tutkimustyö useamman kerran, jopa peräkkäisinä vuosina.

Varsinainen tutkimusaihe sovitaan yhdessä toimeksiantajan kanssa, jolloin myös yritys hyötyy projektista saadessaan itse määritellä tutkimustarpeensa. Tyypillisesti tutkimukset ovat olleet asiakastytyväisyystutkimuksia tai yrityksen tuotteen tai palvelun kehittämiseen liittyviä tutkimuksia.

2.2 Tutkimussuunnitelma

Tutkimuksen toimeksiantajan ja alustavan aihepiirin sopimisen jälkeen aihe hyväksytetään opettajalla. Aiheen hyväksyminen on välttämätöntä, että tutkimukset pysyvät opintojakson laajuuteen nähden riittävän pieninä ja aiheeltaan selkeästi rajattuina. Aiheen hyväksymisen jälkeen opiskelijat kirjoittavat tutkimussuunnitelman. Tutkimussuunnitelmaan sisältyvät asiat

käsitellään yhdessä lähiopetustunneilla ja ohjeistetaan yksityiskohtaisesti. Suunnitelman kirjoittaminen tällä opintojaksolla auttaa opiskelijoita myös myöhemmin heidän opinnoissaan, kun se kirjoittavat opinnäytetyösuunnitelman. Tutkimussuunnitelmassa myös noudatetaan ulkoasun ja tekstin muodon osalta Saimaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön raportointiohjeita. Tutkimussuunnitelmat palautetaan Moodlessa muidenkin kurssilaisten nähtäväksi ja niistä myös keskustellaan oppitunneilla.

2.3 Tutkimuksen toteutus

Opintojaksoon kuuluvat markkinointitutkimukset toteutetaan pääsääntöisesti määrällisinä kyselytutkimuksina. Poikkeustapauksessa aineiston hankintamenetelmänä voi käyttää myös strukturoitua haastattelua. Ohjeita lomakesuunnittelusta käydään läpi tunneilla. Opettaja ohjaa suunnittelua ja hyväksyy lopullisen version yhdessä toimeksiantajan kanssa. Lomakesuunnittelu vaikuttaa olevan tutkimusprojektissa opiskelijoille yleensä kaikkein mieluisin vaihe. Vaikka lomakesuunnittelu on haastavaa, siinä opiskelijat näkevät työnsä tulokset hyvin konkreettisesti. Lomakesuunnittelun kohdalla opiskelijat yleensä myös ensimmäisen kerran hahmottavat, miten tutkimuksen tekemisessä kaikki edeltävät päätökset ja valinnat vaikuttavat seuraavien vaiheiden toteutukseen. Lomakkeen sisältökään ei voi koostua ensimmäisenä mieleen tulleista kysymyksistä, vaan ne täytyy harkita huolellisesti, niin, että ne kytkeytyvät tutkimusaiheen teoriaan ja vastaavat tutkimuksen tavoitteisiin.

Kun sekä toimeksiantajayritys että opettaja ovat hyväksyneet lomakkeen, voidaan aineiston kerääminen toteuttaa käytännössä. Ideaaltilanne on, että opiskelijat saavat aineiston kerättyä hyvissä ajoin ennen kurssin lähiopetustuntien loppumista, jolloin aineiston analysointi voidaan aloittaa ohjatusti tunneilla. Kaikki projektit eivät kuitenkaan etene samassa aikataulussa, joten osa opiskelijoista pääsee aineiston analysointivaiheeseen, kun muilla on vielä aineiston kerääminen menossa. Lähiopetustunnilla nämä opiskelijat voivat analysoinnin sijasta aloittaa jo lopullisen tutkimusraportin kirjoittamisen ja/tai harjoitella edelleen aineiston analysointimenetelmiä opetusmateriaalin ja harjoitusaineiston avulla.

Kun aineisto on kerätty, opiskelijoiden odotetaan analysoivan sen käytössä olevalla SPSS-analysointiohjelmistolla käyttäen mahdollisimman monipuolisesti niitä analysointimenetelmiä, joita kurssilla on opittu. Opiskelijoiden on projektissa osoitettava osaavansa käsitellä kyselyllä saadun aineiston ja hallitsevansa tilastolliset peruskäsitteet sekä erilaisten tunnuslukujen ja graafisen esittämisen käytön tutkimusaineiston kuvailussa. Lisäksi heidän on osoitettava osaavansa käyttää yleisimpiä tilastollisia analysointimenetelmiä tutkimusaineiston tilastollisessa testauksessa.

Tutkimustulokset raportoidaan kirjallisessa tutkimusraportissa. Kuten tutkimussuunnitelmassa, myös raportissa noudatetaan ulkoasun ja tekstin muodon osalta Saimaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön raportointiohjeita. Raportin sisällöstä annetaan erilliset ohjeet.

Opiskelijat suunnittelevat myös itse projektinsa aikataulun. Opiskelijoiden kanssa sovitaan ennalta vain keskeiset välietapit, niiden ohjeelliset määräajat ja valmiin tutkimusraportin viimeinen palautuspäivämäärä. Syksyn opintojaksolla raportin palautuspäivä on vasta seuraavan lukukauden puolella tammikuun lopussa. Näin opiskelijoille jää riittävästi aikaa aineiston analysoinnille ja tutkimusraportin kirjoittamiselle, eikä loppuvuoden tyypillinen kurssien päättymiseen liittyvä muiden harjoitustehtävien ja tenttien kasaantuminen vaikuta tutkimusprojektin loppuunsaattamiseen.

Opiskelijat toimivat projektissa varsin itsenäisesti, mutta saavat tarvitessaan ohjausta myös lähiopetustuntien ulkopuolella. Valmiit tutkimusraportit luovutetaan toimeksiantajayrityksille ja tietysti opettajalle arviointia varten.

3 Projektitoteutuksen hyödyt opiskelijoille ja toimeksiantajayrityksille

Markkinointitutkimuksen projektitoteutuksesta hyötyvät sekä opiskelijat että toimeksiantajayritykset.

Vastuu tutkimusprojektin toteuttamisesta alusta alkaen on opiskelijoilla. Opettaja ei anna valmiita yrityskontakteja tai tutkimusaiheita, eikä myöskään ole

tavallisesti missään suorassa yhteydessä toimeksiantajayrityksiin. Projektin aikana pyritään opiskelijoiden mahdollisimman itsenäiseen päätöksentekoon, jossa opettajan rooli on ”varmistaja”. Projektissa opiskelijat ottavat vastuun paitsi omasta oppimisestaan, myös toimeksiantajayritykselle projektisuunnitelmassa antamista lupauksista koskien tutkimuksen aikataulua, toteutusta, sisältöä ja lopputuloksia. Laajempi vastuu on heille hyvää käytännön harjoittelua työelämää varten.

Projektioppiminen ei ole vain valmiin tiedon omaksumista, vaan siinä korostuu opiskelijan oma ajatusprosessi, tiedon kerääminen, tuottaminen, yhdistäminen ja soveltaminen käytäntöön. Pelkkä asioiden muistaminen ja ulkoa oppiminen ei riitä. Tällä on ollut selvästi mitattavissa oleva positiivinen vaikutus oppimiseen, joka näkyy opintojakson tentissä. Vaikka kurssiarviointi perustuu ryhmätyönä toteutettavaan tutkimusprojektiin, jokaisen opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen varmistamiseksi opintojakson suorittamiseen kuuluu kirjallinen tentti, joka arvioidaan hyväksytyt/hylätty. Lähes poikkeuksetta opiskelijat saavat tentin suoritettua hyväksytysti ensimmäisellä yrityksellä.

Tutkimusprojekti havainnollistaa opiskelijoille myös käytännössä, miten tutkimusta käytetään kehittämisen työkaluna sekä miten tutkimustietoa tarvitaan ja hyödynnetään päätöksenteon ja suunnittelun tukena. Tutkimusraportissa he esittävät saamiinsa tutkimustuloksiin perustuen käytännön kehittämissuosituksensa ja/tai toimenpidesuosituksensa toimeksiantajayritykselle.

Markkinointitutkimusprojekti tarjoaa opiskelijoille myös mahdollisuuden luoda suoria kontakteja ja verkostoitua yritys-elämän kanssa. Opiskelijat ovat voineet saada näiltä yrityksiltä toimeksiantoja myös muihin opintojaksoihin liittyviin projektitöihin ja opinnäytetöihin. Projekti voisi edesauttaa opiskelijoista saamaan kyseisistä yrityksistä myös opintojen aikaisia harjoittelupaikkoja tai työpaikan valmistumisen jälkeen.

Alueen yritykset ovat lähteneet hyvin mukaan tutkimusprojekteihin. Kaikki opiskelijaryhmät ovat löytäneet toimeksiantajan ja saaneet sovittua opintojaksolle sopivan tutkimusaiheen viimeistään kahden kuukauden kuluessa opintojakson

alkamisesta. Toimeksiantajayritykset saavat projektiin lähtiessään käytännössä ilmaiseksi tutkimustietoa ja mahdollisia ratkaisuehdotuksia itse määrittelemästään tutkimusongelmasta tai kehittämistarpeesta. Useasti nämä opintojakson tutkimusprojektit ovat osuneet sopivasti yrityksessä käynnissä tai suunnitteilla olleeseen toiminnan muutos/kehittämiprojektiin tai vastaavan projektin tulosten arviointiin jälkikäteen. Opiskelijat tarjoavat yrityksille projektin, jota yrityksellä ei ehkä muuten olisi ollut mahdollista toteuttaa omilla resursseillaan.

Markkinoinnin suunnittelu- ja tutkimus -opintojaksolla tutkimusprojekti on luonteva oppimistapa, jossa korostuu tutkimuksen käytännönläheisyys ja aidot oppimisympäristöt työelämässä.

Oppia, osallisuutta ja oivalluksia Jobi-hankkeessa

Sanna-Leena Mikkonen, YTM, KM. Sosiaalialan lehtori
Saimaan ammattikorkeakoulu

Artikkelissa esitellään oppimiskokemuksia, oivalluksia ja opiskelijoiden osallisuutta Jobi-hankkeessa. Saimaan ammattikorkeakoulu toteutti yhdessä Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socomin kanssa ESR-rahoitteen Jobi-hankkeen vuosina 2015-2016 (Järjestöjen palvelut osaksi hyvinvoinnin ekosysteemiä –työtä ja osallisuutta nuorille). Järjestökentän potentiaalia ja mahdollisuuksia hyödynnettiin laajasti pedagogisena oppimisympäristönä ammatillisissa harjoitteluissa, työelämäprojekteissa ja erilaisissa yhdistysten toimintaa kehittäneissä tehtävissä eri opintojaksoissa. Näin vahvistettiin järjestöjen ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä luovasti laajalla rintamalla.

1 Osallisuutta, uutta toimintaa ja molemminpuolista hyötyä

Osallisena järjestöjen ja opiskelijoiden yhteistyössä oli yli 150 sosiaali- ja terveysalan opiskelijaa, joista moni pääsi hyödyntämään hankkeen aikana järjestöjä useammassa opintojaksossa. Opiskelijoiden toiminnan kohteina oli 68 kolmannen sektorin toimijaa, joista yhdistyksiä oli kaikkiaan 65. Jobi-hankkeen aikana rakennettiin malli, jossa sosionomiopiskelijat suuntaavat vähintään yhden työelämäprojektinsa kolmannen sektorin palveluihin osana opetussuunnitelmaa.

Terveystenhoitaja (AMK) – koulutuksessa pilotoitiin järjestöjä ammatillisen harjoittelun oppimisympäristönä. Kokemusten perusteella järjestöjen hyödyntämistä ammatillisessa harjoittelussa on jatkettu hankkeen jälkeenkin. Sekä terveydenhoitajat että sosionomit ovat olleet mukana järjestöjen

toiminnassa, jonka lisäksi he ovat ideoineet ja käynnistäneet myös kokonaan uudenlaista toimintaa.

Järjestöt hyötyivät opiskelijoiden työpanoksesta harjoittelujen ja projektien lisäksi myös viestinnässä, markkinoinnissa ja vapaaehtoisten rekrytoinnissa. Opiskelijoita jalkautui hankkeen aikana järjestöihin avustamaan tietojen päivittämisessä Jobi-hankkeessa kehitetylle yhdistysinfo.fi –sivustolle, järjestöjen verkkosivuille ja sosiaaliseen mediaan. Ryhmä opiskelijoita vei tietoutta yhdistysten mahdollisuuksista Ohjaamo- ja Klubitalotoiminnassa mukana oleville nuorille.

Työelämäprojekteihin liittyen ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijat tutustuivat projektikohteenaan olleen yhdistyksen verkkosivustoihin, ja esittivät oppimistehtävissään yhdistyksen viestintään liittyviä ajatuksiaan ja kehittämisideoitaan. Kolmannen vuoden sosionomiopiskelijat pääsivät heittäytymään itselleen täysin uudenlaiseen monialaiseen oppimiskokemukseen Mystery Shopping-tehtävässään, johon heitä opasti liiketalouden lehtori. Kokemus yhdisti koulutusalojen osaamista jännittävällä tavalla. Tehtävässä järjestöjä autettiin kehittämään omaa tiedotustaan, näkyvyyttään ja houkuttelevuuttaan nuorten silmissä. Opiskelijoiden oppimistehtävä oli jatkumo hankkeen aikana järjestötyöntekijöille tarjotuille tuotteistustyöpajoille, joilla tuettiin järjestöjen palvelujen ja vapaaehtoistyön selkeyttämistä.

Opiskelijoiden tehtävänä oli selvittää, miten nuoret opiskelijat (potentiaaliset vapaaehtoistyöntekijät) näkevät nykyiset järjestöt ja niiden työ/vapaaehtoistyön mahdollisuudet. Heidän tuli valita jokin Etelä-Karjalassa toimiva yhdistys, ja analysoida järjestön näkyvyyden nykytilanne julkisesti saatavan materiaalin (nettisivut, esitteet, some-kanavat) sekä yhteydenoton kautta. Onko järjestön julkisuuskuva ja sen tarjoama vapaaehtoistyö houkuttelevaa nuoren näkökulmasta? Saatavilla olevaan materiaaliin tutustuttuaan opiskelijoiden tuli ottaa yhteyttä järjestöön ja pyytää lisätietoja vapaaehtoistyön mahdollisuuksista, kirjaten ylös Mystery Shoppingin periaatteiden mukaisesti vastausaika, vastauksen houkuttelevuus, ohjataanko yhteydenoton jälkeen eteenpäin esim. verkkosivuille, pyydetäänkö heitä tapaamaan yhdistyksen edustajaa?

Tämän jälkeen opiskelijoiden tuli luoda ratkaisu- ja kehittämisehdotus. Miten järjestö voisi parantaa löydettävyyttä nuorten keskuudessa? Mitä kanavia yhdistysten tulisi nuorten mielestä käyttää? Opiskelijoiden selvitykset ja ehdotukset esiteltiin yhdistyksille, jotka saivat arvokkaita ideoita oman julkisuuskuvansa ja toimintansa kehittämiseen.

2 Toimivan oppilaitosyhteistyön edellytyksiä

Hankkeen aikana rakentuneen ja laajentuneen yhteistyön aikana pohdittiin yhdessä järjestöyhteistyön käytännön reunaehdoja. Järjestön hyödyntäminen opiskelijan pedagogisena oppimisympäristönä edellyttääkin monien asioiden pohtimista ja huomioimista:

- Järjestön toiminnassa opiskelijan tulee voida harjoitella ja oppia oman koulutusalan kompetensseja ja ammatillisen kehittymisen vahvistumista tukevia asioita.

Sosionomiopiskelijat kokivat pystyvänsä hyödyntämään käytännön työelämäprojektissään koulutukseensa kuuluvia teoretietoja laajasti. Projektit järjestöissä kehittivät opiskelijoiden ammatillisia taitoja, lisäsivät opiskelijoiden projekti- ja järjestöosaamista sekä auttoivat opiskelijoiden ammatillisen identiteetin muodostumisessa.

Ammatillisen kehittymisen ja oppimisen kannalta opiskelijat kokivat järjestö- ja vapaaehtoistyön tarjoavan mahdollisuuden sekä kerrata jo opittuja taitoja, että nähdä, kokea ja oppia aivan uusia menetelmiä. Opiskelijoiden kertomuksissa toistui tyytyväisyys siitä, että vapaaehtoistyössä pääsee käytännössä kokeilemaan teoriaopinnoissa opittuja asioita. Toiminta kehitti opiskelijoiden reflektointi-, kommunikaatio-, vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja. Kurjen (2001, 73) mukaan vapaaehtoistyö kehittääkin sosionomin ymmärrystä sosiaalipedagogisesta työorientaatiosta, joka on sosionomitutkinnon keskeinen perusta. Keskiössä on dialogisuus sekä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin tukeminen arkilähtöisesti.

”Kun ollaan ei-niin-perinteisessä oppimisympäristössä, se tuo opiskelijalle enemmän itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia ja ymmärrystä asiakkaan kohtaamisesta asiakkaan ehdoilla”

(AMK-opettaja, sote-ala)

- Opiskelijan tulee saada järjestössä omiin toiveisiinsa ja tarpeisiinsa vastaavaa ohjausta ja perehdytystä.

Sosiaali- ja terveysalalla ammatillisissa harjoitteluissa ja työelämäprojekteissa työelämäohjaajan merkitys oppimisen tukemisessa on merkittävä. Järjestöt ja yhdistykset kokevat valmiutensa opiskelijoiden ohjaamiseen hyvin eritasoisiksi. Joidenkin pienten yhdistysten toiminta on vapaaehtoisten varassa, minkä jotkut yhdistykset kokevat isona haasteena. Yhdistykset toivoivat lisää tietoa opiskelijoiden ohjaamisesta. Hankkeen aikana yhdistyksille suunnattiinkin koulutusta opiskelijan ohjaamisesta.

Projektiopinnoissa opiskelijoita ohjanneet järjestöjen edustajat kokivat ohjaamisen enimmäkseen mielekkäänä ja helppona, erityisesti jos opiskelija oli ennestään tuttu ja hänellä oli perustiedot järjestön toiminnasta jo ennen työelämäprojektia. Myös järjestön oman perehdytysuunnitelman koettiin auttavan opiskelijan ohjaamisessa.

Opiskelijan asenteella koettiin olevan myös merkitystä ohjauskokemuksen onnistumiseen. Positiivisina asioina nostettiin esille muun muassa opiskelijoiden aktiivisuus, kiinnostus järjestöä kohtaan, idearikkaus, omatoimisuus ja motivaatio.

- Järjestössä tulee olla mietitty opiskelijan tekemän vapaaehtoistyön riskejä ja vastuita, eikä niistä saisi muodostua kynnyskysymystä.

Hankkeen aikana selvitettiin tarkasti järjestöjen ja oppilaitosten yhteistyön edellytyksiä erityisesti riskien ja vastuiden osalta. Työturvallisuuslaki velvoittaa työnantajan selvittämään ja arvioimaan työn vaarat. Velvoite koskee myös järjestöjen ja yhteisöjen vapaaehtoistyöntekijöitä, ja siten tietenkin myös opiskelijoita. (Porkka & Myllymaa 2009; Hynynen 2016). Asia nousi akuutisti selvitettäväksi Jobi-hankkeen pilotin, kehitysvammaisten kaveritoiminnan

käynnistämiseen liittyen. Sosionomien projektiopinnoissa on ollut käytössä työelämäohjaajan allekirjoittama vastuulomake, jonka avulla työnantajan edustaja tulee tietoiseksi siitä, että Saimaan amk:n opiskelijavakuutus ei sisällä asiakkaiden vastuuvakuutusta.

Vastuukysymyksiä opiskelijan osallistuessa vapaaehtoistyöhön osana opintojaan selvitettiin hankkeen aikana ammattikorkeakoulun vakuutusyhtiön kanssa. Todettiin, että oppilaitoksen opiskelijavakuutus on voimassa myös epätyypillisissä oppimisympäristöissä (esim. vapaaehtoistyö), mikäli kyse on opetussuunnitelman mukaisista ja siihen kuuluvista opinnoista. Kuitenkin esim. kaveritoiminnassa kaikkien osapuolten olisi ymmärrettävä, että oppilaitoksen vakuutus koskee vain opiskelijaa. Vastuuvakuutusta kaverille tai muulle asiakkaalle ei oppilaitoksella ole. Toimintaan osallistuvan asiakkaan tulisi siis tiedostaa, että hän itse tai hänen vakuutuksensa vastaa hänelle itselleen toiminnassa mahdollisesti tapahtuvista vahingoista, mikäli yhdistys ei ole hankkinut toiminnassaan mukana oleville vakuutusta.

Sosionomikoulutuksen projektiopinnoissa käytettyä vastuulomaketta muokattiin hankkeen kuluessa järjestöyhteistyöhön sopivaksi. Opiskelijavakuutuksen sisällöstä tiedottamista ja vastuuasiana tarkennettiin, ja mahdollistettiin vastuulomakkeen käyttö myös terveydenhoitajien ammatillisessa harjoitteluissa. Työelämäohjaajan tulee olla tietoinen vastuu- ja vakuutusasiasta ennen projektin tai harjoittelun aloittamista, minkä hän vahvistaa omalla allekirjoituksellaan. (Mikkonen 2017, 17-19)

3 Yhteenveto

Oppiminen yhtenä osallisuuden ulottuvuutena toteutui Jobi-hankkeessa monipuolisesti ja laajasti. Hanke mahdollisti kaikille mukana olleille toimijoille oppimisprosessin, jossa yhdessä toinen toiselta oppien on luotu mahdollisuuksia osallisuuden ulottuvuuksien toteutumiseksi. Järjestöille suunnattiin hankkeen aikana koulutusta palveluiden tuotteistamisesta, juridisista kysymyksistä ja opiskelijoiden ohjauksesta. Järjestöt saivat nuorilta vinkkejä viestintään ja vapaaehtoistyön houkuttelevuuteen liittyvissä asioissa. Nuoret opiskelijat antoivat järjestöille työpanoksensa harjoitteluissa ja projekteissa, ja järjestöt

tarjosivat opiskelijoille aitoja oppimisympäristöjä, joissa päästiin tekemään omaa ammatillista kasvua tukevia asioita.

Hankkeessa mukana olleiden toimijoiden tietoisuus ja ymmärrys järjestöjen palveluiden merkityksestä hyvinvoinnin ekosysteemissä on vahvistunut ja lisääntynyt. Opiskelijoiden oppimistehtävistä ja palautteista välittyvä merkityksellisen osaamisen vahvistuminen ja ymmärrys vapaaehtois- ja järjestötyön tärkeästä roolista yhteiskunnassa, ihmisten arjessa ja yhteisöllisessä vaikuttamistyössä.

Yli puolet opiskelijapalautteisiin vastanneista hankkeessa mukana olleista opiskelijoista koki kiinnostuksensa järjestötyötä kohtaan lisääntyneen melko tai erittäin paljon Jobi-hankkeessa toteutuneen järjestöyhteistyön aikana (55 % vastaajista). Tietoisuus järjestö- ja vapaaehtoistyöstä lisääntyi 59 % vastaajista. Kiinnostus järjestöistä työnantaja kasvoi 55 %:lla vastaajista. Muutamat opiskelijat kertovat hakeutuneensa uuteen yhdistykseen joko jäseneksi tai vapaaehtoiseksi. Moni kertoi, että piti tärkeänä työn tuottamaa hyvää mieltä sekä sen kautta kasvavia sosiaalisia verkostoja. Kontakteja syntyi sekä potentiaalsiin ystäviin että mahdollisiin tuleviin työnantajiin.

Eniten projekti- ja vapaaehtoistyö lisäsi opiskelijoiden tietoa ja tietoisuutta kolmannesta sektorista niin työnantajana, palveluntarjoana kuin oman ammattitaidon vahvistajana. Moni opiskelija koki jälkikäteen järjestökentän laajempaan kuin aiemmin ja hahmotti selkeämmin miten järjestöt toimivat ja mitä järjestöissä voi tehdä. Esimerkiksi lähes 90 % työelämäprojekteissa olleista sosionomiopiskelijoista ei ollut aiemmin osallistunut ollenkaan järjestötyöhön. Opiskelijat toivat esille myös järjestöjen työntekijöistä huokuvan yhteisöllisyyden, innostuneisuuden ja sitoutumisen. Opiskelijat kuvaavat järjestö- ja vapaaehtoistyön merkityksellisyyttä itselleen myös tunnetasolla:

"Hyvä mieli on päällimmäisin ajatus. Työskentely/vapaaehtoistyö yhdistyksissä antaa paljon itselle ja kohderyhmät ovat erittäin iloisia avusta"

Sosionomi (AMK) opiskelija

Hanketoimijat oppivat monialaisen hankkeen aikana merkityksellisiä asioita yhdessä tekemällä. Hanketyössä mahdollistuu luova prosessi, jossa kartta ja kompassi ovat välillä kateissa, mutta eteenpäin on vain mentävä. Epävarmuus, tietynlainen ”nuotittomuus” yhdistettynä toimijoiden vahvaan osaamiseen ja luovaan vuoropuheluun on käynnistänyt monia oivalluksen polkuja, joiden olemassaolosta ei hankesuunnitelmaa tehtäessä ole osattu uneksiakaan. Yhteisöllinen oppimiskäsitys painottaa oppimisen sosiaalista luonnetta, vuorovaikutusta ja osallistumista yhteisen tiedon rakentamiseen; yhdessä kyetään ratkaisemaan monimutkaisempia tehtäviä kuin mikä olisi mahdollista yksittäiselle ihmiselle. (Oivallus, 2011)

4 Johtopäätökset

Hankkeen aikana vahvistui ajatus siitä, että vapaaehtoistyön opinnollistamista ja järjestöyhteistyötä tulee kehittää edelleen. Järjestöt tarjoavat monipuolisia tehtäviä, jotka soveltuvat monien koulutusalojen opiskelijoille. Opiskelijoille tulisikin mahdollistaa vapaaehtoistyökokemuksen tunnistaminen ja tunnustaminen osaksi tutkintoa esimerkiksi vapaasti valittavana opintojaksona. Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksessa tämä mahdollisuus toteutetaan kokeiluna vuoden 2018 aikana. Järjestö- ja vapaaehtoistyö kerryttää laaja-alaista osaamista, vahvistaa osallisuutta kaikilla hyvinvoinnin ekosysteemin toimintakentillä ja osa-alueilla niin yksilöiden kuin yhteisöjen tasolla - ja voi parhaimmillaan rakentaa siltoja työelämään. (Mikkonen 2017, 216-224)

Kirjallisuusluettelo

Hynynen, T. 2016. Yhdistyksen varainhankinta ja lainsäädäntö. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja, Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 69, osoitteessa:<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116253/Opas%20Yhdistyksen%20varainhankinta%20ja%20lainsaadanto.pdf?sequence=1>

Kurki, L. 2001. Kasvaminen palvelutehtävään – sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino

Mikkonen S-L. 2017. Sosionomi (AMK)-opiskelijat järjestö- ja vapaaehtoistyössä. Teoksessa Nummela, T. & Wright, H. (toim.) Muuttuva sosiaalialan työ Etelä-Karjalassa. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 80 (sivut 216-224), osoitteessa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/139392/Taitto_15_12_2017_final_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mikkonen, S-L. 2016. Järjestöt oppimisen ja osallisuuden mahdollistajina. Kokemuksia oppilaitosyhteistyöstä Jobi-hankkeessa. Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 73, osoitteessa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123064/Julkaisujobi2.pdf?sequence=1>

Oivallus. 2011. Loppuraportti. Elinkeinoelämän keskusliitto EK. osoitteessa: http://ek.multiedition.fi/oivallus/fi/liitetiedostot/Oivallus_loppuraportti_web.pdf

Porkka, S-T. & Myllymaa, T. 2009. Riskien arviointi vapaaehtoistyössä. Opasyhdistyksille. Suomen mielenterveysseura. Helsinki: Hansaprint Direct oy.